

Honkanen Päivi

MAAHANMUUTTAJIEN OPISKELUVALMIUKSI- EN PARANTAMINEN

- suunnitelma opiskeluvalmiuksia parantavien opintojen toteuttamiseksi Ylä-Savon ammattiopistolla

Restonomi

Ylempi amk

Kevät 2017

TIIVISTELMÄ

Tekijä: Honkanen Päivi

Työn nimi: Maahanmuuttajien opiskeluvalmiuksien parantaminen - suunnitelma opiskeluvalmiuksia parantavien opintojen toteuttamiseksi Ylä-Savon ammattiopistolla

Tutkintonimike: Restonomi (ylempi AMK)

Asiasanat: Maahanmuuttaja, ammatilliset opinnot, näyttötutkinto, opiskeluvalmiuksia parantavat opinnot

Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää mitä puutteita maahanmuuttajataustaisten näyttötutkintoa suorittavien opiskelijoiden opiskeluvalmiuksissa Ylä-Savon ammattiopistolla on. Kehittämisosion tavoitteena oli laatia suunnitelma Ylä-Savon ammattiopistolla tarjottavista opiskeluvalmiuksia parantavista opinnoista.

Teoreettinen viitekehys koostuu maahanmuuttajuudesta, maahanmuuttajien kotouttamisesta ja koulutuksesta, oppimisesta ja ammatillisten opintojen kuvaamisesta. Työssä paneudutaan myös Ylä-Savon ammattiopistoon paikallisena koulutusorganisaationa.

Opinnäytetyö voidaan luokitella kvalitatiiviseksi tapaustutkimukseksi. Haastattelussa ja kyselylomakkeessa oli rinnalla piirteitä myös kvantitatiivisesta tiedonhankinnasta. Maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden käsitystä omista opiskeluvalmiuksistaan selvitettiin haastattelemalla 18 opiskelijaa puolistrukturoidun lomakkeen avulla. Ylä-Savon ammattiopiston opettajien näkemyksiä maahanmuuttajien opiskeluvalmiuksista selvitettiin kyselylomakkeella. Kyselyyn vastasi 19 opettajaa. Haastattelut ja lomakekysely toteutettiin joulukuussa 2016.

Tutkimustuloksissa kuvattiin keskeiset esiin nousseet opiskeluvalmiuksiin liittyvät kehitettävät asiat, joita lähdettiin työstämään ja kehittämään oppimiseen ja opiskeluun liittyvän teoreettisen tiedon ollessa taustalla. Keskeisimpiä kehittämiskohteita olivat suomen kielen taidon kehittäminen, työssäoppimisen tukeminen ja lähiopetuspäivien lisääminen.

Opinnäytetyö päättyi opiskeluvalmiuksia parantavien opintojen suunnitelman laatimiseen, mutta maahanmuuttajien opetuksen kehittämistoimet jatkuvat Ylä-Savon ammattiopiston prosesseissa sekä hankkeissa tehtävässä kehitystyössä.

ABSTRACT

Author: Honkanen Päivi

Title of the Publication: Improving immigrants' learning readiness –a plan to accomplish studies that improve learning readiness in Ylä-Savo vocational college

Degree Title: Master Degree Programme In Tourism

Keywords: Immigrant, vocational studies, skills test, studies that improve learning readiness

The Goal of this thesis was to examine deficiencies in immigrants' learning readiness in Ylä-Savo vocational college. The aim of the development part was to create a plan for Ylä-Savo vocational college to improve studies that provide better learning readiness.

The Theoretical framework includes immigrants' integration, education, learning and describing vocational studies. Secondly, this study focuses on the employment situation in Upper-Savonia and Ylä-Savo vocational college as a local educational organization.

The Thesis can be categorized as a qualitative case research. The interview and question sections had traits of quantitative data collection. Immigrant students' opinions about their own learning readiness was asked by interviewing 18 students personally with a half-structured form. Ylä-Savo vocational college's teachers understanding of immigrant students' learning readiness was examined with a questionnaire. 19 teachers answered to this questionnaire. The interviews and the questionnaire was accomplished in December 2016.

The main factors to develop in learning readiness are described in the results section and they were analysed and developed with the theoretical framework of learning and studying in the background. The main aspects to develop are as follows improving students' Finnish language skills, supporting on-the-job learning and increasing the amount of contact teaching.

This thesis ended in making a plan about ways to improve learning readiness and the development work continues in the development of projects and processes in Ylä-Savo vocational college.

SISÄLLYS

1 JOHDANTO.....	1
1.1 Toimeksiantajan kuvaus.....	3
1.2 Aiheen rajaus ja sisältö	5
1.3 Tutkimusongelma ja tutkimuskysymykset	5
1.4 Opinnäytetyön rakenne	6
1.5 Työn liittyminen aiempiin tutkimuksiin	7
2 MAAHANMUUTTAJAN POLKU KOHTI TYÖELÄMÄÄ	9
2.1 Maahanmuuttajat Suomessa ja Ylä-Savossa	9
2.2 Maahanmuuttajan polku työelämään.....	12
2.3 Ammatillinen koulutus	16
2.3.1 Ammatillinen peruskoulutus	19
2.3.2 Aikuiskoulutus	20
2.4 Maahanmuuttajat ammatillisessa koulutuksessa.....	23
3 OPPIMINEN JA OPISKELUVALMIUDET	25
3.1 Oppimistyyli.....	26
3.2 Oppimisstrategiat	28
3.3 Opiskeluvalmiudet ja opiskeluvalmiuksia parantavat opinnot.....	29
4 TUTKIMUSMENETELMÄT.....	32
4.1 Tapaustutkimus.....	32
4.2 Lomakehaastattelu ja teemahaastattelu	34
4.3 Kyselytutkimus	36
4.4 Aineiston keruu ja analysointi.....	36
5 TUTKIMUKSEN TULOKSET	42
5.1 Opiskelijoille tehdyn haastattelun tulokset.....	42
5.2 Opettajille tehdyn kyselyn tulokset	47
5.3 Opiskelijoille ja opettajille tehdyn kyselyn tulokset.....	49
5.4 Tulosten yhteenveto	64

5.5 Tutkimuksen luotettavuus.....	67
5.6 Suunnitelma opiskeluvalmiuksia parantavien opintojen sisällöiksi ja toteutustavoiksi Ysaolla.....	70
6 POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET	76
LÄHTEET	82
LIITTEET	

1 JOHDANTO

Viime vuosina Suomeen on tullut paljon maahanmuuttajia. Sen myötä suomalainen yhteiskunta ja työelämä kansainvälistyvät nopeasti. Tämä pakottaa tekemään muutoksia organisaatioiden sisäiseen työympäristöön ja toimintakulttuuriin kuten myös toimintatapoihin. Toimiminen monikulttuurisissa työympäristöissä ja työyhteisöjen johtaminen kohtaavat lähitulevaisuudessa uusia haasteita. Monikulttuurinen osaaminen on yksi nykypäivän keskeisistä työelämätaidoista. (Lassila 2016.)

Maahanmuuttajaksi määritellään yleisesti henkilö, jonka sanotaan asettuvan Suomeen vuodeksi tai pidemmäksi ajaksi. Maahanmuuttaja käsitteenä on yleiskäsite, jolla kuvataan kaikkia maahan muuttaneita henkilöitä. Maahanmuuttajiin kuuluvat kaikki ulkomailta Suomeen muuttavat henkilöt. (Maahanmuuttovirasto 2016.)

Maahanmuuton syynä voivat olla lähtömaan epävakaat ja turvattomat olosuhteet. Vuonna 2015 Pohjois-Eurooppaan saapui paljon turvapaikanhakijoita, myös Suomeen saapui 32 476 turvapaikanhakijaa. Vastaava luku vuonna 2014 oli 3651 henkilöä. (Elinkeinoelämän valtuuskunta EVA ry 2015, 4–8.)

Turvapaikanhakija on ihminen, joka pyytää oleskeluoikeutta tai suojaa muusta kuin koti- tai oleskeluvaltiostaan. Turvapaikkahakemus laitetaan vireille rajalla maahan tullessa tai mahdollisemman pian sen jälkeen rajaviranomaiselle tai poliisille. (Maahanmuuttovirasto 2016.)

Jos todetaan, että turvapaikanhakijaa odottaa epäinhimillinen kohtelu lähtömaassa tai häneen kohdistuu henkilökohtaista vainoa esimerkiksi uskonnon, rodun, kansallisuuden, poliittisen mielipiteen tai tiettyyn yhteiskunnalliseen ryhmään kuulumisen vuoksi, voidaan hänelle myöntää pakolaisstatus. Pakolainen voi olla myös ulkomaalainen henkilö, joka on paennut kotimaansa levottomuuksia tai sotaan. (Pakolaisneuvonta 2016.)

Enemmistö nykyisistä maahanmuuttajista on työkäisiä. Elinkeinoelämän valtuuskunnan EVA ry:n selvityksen mukaan maahanmuuttajien työllisyysaste vuonna 2014 oli vain noin 50 prosenttia. Työllisyystilanne on saattanut muuttua hieman turvapaikanhakijoiden myötä, sillä raportin julkaisemisen aikaan he kaikki eivät vielä olleet kotouttamisohjelmien piirissä. (Elinkeinoelämän valtuuskunta EVA ry 2015, 4–8.)

Työkäisten henkilöiden Suomeen palkkaamista eli työperäistä maahanmuuttoa kehitetään työvoiman tarpeen ja lähtömaan tilanteen mukaan. Rekrytoinnissa tulee ottaa huomioon työvoiman tarpeen kohdentaminen, vastuullisuus ja eettiset periaatteet. Toimenpiteillä pyritään turvaamaan riittävä työvoiman saanti silloin, kun työvoimaa ei löydy riittävästi kotimaasta tai Euroopan sisämarkkinoilta. (Sisäministeriö 2016.)

Maahanmuuttajien kotoutumista ja työllistymistä Suomessa tuetaan kieli- ja kotoutumiskoulutuksilla sekä ammatillisella koulutuksella. Kotoutumistoimenpiteitä suunnitellaan TE-toimistossa yhdessä maahanmuuttajan kanssa. Monella maahanmuuttajalla saattaa olla ammatti lähtömaassa, mutta koulutus Suomessa parantaa merkittävästi työllistymistä. (Elinkeinoelämän valtuuskunta EVA ry 2015, 4–8.)

Maahanmuuttajamäärän lisääntyminen on näkynyt selvästi ammatillisessa koulutuksessa opiskelijaryhmien monikulttuuristumisena. Työskentelen itse Ylä-Savon ammattiopistolla ravitsemisalalan aikuisopettajana. Lisäksi työhöni kuuluu erityisopettajan tehtäviä palvelualoilla. Työpaikallani toteutetaan maahanmuuttajien kieli- ja kotoutumiskoulutuksia. Näistä koulutuksista osa maahanmuuttajista hakeutuu ammatillisiin opintoihin. Ammatillisessa koulutuksessa olevilla maahanmuuttajilla on hyvin erilaisia taustoja, eivätkä opinnot aina etene kivuttomasti. Opintojen tueksi on nykyään mahdollisuus tarjota kielikoulutusta ja erilaisia opiskeluvalmiuksia parantavia opintoja, mutta usein ne eivät vielä ole suunnitelmallisia. Vuodelle 2017-2018 hallitus on kohdentanut rahoitusta maahanmuuttajien kouluttamiseen ja opiskeluvalmiuksia parantavien opintojen järjestämiseen. Op-

pilaitoksille kohdennettu avustus on osa maahanmuuttajien ammatillinen koulutus –ohjelmaa. Myös työnantajani Ylä-Savon ammattiopisto on hakenut ko. valtion rahoitusta. Oma opinnäytetyöni aihe liittyy edellä mainittuun siten, että rahoituspäätöksen tultua Ylä-Savon ammattiopistolla on hyvä olla valmiita suunnitelmia opiskeluvalmiuksia parantavien opintojen järjestämiseen. Helmikuun 2017 lopussa tulleen rahoituspäätöksen mukaan Ylä-Savon ammattiopisto sai maahanmuuttajien osaamisohjelma –rahoitusta noin 200 000 euroa.

1.1 Toimeksiantajan kuvaus

Ylä-Savon ammattiopisto (myöhemmin Ysao) on kahdeksan yläsavolaisen kunnan omistama ammatillinen oppilaitos. Oppilaitos on perustettu vuonna 1964. Ylä-Savon ammattiopiston liikevaihto vuonna 2015 oli 25,4 milj. euroa ja opiskelijoita oli yhteensä 1979. Henkilökuntaa oppilaitoksessa on vajaat 300 henkilöä. (Ylä-Savon ammattiopisto 2016.)

Ylä-Savon ammattiopiston ylläpitäjä on Ylä-Savon koulutuskuntayhtymä, jonka jäsenkunnat ovat Iisalmi, Keitele, Kiuruvesi, Lapinlahti, Pielavesi, Rautavaara, Sonkajärvi ja Vieremä. Jäsenkuntien asukasmäärä on noin 60 000 asukasta. (Ylä-Savon ammattiopisto 2016.)

Vision mukaan Ylä-Savon koulutuskuntayhtymä on vuonna 2019 toiminta-alueensa arvostettu osaamisen ja hyvinvoinnin monialainen edistäjä. Ylä-Savon koulutuskuntayhtymän toimintaa ohjaavat arvot ovat luottamus ja vastuullisuus. (Ylä-Savon ammattiopisto 2016.)

Toimintaympäristössä tapahtuvat muutokset ja erityisesti ammatilliseen koulutukseen kohdentuvat opiskelijamäärien leikkaukset tuovat uusia haasteita toiminnan organisoinnille. Seuraavasta taulukosta (TAULUKKO 1) on nähtävissä opiskelijoiden lukumäärän muutos. (Ylä-Savon ammattiopisto 2016.)

TAULUKKO 1. Ylä-Savon ammattiopiston opiskelijat vuosina 2011–2015

Vuosi	2011	2012	2013	2014	2015
Opiskelijamäärä	2043	2005	1932	1979	1906
Maahanmuuttajien osuus	11	13	10	14	45

Yllä olevassa taulukossa on kuvattu Ylä-Savon ammattiopiston opiskelijamäärän kehitys vuosina 2011–2015. Luvuissa ovat mukana sekä opetussuunnitelmaperusteiset että näyttötutkinnon suorittajat. Suoritettavat tutkinnot ovat perus-, ammatti- ja erikoisammattitutkintoja. Taulukosta on nähtävissä, että maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden määrä on lisääntynyt voimakkaasti vuonna 2015. (Ylä-Savon ammattiopisto 2016.)

Ammatillinen perustutkinto on ns. alalle tulo -tutkinto, siis alan ensimmäinen ammatillinen tutkinto. Se soveltuu hyvin maahanmuuttajille, alan vaihtajille tai ensimmäiseksi ammatilliseksi tutkinnoksi henkilöille, joilla ei vielä ole ammatillista koulutusta. Ysaolla suurin osa maahanmuuttajataustaisista opiskelijoista hakeutuu suorittamaan ensin alan perustutkintoa ja mahdollisesti sen jälkeen ammattitutkintoa.

1.2 Aiheen rajaus ja sisältö

Opinnäytetyön aiheena on selvittää, millaisia opiskeluvalmiuksia parantavia opintoja Ylä-Savon ammattiopistolla tarvitaan maahanmuuttajien ammatillisessa koulutuksessa. Tutkimuksen kohderyhmänä ovat Ysaolla tällä hetkellä näyttöperusteiseen ammatilliseen tutkintoon valmistavassa koulutuksessa opiskelevat maahanmuuttajataustaiset henkilöt sekä näyttötutkintoon valmistavassa koulutuksessa maahanmuuttajia opettavat opettajat sekä yhteisiä aineita maahanmuuttajille opettavat opettajat.

Opinnäytetyön tavoitteena oli laatia tutkimustulosten perusteella suunnitelma opiskeluvalmiuksia parantavien opintojen valikoimaksi Ylä-Savon ammattiopistolle. Opiskeluvalmiuksia parantavat opinnot tukevat tutkinnon suorittamista ja mahdollistavat tarvittaessa myös opintoajan pidentämisen. Oppilaitoksen on mahdollista saada lisärahoitusta opiskeluvalmiuksia parantavien opintojen järjestämiseen.

Jokainen maahanmuuttaja on yksilö omine persoonallisine ominaisuuksineen ja kulttuuritaustoineen. Lähtömaan kulttuurilla on suuri vaikutus maahanmuuttajan opiskeluun, työntekoon ja jokapäiväiseen vuorovaikutukseen ihmisten kanssa. Tässä opinnäytetyössä opiskelijoiden lähtömaata ei ole kysytty, eikä tutkimuksessa ole huomioitu kulttuuriin liittyviä asioita. Jos kohderyhmä olisi isompi, tulisivat eri kulttuureihin liittyvät erityispiirteet paremmin esille.

1.3 Tutkimusongelma ja tutkimuskysymykset

Tässä opinnäytetyössä tutkimuksen kohteena olivat aikuiset maahanmuuttajat näyttöperusteisessa ammatillisessa koulutuksessa. Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, millaisena maahanmuuttajataustaiset opiskelijat ja heitä opettavat opettajat kokevat maahanmuuttajien opiskeluvalmiudet ja mitä puutteita näyttö-

tutkintoon valmistavassa koulutuksessa olevien maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden opiskelunvalmiuksissa on.

Opinnäytetyön tutkimuskysymykset olivat:

- Mitä puutteita maahanmuuttajien opiskelunvalmiuksissa on?
- Millä tavoin maahanmuuttajia pystytään tukemaan opinnoissa ja tutkinnon suorittamisessa?

1.4 Opinnäytetyön rakenne

Tämä opinnäytetyö muodostuu teoriaosasta, tutkimusmenetelmien ja tutkimuksen toteuttamisen kuvaamisesta, tutkimuksen tuloksista sekä kehittämisosioista. Luvussa 2 käsitellään maahanmuuttajuutta valtakunnallisesti ja Ylä-Savon näkökulmasta. Luvussa 3 määritellään ammatillista koulutusta Suomessa ja selvitetään tämänhetkistä ammatillista koulutusjärjestelmää. Ammatillinen koulutus on kokemassa merkittävän uudistuksen lähitulevaisuudessa, jolloin myös tutkintorakenteet uudistuvat. Tässä työssä on selvitetty nykyistä järjestelmää ottamatta tarkemmin kantaa tuleviin uudistuksiin, koska niistä ei vielä ole olemassa lopullisia päätöksiä. Samassa luvussa on kuvattu myös maahanmuuttajien ammatillista opiskelun polkua.

Luvussa 4 pohditaan oppimista, määritellään opiskelunvalmiuksia ja opiskelunvalmiuksia parantavia opintoja. Nimenomaan opiskelunvalmiudet ovat tämän tutkimuksen keskiössä ja tutkimuksen tulosten perusteella kehittämisosiossa suunnitellaan, miten oppilaitos voisi paremmin tukea maahanmuuttajien opiskelunvalmiuksien kehittymistä ja tutkinnon suorittamista. Teoreettisessa viitekehyksessä käsitellään oppimiseen liittyviä käsitteitä, oppimisstrategioita ja oppimistyyplejä.

Luvussa 5 selvitetään tutkimuksen tekemistä. Tutkimuksen tulokset esitetään luvussa 6. Tässä työssä tutkimus jakaantui opiskelijoiden haastattelututkimukseen ja opettajien lomakekyselyyn. Tuloksissa selvitetään molempien tutkimus-

haarojen tulokset erikseen ja myös vertaillaan niitä keskenään. Luvun 6 lopussa on kehittämissuunnitelma maahanmuuttajien opiskeluvalmiuksien kehittämiseksi ja tutkinnon suorittamisen tukemiseksi. Kehittämissuunnitelma on laadittu Ysaon toimintatapa huomioiden ja pohtien, mitä kehittämistoimenpiteitä juuri Ysaolla olisi realistista toteuttaa.

1.5 Työn liittyminen aiempiin tutkimuksiin

Ylä-Savon ammattiopistolla ei ole selvitetty aikaisemmin maahanmuuttajien ja opettajien kokemuksia maahanmuuttajien opiskeluvalmiuksista ja ammatillisesta koulutuksesta. Uusi tieto on tarpeen koulutuksen kehittämiseksi, Ysaon eri alojen toimintojen yhdistämiseksi ja myös rahoituksen kohdentamisen kannalta.

Ennen tutkimustyön aloittamista haastattelin Ylä-Savon ammattiopistolla maahanmuuttajakoulutuksen koordinaattorina ja kotoutumiskoulutuksen opettajana työskentelevää Hannele Juntusta, jotta saisin pohjatietoa maahanmuuttajien opiskeluun liittyvästä arjesta. Juntusen mielestä maahanmuuttajilla voi olla vaikeuksia erityisesti omatoimisuudessa ja itsenäisessä työskentelyssä. Monet ovat tottuneet omassa koulukulttuurissaan hyvin autoritääriin ja opettajajohtoiseen tyyliin ja heillä voi olla vaikea ymmärtää suomalaisten käsityksiä aikuisena opiskelusta. Monilla voi olla heikkoutta opiskelutekniikassa. Osa ei ole juuri käynyt koulua ja käsitys omasta vastuusta oppimisessa on väärä: vain opettajan kanssa ja opettajan opetuksessa voi oppia, itse ei osaa eikä voi tehdä mitään oppimisen edistämiseksi. (Juntunen 2016.)

Keskittymiskyvyssä ja pitkäjänteisyydessä voi olla puutteita. Osa opiskelijoista on elänyt kulttuurissa, jossa tulevaisuutta ei suunnitella kovin pitkälle ja elämä on muutenkin arvaamatonta, usein päivä kerrallaan ponnistelua. Osalle kirjoittaminen ja lukeminen suomen kielellä voi olla hidasta, myös luku- ja kirjoitustaitoisina Suomeen tulleilla. Oma erityinen ryhmänsä ovat maahanmuuttajat, joilla on luki-vaikeus. Osa ilmoittaa asian jo ensimmäisessä ohjauskeskustelussa, osan kans-

sa asia tulee ilmi myöhemmin, joko opiskelijan itsensä kertomana tai opettajan havaintoina. (Juntunen 2016.)

Joskus tulee vastaan myös tilanteita, joissa opiskelijalla ei ole selvästikään motivaatiota opiskella suomea tai ammattia edistääkseen työllistymistä ja kotoutumista Suomessa. Joillekin yhteisöllisestä kulttuurista tulleille voi olla vaikea nähdä asioiden tärkeysjärjestystä suomalaisesta näkökulmasta. Opiskelija on ehkä totunut omassa kulttuurissaan, että ystävät ja suku ovat kaiken yläpuolella. Koulu ja työ jäävät toiseksi, mikäli ystävällä tai sukulaisella on jokin ongelma. Juntusen näkemyksen mukaan yleisemmät opiskeluun liittyvät vaikeudet maahanmuuttajilla ovat kielitaito ja kulttuurieroihin liittyvät ongelmat. (Juntunen 2016.)

Opetushallitus ja opetus- ja kulttuuriministeriö ovat tuottaneet laajoja valtakunnallisia selvityksiä maahanmuuttajien ammatillisesta kouluttautumisesta ja koulutukseen liittyvistä kysymyksistä. Selvitykset osoittavat, että maahanmuuttajien kotoittaminen ja kouluttaminen on tulevaisuuden kannalta merkityksellistä ja koulutuksessa on kehittämisen tarvetta. (Opetushallitus 2016.)

Vuonna 2014 Katariina Hautamäki on tehnyt opinnäytetyön Centria ammattikorkeakoulun Matkailualan koulutusohjelmaan. Työn nimi on Maahanmuuttajasta puhdistuspalvelualan ammattilaiseksi. Myös muita maahanmuuttajiin liittyviä opinnäytetöitä on tehty viime vuosina, mutta ne eivät ole suorasti liittyneet opiskeluvalmiuksiin vaan enemmän kotoittamiseen ja kotoutumiseen.

Vuonna 2014 päättyneessä Pointti –Maahanmuuttajat työvoimaksi –hankkeessa on tuotettu maahanmuuttajien koulutukseen ja ohjaukseen liittyvää materiaalia. Kotoutumiskoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen välinen nivelvaihe todettiin tärkeimmäksi vaiheeksi ammatillisen koulutuksen onnistumiseksi. Hankkeessa todettiin, että kotoutumiskoulutuksissa olisi mahdollista toteuttaa ammattialapajoja. Ammattialapajoissa maahanmuuttajat saavat tutustua noin yhden päivän ajan mahdollisimman käytännönläheisesti valitsemaansa ammatilliseen tutkintoon ja opiskeluun kyseisessä tutkinnossa ammatinopettajien johdolla. (Pointti – Maahanmuuttajat työvoimaksi 2014.)

2 MAAHANMUUTTAJAN POLKU KOHTI TYÖELÄMÄÄ

Tässä luvussa käsitellään maahanmuuttajuutta ja sen merkitystä Suomessa ja paikallisesti Ylä-Savossa. Suomessa maahanmuutto on kiihtynyt 2000-luvulla, ja tämä näkyy Ylä-Savossa mm. oppilaitoksissa ja vähitellen myös työpaikoilla.

2.1 Maahanmuuttajat Suomessa ja Ylä-Savossa

Vuoden 2010 lopussa vieraskielisten osuus väestöstä oli 4,2 prosenttia. Maahanmuuttajaväestö on vaikuttanut Suomen ikärakenteeseen, koska heidän joukossaan on paljon nuoria. Suomessa väestö keskittyy suuriin asutuskeskuksiin. Kantaväestöstä lähes neljännes asuu suurimmissa kunnissa, Helsingissä, Espoossa, Tampereella ja Vantaalla. Myös vieraskielinen väestö on keskittynyt kyseisiin kuntiin. Vuoden 2010 lopussa puolet vieraskielisestä väestöstä asui kyseisissä kunnissa. Maahanmuuttajaväestön keskittymistä kuvaa sekin, että 75 prosenttia vieraskielisistä asuu 17 kunnassa. (Tilastokeskus 2016.)

Ylä-Savon alueella Iisalmi, Lapinlahti ja Sonkajärvi ottavat vuosittain kiintiöpakolaisia. Vuonna 2014 alueelle oli saapunut 129 afgaanipakolaista. Vuonna 2015 Iisalmeen saapui 20 kiintiöpakolaista pakolaisleiriltä Iranista. (Iisalmen kaupunki 2016.) Vuonna 2017 Iisalmeen on tulossa pakolaisia Syyriasta.

Maahanmuuttajien suurimmat kansalaisuusryhmät Suomessa olivat vuonna 2013 Viro, Venäjä, Ruotsi, Somalia, Kiina, Thaimaa, Irak, Turkki, Intia ja Saksa. Ulkomaan kansalaisten osuus oli 3,6 % väestöstä. Vieraskielisyys on yksi maahanmuuttajien tunnusmerkki. Tästä tarkastelunäkökulmasta venäjän, viron ja somalin kieltä puhuvat ovat enemmistönä. (Sisäasiainministeriö 2013.)

Suomessa seuraavan 20 vuoden kuluessa tulee eläkeikäisten määrä kasvamaan rajusti ja samalla huoltosuhte heikkenee, sillä samaan aikaan työikäinen väestö vähenee. Väestöllisellä huoltosuhteella tarkoitetaan sitä, että lasten ja eläkeikäis-

ten määrää verrataan työikäisten määrään. Mikäli Suomeen ei tulisi maahanmuuttajia, heikkenisi väestöllinen huoltosuhde enemmän ja nopeammin kuin viimeisimmässä väestöennusteessa on arvioitu. (Tilastokeskus 2016.)

Suomi tarvitsee vuosittain 34 000 maahanmuuttajaa, jotta työvoima riittää myös lähivuosikymmeninä. Vuotuisen maahanmuuton pitäisi lisääntyä huomattavasti nykyiseltä tasolta. Näin selviää Elinkeinoelämän valtuuskunnan analyysistä *Tulevaisuuden tekijät – Suomi ei pärjää ilman maahanmuuttoa*. Viimeisen 25 vuoden aikana Suomen väestö on kasvanut yli puolella miljoonalla henkilöllä, mutta työikäisten määrä vain noin 2 000 henkilöllä. Eläkkeelle siirtyvät ikäluokat ovat työelämään siirtyviä suurempia, joten työikäisen väestön määrä vähenee noin 10 000 henkilöllä vuodessa. Samalla työllisyysasteemme on laskenut 69 prosenttiin, analyysistä selviää. Suomen yhteiskunnan on pakko alkaa saada maahanmuuttajista lisää työvoimaa, sillä työllisiä ei ole suuressa määrin saatavissa nykyisen työvoiman ulkopuolisista ryhmistä, kuten työttömistä, opiskelijoista, kotiäideistä ja eläkeläisistä. (Elinkeinoelämän Valtuuskunta 2015.)

Vuonna 2014 ulkomaalaistaustaiset muodostivat noin kuusi prosenttia (144 000) kaikista 15–64 -vuotiaista työllisistä. He ovat toimineet lähes kaikenlaisissa ammateissa, erityisasiantuntijoina, johtajina sekä rakennus- korjaus- ja valmistustyöntekijöinä. Useimmiten ulkomaalaistaustaiset työntekijät työskentelevät Suomessa palvelu- ja myyntitehtävissä, erilaisissa asiantuntijatehtävissä sekä rakennus-, korjaus- ja valmistustehtävissä. Lähes neljäsosa maahanmuuttajista on luokiteltu ryhmään ”Muut työntekijät”, myös yrittäjät kuuluvat tähän ryhmään. (Tilastokeskus 2015.)

On ennustettu, että ulkomaalaisten määrä Suomessa kasvaa vuoteen 2030 mennessä puoleen miljoonaan henkilöön. Haasteena tulee olemaan se, kuinka hyvin vieraskielinen väestö kyetään kotouttamaan ja integroimaan sekä työllistämään kantasuomalaisten joukkoon. Oppilaitosten asema on merkittävä kotouttamisen ja ammatillisen koulutuksen muodossa. Jo nyt ammatillisissa oppilaitoksissa maahanmuuttajille suunnitellut aikuiskoulutukset ovat arkipäivää. Kotouttamiskoulutus on oivallinen paikka motivoida maahanmuuttajia hakeutumaan

ammattilliseen koulutukseen ja pääsemään näin paremmin sisälle yhteiskuntaan. (Elinkeinoelämän Valtuuskunta 2015.)

Ylä-Savossa maahanmuuttajien määrä on kasvanut viime vuosina. Alla olevasta taulukosta (Taulukko 2) näkyy, että vuosien 2013 ja 2015 välillä maahanmuuttajien määrä on lisääntynyt Ylä-Savossa ja koko maassa. Kasvu Ylä-Savossa on ollut hiukan runsaampaa koko maahan verrattuna.

TAULUKKO 2. Ulkomaan kansalaisten lukumäärä väestöstä Ylä-Savon kunnissa. (Tilastokeskus 2015.)

Kunta	2013	2014	2015
Iisalmi	310 (1,4 %)	365 (1,7 %)	398 (1,8 %)
Keitele	24 (1,0 %)	22 (0,9 %)	30 (1,2 %)
Kiuruvesi	71 (0,8 %)	73 (0,8 %)	76 (0,8 %)
Lapinlahti	142 (1,4 %)	148 (1,5 %)	131 (1,3 %)
Pielavesi	55 (1,1 %)	66 (1,4 %)	65 (1,3 %)
Sonkajärvi	48 (1,1 %)	57 (1,3 %)	55 (1,3 %)
Vieremä	69 (1,8 %)	68 (1,8 %)	72 (1,9 %)
Ylä-Savo yhteensä	719	799	827
muutos 2013-2015			15%
Koko maa	207 511	219 675	229 765
muutos 2013-2015			10%

Muutamiin kuntiin on tullut viime vuosina kiintiöpakolaisia. Pakolaisten saapuminen näkyy maahanmuuttajamäärissä. Esim. Iisalmeen pakolaisia on tullut 40 henk./vuosi. Lisäksi turvapaikanhakijoita on tullut alueelle perustettujen hätäajoituskeskusten vuoksi. Työ- ja parisuhdeperäinen maahanmuutto Ylä-Savon alueella on pysynyt suunnilleen samoissa lukemissa viimeiset vuodet. (Tilastokeskus 2016.)

2.2 Maahanmuuttajan polku työelämään

Tässä luvussa on kuvattu maahanmuuttajan kotoutumis- ja kouluttautumisprosessia ja vaiheita kohti työllistymistä Suomessa. Keskeisinä toimijoina ovat Te-toimisto ja oppilaitokset ja mahdollisesti maahanmuuttajapalveluja tarjoava kunta. Esim. Iisalmissa on käytössä kaupungin maahanmuuttoneuvojan palvelut. Luvussa 3.2 selvitetään Opetushallituksen määräyksiä maahanmuuttajien ammatillisessa koulutuksessa.

Yleensä kotoutumiskoulutus alkaa alkukartoituksella ja sen jälkeen käynnistyväällä koulutuksella. Kotoutumislain mukaisella alkukartoituksella tarkoitetaan toimenpidekokonaisuutta, jonka avulla arvioidaan alustavasti maahanmuuttajan työllistymis-, opiskelu- ja muut kotoutumisvalmiudet sekä kielikoulutuksen ja muiden kotoutumista edistävien palvelujen ja toimenpiteiden tarve. Tavoitteena on ohjata maahanmuuttaja joustavasti ja tarpeen mukaisesti sellaisiin palveluihin ja toimenpiteisiin, jotka edistävät hänen pääsyään suomalaisen yhteiskunnan aktiiviseksi jäseneksi. (Finlex 2011.)

Kotouttamislain mukaan kotoutumiskoulutus toteutetaan pääsääntöisesti työvoimapoliittisena aikuiskoulutuksena. Kaupunki tai kunta voi sekä järjestää kotoutumiskoulutusta että ohjata maahanmuuttajan hakeutumaan joko järjestämäänsä kotoutumiskoulutukseen tai muun toimijan järjestämään omaehtoiseen opiskeluun. Kotouttamista koskevan lain (L493/1999) toteuttaminen on työministeriön, työviranomaisien ja kuntien vastuulla. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2016.)

Kotoutumiskoulutuksen tavoitteena on tukea maahanmuuttajan kotoutumista kehittämällä sellaisia kielellisiä, yhteiskunnallisia, kulttuurisia ja elämänhallintaan liittyviä valmiuksia, joiden avulla maahanmuuttaja selviytyy jokapäiväisen elämän tilanteissa uudessa ympäristössään sekä kykenee toimimaan työelämässä ja hakeutumaan jatko-opintoihin. (Opetushallitus 2016.)

Vieraaseen maahan muuttaminen on yksilölle iso elämänmuutos. Kotimaasta muuton aiheuttama kriisi eroaa jonkin verran perinteisesti määritellyistä kriiseistä. Se kestää yleisesti kaikilta vaiheiltaan muita kriisejä kauemmin ja kriisin aiheuttaneita syitä on enemmän. Todelliset sopeutumisen haasteet tulevat esille vasta yhden tai kahden maassaolovuoden jälkeen. Pidemmän oleskelun jälkeen pinnallinen sopeutuminen ei enää riitä, vaan myös maahanmuuttajan arvot joutuvat kyseenalaisiksi. Uusien roolien ja ihmissuhteiden löytäminen on sopeutumisen kannalta merkityksellistä. Konfliktit ja erilaisuudet nykyisen ja aikaisemman kulttuurin välillä voivat aiheuttaa hämmennystä ja horjuttaa jopa psyykkistä tasapainoa. (Alitolppa-Niitamo 1994, 28, 51.)

Kotoutuminen on maahanmuuttajan kehitystä, jonka tavoitteena on maahanmuuttajan osallistuminen työelämään ja yhteiskunnan toimintaan samalla omaa kieltään ja kulttuuriaan säilyttäen. Kotoutuminen on jokaisella hyvin henkilökohtainen prosessi. Toiset löytävät paikkansa helposti uudessa kotimaassa ja toiset tarvitsevat enemmän kotouttamistoimenpiteitä ja aikaa. (Sisäministeriö 2016.)

Kotoutuminen on yksilöllinen prosessi, joka etenee kunkin henkilön kohdalla yksilöllisesti, ja siihen vaikuttavat sekä vastaanottava yhteiskunta että maahanmuuttajan tausta ja henkilökohtaiset ominaisuudet ja taidot. Toisilla kotoutuminen tapahtuu nopeasti, ja toisilla se taas voi kestää vuosia tai jäädä kokonaan toteutumatta. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2013.)

Kotoutumisen tarkoitus on tarjota maahanmuuttajalle mahdollisimman pian maahanmuuton jälkeen mahdollisuus hankkia suomalaisen yhteiskunnan aktiivisen ja tasavertaisen jäsenen tarvitsemat valmiudet ja taidot. Onnistuneessa kotoutumisessa maahanmuuttaja saavuttaa muun väestön kanssa tasavertaisen aseman

yhteiskunnassa niin oikeuksien kuin velvollisuuksienkin osalta. Kotoutumisen tärkeimmät edellytykset ovat kielitaito ja työllistyminen. Kotouttamistoimenpiteiden tulee lähteä maahanmuuttajan omista tarpeista, ja kotouttamisen prosessissa häntä ohjataan tarvittaessa myös arkielämän taitoihin. (Oulun kaupunki 2016.)

Maahanmuuttajalle tehdään kotoutumissuunnitelma viimeistään kolmen vuoden sisällä oleskeluluvan saamisesta. Kotoutumissuunnitelmassa selvitetään maahanmuuttajan kotoutumista tukevat, esimerkiksi koulutukseen ja työntekoon, liittyvät toimenpiteet. Suunnitelman teossa ovat mukana maahanmuuttajan kotikunta sekä työ- ja elinkeinotoimisto. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2016.)

Suomeen tuleva maahanmuuttaja voi työllistyä monenlaisia reittejä pitkin. Koulutuksen ohella on yleistä, että maahanmuuttaja työllistää itsensä yrittäjänä. Tarkastelen tässä työssä maahanmuuttajan työllistymisen polkua työvoimapolitiittisen koulutusreitien näkökulmasta. Työvoimapolitiittinen koulutusreitti esitellään seuraavassa kuvassa (KUVA 1).

Yleensä maahanmuuttajilla on tarvetta kielikoulutukseen ja heidät ohjataan kotoutumiskoulutuksiin. Luku- ja kirjoitustaidottomat ja/tai ne, joilla on suuria puutteita opiskeluvalmiuksissa, ohjataan ABC-ryhmään (alkeisryhmä). Siitä tavoitteena on siirtyä kotoutumiskoulutuksen hitaalle polulle. Kotoutumiskoulutuksen jälkeen osa lähtee suoraan ammatillisiin koulutuksiin tai työelämään. Osa tavoittelee korkeakouluopintoja ja voi lähteä esim. maahanmuuttajien lukio-opintoihin tai korkeakouluopintoihin valmentaviin koulutuksiin. Osa lähtee suomen kielen jatkokoulutuksiin. (Juntunen 2016.)

Kotoutumiskoulutukset eivät ole pakollisia, mutta mikäli henkilö tarvitsee selvästi suomen kieltä työllistyäkseen ja kieltäytyy opetuksesta, hän voi saada sanktioita, koska ei yritä hankkia työllistymiseen tarvittavaa kielitaitoa. Kaikki eivät käy koko kotoutumiskoulutusta, vaan monet työllistyvät koulutuksen aikana tai aloittavat ammatilliset opinnot ennen koulutuksen päättymistä. Kaikki eivät myöskään aloita koulutusta aivan alusta eli 1. moduulista, jossa opetus lähtee alkeista. Osa on voinut oppia kieltä esim. työssä tai puolison kanssa ja lähtee opiskelemaan suoraan 2. tai 3. moduulissa ja käy vain yhden moduulin ennen työllistymistään tai ammatillisia opintoja. Koulutuksessa edetään jokaisen oman henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman (HOPS) mukaan. (Juntunen 2016.)

2.3 Ammatillinen koulutus

Nykyisin suomalaisessa koulutusjärjestelmässä ammatilliseen koulutukseen kuuluvat ammatillinen peruskoulutus sekä ammatillinen lisä- ja täydennyskoulutus. Ammatillisen koulutuksen kehitys Suomessa alkoi siitä, kun käsityöläiskoulujen rinnalle perustettiin vuonna 1900 ensimmäiset kansakoulun käyneille tarkoitetut valmistavat ammattikoulut. Niissä opetettiin alustavia tietoja ja taitoja käytännön ammattia suunnitteleville. Suomen ensimmäinen ammattikoulu perustettiin Helsinkiin 1899. Tätä ajankohtaa voidaan pitää koulumaisen ammattiopetuksen alkuna, vaikka ammattiopetusta oli jo aiemmin annettukin ensin eurooppalaisen

mallin mukaisesti ammattikuntien toimesta ja sitten ns. sunnuntaikouluissa. (Heikkilä 2001.)

Ammatillinen koulutusjärjestelmä Suomessa on tällä hetkellä jaettu opetussuunnitelmaperusteiseen ja näyttötutkintoperusteiseen koulutukseen. Opetussuunnitelmaperusteinen koulutus on pääsääntöisesti nuorille suunnattu peruskoulun jälkeinen koulutus, ja näyttötutkintoperusteinen koulutus on tarkoitettu lähtökohdaisesti aikuisille. Ammatillisen koulutuksen uudistuksen myötä tulee todennäköisesti vain yksi tapa toteuttaa ammatillista koulutusta, joka on sama nuorille ja aikuisille. (Opetushallitus 2016.)

Sipilän hallituksen yksi kärkihanke, Ammatillisen koulutuksen reformi, käynnistyi viime vuonna ja reformin tavoitteena on uudistaa ammatillinen koulutus, rahoitus ja sen rakenteet vuoteen 2019 mennessä. Osana tätä uudistustyötä tapahtuvat myös merkittävät koulutuksen rahoituksen leikkaukset. Arvioiden mukaan ammatillisen peruskoulutuksen, aikuiskoulutuksen ja työvoimakoulutuksen rahoituksesta poistuu jopa yli 300 miljoonaa euroa vuoteen 2019 mennessä. Ylä-Savon koulutuskuntayhtymän osalta on arvioitu, että koulutuksen myyntitulot pienenevät n. 20 % vuodesta 2015 vuoteen 2017. (Ylä-Savon ammattiopisto 2016.)

Vuoden 2017 ammatillisen koulutuksen budjetissa hallitus on kohdistanut maahanmuuttajien kouluttamiseen 21 miljoonaa euroa. Ammatilliset oppilaitokset ovat voineet hakea rahoitusta ammatillisen koulutuksen ja opiskelua tukevien palvelujen järjestämiseen. Rahoituksen avulla voidaan tukea noin 2 000 maahanmuuttajan opintoja. Tällä rahalla lisätään erityisesti ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavaa koulutusta sekä näyttötutkintoon valmistavaa koulutusta ja siihen kytkeytyviä opiskeluvaihtoehtoja parantavia opintoja. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2016.)

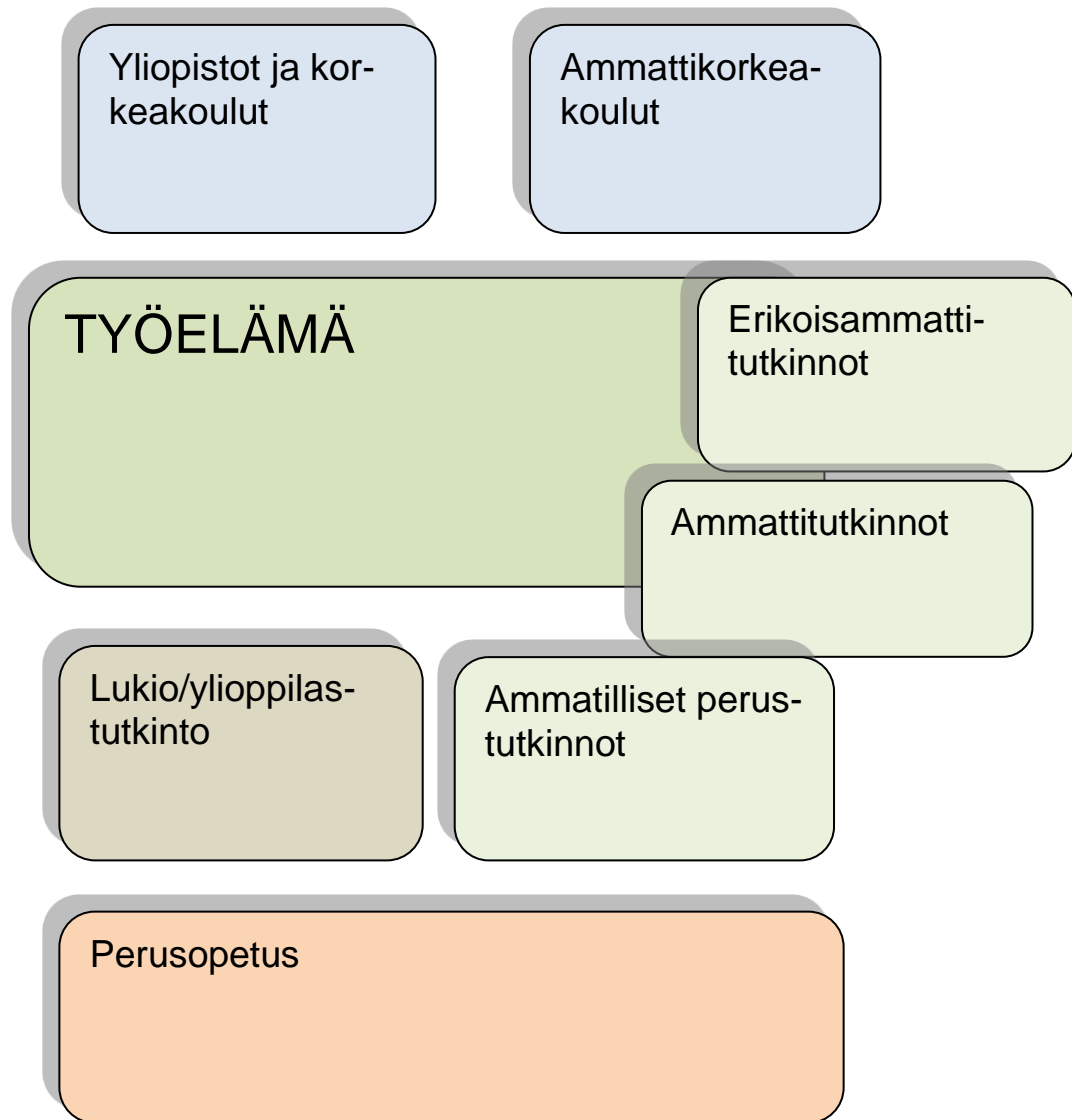
Ysaolla aikuiset maahanmuuttajat opiskelevat enimmäkseen näyttötutkintoperusteisessa koulutusmuodossa. Olen selvittänyt tässä kappaleessa näyttötutkinto-

perusteista koulutusta ja sen rinnalla myös opetussuunnitelmaperusteista koulutusta.

Ammatillinen koulutus on tarkoitettu sekä nuorille että aikuisille. Aikuiset voivat opiskella samoihin ammatillisiin perustutkintoihin kuin nuoret. Heillä on myös mahdollisuus osallistua ammatilliseen jatko- ja täydennyskoulutukseen. Ammattitutkinnot ja erikoisammattitutkinnot ovat jatko- ja täydennyskoulutusta, ja niissä osaaminen osoitetaan näytöillä. Näihin voi hakeutua myös ilman ammatillista peruskoulutusta, jos hakijalla on riittävästi työkokemuksella hankittua osaamista ammattialalta. (Opetushallitus 2016.)

Tutkintojärjestelmä on kolmitasoinen: 1) ammatilliset perustutkinnot, 2) ammattitutkinnot ja 3) erikoisammattitutkinnot. Ammatillisen koulutuksen yleisenä tavoitteena on kohottaa työikäisten ammatillista osaamista, kehittää työelämää ja vastata sen osaamistarpeista, edistää työllisyyttä sekä tukea elinikäistä oppimista. Tavoitteena on myös antaa valmiuksia harjoittaa ammattia yrittäjänä. Ammatilliset perustutkinnot antavat laajat perusvalmiudet alan tehtäviin ja erikoistuneempaa osaamista ja työelämän edellyttämän ammattitaidon vähintään yhdellä osa-alueella sekä yleisen jatko-opintokelpoisuuden yliopistoihin ja ammattikorkeakouluihin. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2016.)

Seuraavassa kuvassa (KUVA 2) on kuvattu suomalaista koulutusjärjestelmää. Kuvassa on mukana työelämä, ja kuvan tavoitteena on selventää, miten koulutus ja tutkinnot liittyvät työelämään. Varsinkin ammattitutkinnot ja erikoisammattitutkinnot ovat kiinteässä yhteydessä työelämän kanssa. Myös näyttöperusteiset perustutkinnot ovat työelämässä suoritettavia tutkintoja.

KUVA 2. Tutkintojärjestelmä (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2016.)

2.3.1 Ammatillinen peruskoulutus

Ammatillisissa oppilaitoksissa suoritettava opetussuunnitelmapohjainen ammatillinen perustutkinto on laajuudeltaan 180 osaamispistettä (osp). Koulutus on ensisijaisesti tarkoitettu nuorille ammatilliseksi koulutukseksi. Perustutkinnon am-

mattitaitovaatimukset määrittää opetushallitus ammatillisen peruskoulutuksen opetussuunnitelman ja näyttötutkinnon perusteissa. Koulutukseen haetaan yhteishaun kautta palvelussa Opintopolku.fi tai erillishakuna suoraan oppilaitokseen. (Opetushallitus 2016.)

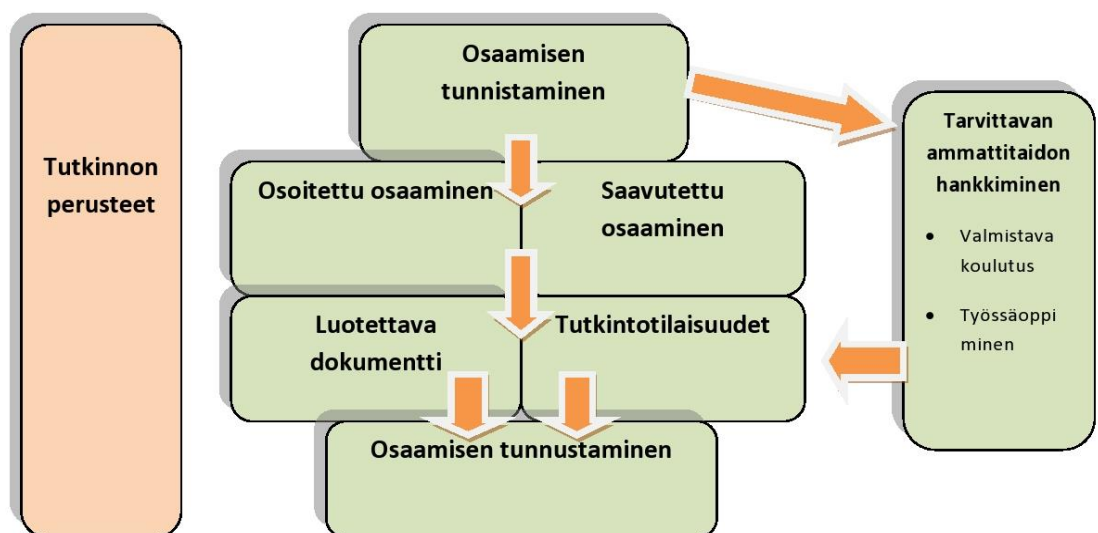
Ammatillinen perustutkinto antaa jatko-opintokelpoisuuden ammattikorkeakouluihin. Ammatillista perustutkintoa voidaan kutsua alalietututkinnoksi. (Opetushallitus 2016.)

2.3.2 Aikuiskoulutus

Aikuisten koulutusta järjestetään pääosin omaehtoisena koulutuksena, työvoimaoppisopimus- tai henkilöstökoulutuksena. Ammatillisella aikuiskoulutuksella tarkoitetaan ammatillista perus-, lisä- tai täydennyskoulutuksia, näyttötutkintoina suoritettavia perustutkintoja, ammattitutkintoja ja erikoisammattitutkintoja tai niihin valmistavaa koulutusta sekä muuta koulutusta. Perustutkinto on alalietututkinto. Perustutkinto soveltuu hyvin esim. maahanmuuttajille, sillä tutkinto suoritetaan käytännön työtehtävissä eikä siihen liity kirjallisten dokumenttien tuottamista eikä pakollisia yhteisten aineiden opintoja. Ammattitutkinto on kapeampialainen, tiettyyn ammattialan tehtävään suunnattu tutkinto. Erikoisammattitutkinto on kunkin alan vaativimmista tehtävistä koostuva tutkinto. Näyttötutkintojärjestelmä tarjoaa aikuisväestölle joustavan tavan osoittaa, uudistaa ja ylläpitää ammatillista osaamistaan tai työtehtävien vaihtuessa pätevyitä myös uuteen ammattiin. (Opetushallitus 2016.)

Näyttötutkintojen järjestäminen pohjautuu lainsäädäntöön. Keskeiset näyttötutkinto toimintaa koskevat säädökset ovat lait ja asetukset ammatillisesta koulutuksesta sekä ammatillisesta aikuiskoulutuksesta. Lainsäädännössä on myös henkilökohtaistamiseen ja rahoitukseen liittyviä säädöksiä. (Opetushallitus 2016.)

Näyttötutkinnoissa ammattitaito osoitetaan ja arvioidaan aidoissa työelämän tilanteissa työpaikoilla. Tutkinnon suorittaja on voinut hankkia tutkinnon suorittamiseen riittävän osaamisen työkokemuksen, opintojen tai muun toiminnan kautta. Tutkinnon laajuutta ei ole määritelty opintoviikkoina eikä opintopisteinä vaan tutkinnon suorittamisen kriteerinä on, että suorittaja kykenee tutkintotilaisuuksissa osoittamaan tutkinnon perusteissa edellytetyn osaamisen työtä tekemällä. Kaikki ammatilliset perustutkinnot, ammattitutkinnot ja erikoisammattitutkinnot voidaan suorittaa näyttötutkintona. Seuraavassa kuvassa (KUVA 3) on selvitetty, miten tutkinnon suorittaminen etenee henkilökohtaisten polkujen mukaan. (Opetushallitus 2016.)

KUVA 3. Osaamisen (ammattitaidon) tunnistaminen ja toimenpiteet sen jälkeen (Mukaellen: Opetushallitus 2012, 83.)

Näyttötutkintojärjestelmän keskeisiä periaatteita ovat

1. kolmikantayhteistyö: työnantajatahojen, työntekijätahojen ja opetusalan edustajien kesken valtakunnallisesti ja paikallisesti
2. tutkintojen riippumattomuus ammattitaidon hankkimistavasta
3. tutkinnon tai tutkinnon osan suorittaminen osoittamalla ammattitaito tutkintotilaisuuksissa
4. henkilökohtaistaminen. (Opetushallitus 2016.)

Opetushallitus on laatinut tutkintojen perusteet joiden mukaan oppilaitokset järjestävät näyttötutkintoja. Tutkinnon perusteissa kerrotaan arvioinnin kohteet ja hyväksytyyn suoritukseen kriteerit sekä ammattitaidon osoittamistavat. Henkilökohtaistamismääräys velvoittaa koulutuksen järjestäjiä tuottamaan opiskelijoille henkilökohtaisten tarpeiden mukaisesti suunniteltua ja toteutettua neuvontaa ja ohjausta. Koulutuksen järjestäjällä on velvollisuus tuottaa tarvittavia tukitoimia ja -palveluja kaikissa koulutuksen vaiheissa. (Opetushallitus 2016.)

Henkilökohtaistamisprosessi on jaettu kolmeen tutkinnon suorittamiseen liittyvään vaiheeseen:

- 1) näyttötutkintoon ja siihen valmistavaan koulutukseen hakeutuminen
- 2) tutkinnon suorittaminen
- 3) tarvittavan ammattitaidon hankkiminen.

Henkilökohtaistamisessa otetaan huomioon opiskelijan aikaisemmat opinnot ja työkokemuksen kautta hankittu osaaminen sekä hänen ammatillisen kehittymisensä tarpeet ja tavoitteet. Olemassa olevan osaamisen selvittämiseksi on mahdollista käyttää esim. työnäytteitä, jos hakeutujan kielitaidon vuoksi selvittäminen muutoin on hankalaa. Henkilökohtaistamisen tavoitteena on määrittää tutkinnon suorittajan osaamisen taso, mahdollinen ohjauksen ja valmistavan koulutuksen sekä opiskeluvälmiuksia parantavien opintojen tarve ja näyttötutkinnon tai sen osan suorittamista koskevat järjestelyt. Valmistava koulutus on oppilaitoksessa

toteutettavia teoria- ja/tai käytäntöpainotteisia opintoja tai ohjattua työssäoppimista työpaikoilla. (Opetushallitus 2016.)

2.4 Maahanmuuttajat ammatillisessa koulutuksessa

Opetushallituksen mukaan tutkinnon järjestäjän tulee turvata jokaiselle tasaver-
taiset mahdollisuudet suorittaa tutkinto ja hankkia tarvittavaa ammattitaitoa ja
koulutusta. Tutkinnon suorittamisen eri vaiheissa on otettava huomioon tutkinnon
suorittamista ja opiskelua haittaavat ja hidastavat tekijät, kuten puutteellinen kie-
litalaito tai kulttuurierot. Erityisen tuen tarpeen tunnistaminen ja sopivien tukitoimi-
en suunnittelu on erittäin tärkeää, jotta tutkinnon suorittaja saa mahdollisimman
hyvät valmiudet suoriutua näyttötutkinnosta. Tutkinnon perusteiden ammattitaito-
vaatimuksia ei voida mukauttaa erityisen tuen tarpeiden perusteellakaan. Ope-
tussuunnitelmaperusteisessa koulutuksessa mukautus on mahdollista. (Opetus-
hallitus 2016.)

Hakeutumisvaiheessa maahanmuuttaja ja koulutuksen järjestäjä sekä tarvittaes-
sa muut yhteistyötahot yhdessä pohtivat mikä on hakijalle soveltuva tutkinto ja
laativat henkilökohtaistamista koskevan asiakirjan. Näyttötutkinnon suorittamisen
mahdollisuudesta on velvollisuus kertoa maahanmuuttajalle jo kotoutumiskoulu-
tuksessa alkukartoituksen yhteydessä kun suunnitellaan ammatillisen osaamisen
kehittämistä ja työuraa Suomessa. Maahanmuuttajataustaisella opiskelijalla tut-
kintoon valmistava koulutus voi olla kestoltaan tavanomaista pitempi, jotta hänen
kielitaitonsa ja ammatillinen osaaminen ehtivät vahvistua ja hän ehtii suorittaa
tutkinnon suorittamisen tueksi suunnitellut opinnot. (Opetushallitus 2016.)

Tutkintotilaisuudet suunnitellaan niin, että kieli- ja kulttuuritausta eivät vaikuta
tutkintosuoritukseen heikentävästi. Tutkintotilaisuudessa voidaan tutkinnon pe-
rusteiden mukaisesti käyttää erilaisia tukimateriaaleja, kuten selkokieltä, kuvia,
piirustuksia, malleja ja apuvälineitä sekä lisäaikaa tehtävien tekemiseen. Ammat-
titaitoa tulee arvioida niin, etteivät ohjaus ja tuki vaikuta tutkintosuoritusta heiken-

tävästi. Arvioijat tulee perehdyttää etukäteen ottamaan arvioinnissa huomioon mahdollisesti tarvittava tuki ja ohjaus. (Opetushallitus 2016.)

Näyttöperusteisessa koulutuksessa tutkintosuorituksen arviointi on suoritusarviointia, jolloin se kohdistuu tietojen ja taitojen käyttöön ja soveltamiseen. Näyttöperusteisessa arviointiajattelussa suoritusta itsessään pidetään osoituksena oppimisesta ja osaamisesta. Arvioinnin kohteena voi olla työn suoritusprosessi tai työn tuotos. Arvioinnissa voidaan hyödyntää monipuolisia ja laadullisia arviointiaineistoja ja -menetelmiä. (Räikköläinen 2011, 49.)

On tärkeää selvittää maahanmuuttajataustaiselle opiskelijalle ja työntekijälle suomalaisen työkuulttuurin roolit ja kulttuurikohtaiset erot roolikäsityksissä. Yrityksen tiedottaminen ja tiedon kulku on myös osa työkuulttuuria. (Vartiainen-Ora 2007, 61.)

3 OPPIMINEN JA OPISKELUVALMIUDET

Tässä luvussa käsitellään oppimista siitä kirjoitettujen teorioiden kautta. Aluksi määritellään oppimista yleisesti, sen jälkeen käsitellään oppimistyyplejä ja –strategioita ja lopuksi opiskeluvalmiuksia. Opetusta voidaan toteuttaa opiskelijan henkilökohtaisten tarpeiden mukaan monilla eri tavoilla, joten on hyvä hahmottaa, mitä teorioita oppimiseen liittyy. Opiskeluvalmiudet ovat erittäin laaja käsite ulottuen elämänhallinnasta varsinaiseen opiskeluun saakka. Opiskeluvalmiuksien määrittely on sen vuoksi hiukan haasteellista, ja tämä työ nimenomaan keskittyy selvittämään, mitä parannettavaa opiskeluvalmiuksissa on.

Elämä on jatkuvaa oppimista. Monia tietoja ja taitoja opimme ilman että kiinnitämme oppimisprosessiin sen enemmän huomiota. Oppiminen motivoi oppijaa usein sitä mukaa enemmän, mitä enemmän opiskeltava asia kiinnostaa. Tällöin puhutaan motivaatiosta. Opiskellessa motivaatio edesauttaa tutkinnon suorittamista. (Tampereen yliopisto 2016.)

Oppiminen ei ole käsin kosketeltavaa, vaan se on prosessi, joka tuottaa oppimistuloksia. Oppiminen muokkaa ihmisen arvoja, asenteita ja toimintaa. Oppiessaan ihmisen tiedoissa, taidoissa ja asenteissa tapahtuu muutoksia. Ihminen oppii jatkuvasti uusia asioita joko tietoisesti tai tiedostamatta. Oppimista tehostaa vuorovaikutteisuus, jolloin oppija voi reflektoida eli katsoa uudestaan omaa toimintaansa. (Tampereen yliopisto 2016.)

Oppimista on tutkittu paljon ja oppimiseen liittyen on määritelty erilaisia oppimisteorioita ja oppimiskäsityksiä. Eri oppimisteoriat ja -käsitykset tarkastelevat ja määrittelevät oppimista eri tavalla. Aikaisempina vuosikymmeninä oli vallalla behavioristinen oppimiskäsitys, jonka mukaan oppiminen on lähinnä ulkoisen tiedon siirtoa opettajalta oppijalle. Nykyään suositaan yleensä konstruktivistista oppimiskäsitystä, jolloin oppija itse rakentaa aktiivisesti omaa ymmärrystään täydentämällä olemassa olevaa tietoa ja taitoa uudella opittavalla asialla. Konstruktivisen oppimiskäsityksen mukaan toimittaessa oppijan rooli on erittäin aktiivi-

nen. Oman osaamisen ja toiminnan reflektointi sekä uuden tiedon hakeminen ovat olennainen osa opiskelua. (Tampereen yliopisto 2016.)

3.1 Oppimistyylit

Oppijat ovat erilaisia, kuten ihmiset ovat yksilöllisiä muutenkin. Jokaisella ihmisellä on oma yksilöllinen oppimistyyli. Oppimistyyliä on luokiteltu eri tavoin. Seuraavassa selvitän aistien pohjalta määriteltyä kolmea eri oppimistyyliä. Kaikilla oppijoilla on yhtä aikaa käytössä monia aistikanavia, mutta yksilöllisesti joku aisti on oppimisen kannalta hallitsevin ja tehokkain. Oppija myös käyttää huomaamattaan tilanteesta ja asiasta riippuen eri aisteja pääasiallisena kanavana. (Jyväskylän yliopisto 2016.)

Visuaalinen oppimistyyli

Visuaalisella oppimistyyllillä tarkoitetaan näköhavaintoon perustuvaa oppimista. Tällaisella oppijalla korostuu näköaistin ja näkemisen merkitys. Hän pystyy palauttamaan mieleensä erilaisia näkömielikuvia. Niiden avulla hän oppii uutta opiskeltavaa asiaa. Kokemuksistaan kertoessaan visuaalinen oppija näkee kokemukset kuvina ja käyttää puheessaan näkemiseen liittyviä ilmaisuja. Hänen tyypillisesti käyttämiä verbejä ovat esimerkiksi nähdä, näyttää, tarkentaa, erottaa, maalaila, selventää, kirkastaa. Visuaalisesti suuntautunut ihminen hyötyy siitä, että hänelle näytetään asioita joko todellisina tai havainnollistavina kuvina tai kuvioina tai ne kuvailtaisiin sanoin. Esim. numerotiedot on hyvä kuvata pylväs- tai ympyräkuvioina. (Tenviesti 2016.)

Visuaalinen ihminen kiinnittää huomiota siihen, miltä asiat näyttävät: kodin siisteys, työpöydän järjestys jne. ovat hänelle merkityksellisiä asioita. Visuaalinen ihminen elehtii usein käsillään paljon, koska hän samalla näkee asian mielessään ja ikään kuin piirtää esittämänsä asiaa. Usein hän on järjestelmällinen ja halu-

aa, että asiat etenevät sujuvasti ja ripeästi. Vuorovaikutustilanteessa hän on katsekontaktissa toiseen. (Tenviesti 2016.)

Auditiivinen oppimistyyli

Auditiivisella oppimisella tarkoitetaan kuulemiseen perustuvaa oppimista. Tällaisella henkilöllä korostuu kuuloaistin ja kuulemisen merkitys. Auditiivisella oppijalla on tarkkaavainen kuulo ja hän muistaa asiat kuulokuvina. Huomionsa hän kiinnittää ympärillään kuuluviin ääniin ja keskusteluihin. Auditiivinen oppija pitää yleensä luennoille osallistumisesta ja siitä, että asiat kerrotaan hänelle. Usein hän pitää puhumisesta ja omasta äänestään. Se, miltä asiat kuulostavat, on auditiiviselle oppijalle merkityksellinen asia. Auditiivisesti suuntautunut selittää asioita paljon ja järjestelmällisesti ja on vähäeleinen. Hän etenee hitaasti, koska hän puhuu mielessään asiat ja toistaa myös toisen puheen. Kommunikoidessaan hän kääntää mielellään päätään siten, että kuulee paremmin. Tästä sivullinenkin voi havainnoida henkilön oppimistyyliä. (Tenviesti 2016.)

Auditiivinen ihminen oppii sanallisten ohjeiden avulla ja toistaa asiat mielessään. Rytmii ja musiikki saattavat helpottaa oppimista. Auditiivisesti suuntautunut nauttii vuoropuhelusta ja selittämisestä. Hän esimerkiksi etsii sanallisia selityksiä ongelmaratkaisuille. (Tenviesti 2016.)

Kinesteettinen oppimistyyli

Kinesteettisellä oppimisella tarkoitetaan tuntohavaintoon perustuvaa oppimista. Kinesteettinen oppija oppii parhaiten tunnustellen ja tekemällä asioita itse. Hänelle on tärkeää, miltä jokin asia, esine tai liike tuntuu. Hän on tarkka siitä miltä vaatteet tuntuvat päällä tai millaiselta tuoli tuntuu istua. Opiskelutilanteessa tämä tarkoittaa, että ympäristön pitäisi tuntua mukavalta. (Tenviesti 2016.)

Vuorovaikutustilanteessa kinesteettinen oppija hahmottaa puhujan viestejä ilmeiden, eleiden ja liikkeiden kautta. Hänen käyttämänsä kieli on konkreettista:

"Minusta tuntuu..." jne. Oppitunnilla kinesteettinen ihminen kiinnittää huomion siihen, miten opettaja kertoo asioista ja millaisia tuntemuksia tunnilla olo hänessä herättää. Opitun asian soveltamisessa kinesteettinen oppija palautuu mielessään juuri oppimistilanteessa tulleisiin kokemuksiin ja muistikuviin, miltä jokin asia tuntui ja millainen tunnelma siihen liittyi. (Tenviesti 2016.)

Monelle oppijalle tekemällä oppiminen on ainoa väylä oppia uusia asioita. Puutteen kielitaidossa tai oppimisvaikeudet saattavat olla syynä siihen, että yksilön kohdalla tekemällä ja kokeilemalla oppiminen on tuloksellisinta.

3.2 Oppimisstrategiat

Oppimisstrategiat ovat tiedon muokkaamisen prosesseja ja tapa, miten oppija pyrkii päämääräänsä. Strategian valinta voi muuttua tilanteen ja oppijan persoonallisuuden mukaan. Oppija voi yleensä muuttaa oppimisstrategiaa oppimista paremmin edistäväksi ja asiasta riippuen tarkoituksenmukaisemmaksi. Useimmiten oppimisstrategiat jaetaan pintasuuntautuneisuuteen ja syväsuuntautuneisuuteen. (Tampereen yliopisto 2016.)

Pintasuuntautunut oppiminen on passiivista. Oppimisessa oppija ei välttämättä selvitetä itselleen asioita juurta jaksan, vaan pyrkii opettelemaan asiat ulkoa. Oppiminen on pääasiassa teknistä. Pintasuuntautunut oppija pyrkii suoriutumaan tenteistä tai tehtävien teosta. Hän voi kopioida lähteitä ja usein hän keskittyy nopeasti unohtuviin yksityiskohtiin. (Tampereen yliopisto 2016.)

Syväsuuntautunut oppimisstrategia on käytössä silloin kun opiskelija kokee opiskeltavan asian itsensä kannalta tärkeäksi ja mielekkääksi. Hänelle on tärkeää ymmärtää kokonaisuuksia ja yhdistää teoriaa ja käytäntöä ja syventää ymmärrystään. Hän käyttää erilaisia tiedonhankinta- ja käsittelykeinoja. (Tampereen yliopisto 2016.)

On olemassa myös muitakin jakoja, esimerkiksi holistinen ja serialistinen oppimisstrategia. Serialistille on ominaista tekstin tai asian yksityiskohtainen opiskelu suoraviivaisesti. Holisti taas pyrkii muodostamaan asiasta selkeän kokonaisuuden. (Avoin amk 2016.)

3.3 Opiskeluvalmiudet ja opiskeluvalmiuksia parantavat opinnot

Opiskeluvalmiuksilla tarkoitetaan taitoja vastata kokeisiin ja laatia kirjallisia tuoksia, mutta yhtä tärkeänä pidetään asennetta ja motivaatiota ja hyvää elämäntähtäystä. Opiskeluvalmiuksiin liittyy keskeisesti myös luku- ja kirjoitustaito sekä itsenäisen- ja ryhmätyöskentelyn taidot. (Opetushallitus 2016.)

Kirjallisuudessa opiskeluvalmiuksista on vähän tietoa saatavissa. Määrittelen tässä työssä opiskeluvalmiuksia ammatillisten tutkintojen perusteiden ja opetussuunnitelmien avulla. Maahanmuuttajille suunnitelluissa kieli- ja kotoutumiskoulutuksissa yhtenä tavoitteena on opiskeluvalmiuksien parantaminen. Tutkintojen perusteissa on määritelty ammattitaitovaatimukset ja hyväksytyin suorituksen kriteerit. Ammatillisen koulutuksen opetussuunnitelmat on laadittu näiden pohjalta ja sieltä on johdettavissa myös tarvittavia opiskeluvalmiuksia.

Kotoutumiskoulutuksen tavoitteet ovat määritelty seuraavasti:

- suomen tai ruotsin kieli (suullinen ja kirjallinen kielitaito)
- viestintätaidot
- pari- ja ryhmätyöskentelytaidot
- vuorovaikutus- ja sosiaaliset taidot
- itsenäisen opiskelun taidot
- tiedonhakutaidot

- työelämä- ja yhteiskuntataidot
- erilaiset opiskelutavat Suomessa (luennot, verkko-oppimisympäristöt, digitaaliset sovellukset opetuksessa)
- näyttötutkintojärjestelmä
- opiskelun taloudelliset tuet
- suomalaiset ammatit ja niiden vaatimukset
- keskeinen työlainsäädäntö
- itsearviointitaidot
- omien yrittäjävalmiuksien arviointi
- työnhakutaidot.

Opiskelijaa on tavoitteena aktivoida myös itsenäiseen työskentelyyn ja tiedonhakuun tarkoituksena edistää vastuunkantoa ja itseohjautuvuutta. Kotoutumiskoulutuksessa selvitetään opiskelijan oppimistyyliä, jotta pystytään suosimaan hänelle parhaiten soveltuvia opetus- ja opiskelumenetelmiä. (Opetushallitus 2012.)

Ammatillisten tutkintojen tutkinnon perusteissa määritellyn ammattitaidon oppimiseksi järjestetyssä koulutuksessa tarvitaan edellä mainittuja opiskeluvalmiuksia. Näyttötutkintoon valmistavan koulutuksen osana voidaan järjestää opiskeluvalmiuksia parantavia opintoja, joiden tarkoituksena on mahdollistaa näyttötutkinnon tai tutkinnonosan suorittaminen ja näyttötutkintoon valmistavaan koulutukseen osallistuminen niissä tapauksissa, joissa opiskelijalla ei ole riittäviä opiskeluvalmiuksia. (Opetushallitus 2016.)

Opiskeluvalmiuksia parantavat opinnot voivat olla myös päätoimisia, ja ne voivat kestää enintään kuuden kuukauden ajan. Koulutuksen järjestäjä saa päättää opiskeluvalmiuksia parantavien opintojen järjestämisestä ja sisällöstä. Opiskeluvalmiuksia parantavat opinnot voivat jatkua valmistavan koulutuksen opintojen

ohessa esim. puolen vuoden päätoimisten opiskeluvalmiuksia parantavien opintojen jälkeenkin. (Opetushallitus 2016.)

Maahanmuuttajien peruskoulutus- ja kulttuuritaustat voivat olla hyvin erilaiset ja usein on havaittavissa, että ammatillisten opintojen jouhevoittamiseksi opiskeluvalmiuksia olisi hyvä parantaa ennen ammatillisen koulutuksen aloittamista. Myös ammatillisen koulutuksen aikana esim. suomen kielen lisäkoulutus on mahdollista toteuttaa opiskeluvalmiuksia parantavina opintoina. (Opetushallitus 2016.)

4 TUTKIMUSMENETELMÄT

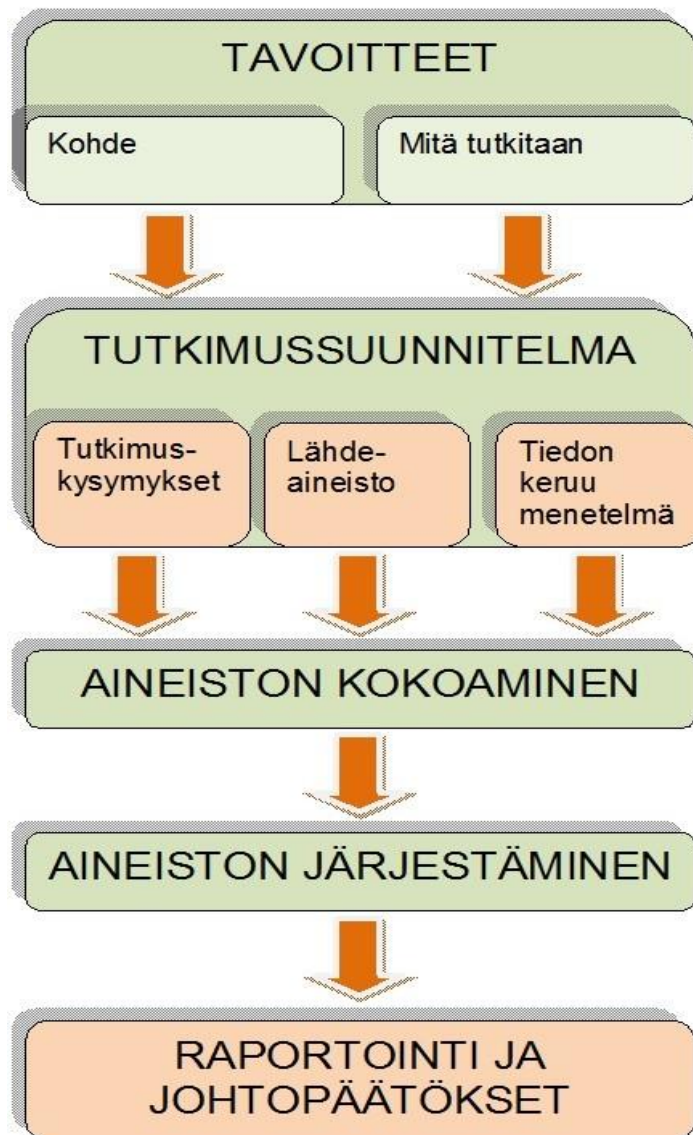
Tässä luvussa tarkastellaan tapaustutkimusta tutkimusmenetelmänä sekä kerrotaan tutkimuksen tiedonhankintamenetelmistä ja siitä, miten aineiston keruu toteutettiin. Luvun lopussa käsitellään tutkimuksen luotettavuutta.

4.1 Tapaustutkimus

Tutkimusstrategialla tarkoitetaan tutkimuksen menetelmällisten ratkaisujen kokonaisuutta eli sitä, mikä on tutkimuksen menetelmällinen lähestymistapa tutkimusongelmaan nähden. Hirsjärvi ym. (2004, 125–126) ovat määritelleet perinteiksi tutkimusstrategioiksi kokeellisen (eksperimentaalisen) tutkimuksen, kvantitatiivisen survey-tutkimuksen ja tapaustutkimuksen. Tämä tutkimus on tutkimusstrategiana eli lähestymistapana määriteltynä tapaustutkimus. Laineen ym. (2007, 9) mukaan tapaustutkimuksen kohteena on yleensä joko tapahtumakulku tai ilmiö. Tapaustutkimus soveltuu lähestymistavaksi silloin, kun halutaan yksityiskohtaista tietoa joko yksittäisestä tapauksesta tai muutamasta erillisestä toisiinsa liittyvästä ilmiöstä (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 134).

Kyse on yleensä tapaustutkimuksesta, jos kehittämistehtävän tavoitteena on tuottaa organisaatiolle kehittämisehdotuksia. Tapaustutkimukselle on luonteenomaista tutkia syvällisesti jotain kohdetta omassa ympäristössään. Tyypillisesti tapaustutkimuksessa tiedonhankintaan käytetään useita erilaisia tiedonhankintamenetelmiä, jotta tutkittavasta asiasta tai ilmiöstä saadaan muodostettua kokonaisvaltainen käsitys. (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2010, 37.)

Seuraavassa kuvassa (KUVA 4) On esitetty tapaustutkimuksen eteneminen pääpiirteissään.

KUVA 4. Tapaustutkimuksen eteneminen (Virtuaaliammattikorkeakoulu 2017.)

Tämän opinnäytetyön tutkimusosassa käytetään laadullisen tutkimuksen menetelmiä. Syyt laadullisen eli kvalitatiivisen tutkimuksen tekemiseen on tutkimusprojektin päämäärä ja tausta. Laadullinen tutkimusote on tässä tutkimuksessa perusteltua, sillä tutkimustulosten tarkoituksena on ymmärtää haastateltujen henkilöiden käsityksiä omista valmiuksistaan opiskella ammatillisissa opinnoissa. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tutkimusongelmat keskittyvät henkilön kokemukseen ja käyttäytymisen paljastamiseen tai kun halutaan selvittää ilmiötä, mistä emme

tiedä paljoa. Nämä ovat tyypillisiä esimerkkejä kvalitatiivisessa tutkimuksessa. (Räsänen 2016.)

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa pääpaino on vastaajan näkökannan ymmärtämisessä. Havainnot ja mittaukset tapahtuvat luonnollisessa ympäristössä. Tiedon läheisyydestä kertoo subjektiivinen ns. sisäpiirin näkökulma. (Räsänen 2016.)

Laadullista ja määrällistä menetelmäsuuntausta voidaan käyttää samassa tutkimuksessa ja molemmilla voidaan myös selittää samoja tutkimuskohteita suuntauksesta riippuen eri tavoilla. Analyysimenetelmät valikoituvat laadullisen tai määrällisen tutkimuksen suuntauksen mukaan. Monet analyysimenetelmät tosin sijoittuvat suuntausten ääripäiden väliin. Tutkijan tulee pohtia laadullisten ja määrällisten menetelmien yhdistämistä samassa tutkimuksessa omista tieteenfilosofisista lähtökohdista ja tutkimuksen luonteesta riippuen. (Jyväskylän yliopisto 2017.)

Tässä opinnäytetyössä tiedonhankintamenetelminä käytettiin haastattelua ja kyselyä. Näistä menetelmistä kerron seuraavissa luvuissa.

4.2 Lomakehaastattelu ja teemahaastattelu

Lomakehaastattelu on strukturoitu ja formaalisin haastattelumuoto. Siinä haastattelija täyttää kyselylomaketta samalla kun haastattelee kohdehenkilöä. Haastattelussa käytetään kyselylomaketta, jossa on valmiita kysymyksiä, ja siinä voi olla myös valmiita vastausvaihtoehtoja. Haastattelu toteutetaan kaikille haastateltaville samalla tavoin ja kysymykset esitetään samassa järjestyksessä. (Eskola & Suoranta 2000, 86.)

Lomakehaastattelu sopii parhaiten tutkimuksiin, joissa aineisto käsitellään tilastollisen analyysin keinoin tai sitä on tarkoitus kvantifioida eli laskea tuloksia ja piirtää tuloksista esim. taulukoita. Lomakehaastatteluun voidaan joskus liittää myös avoimia kysymyksiä. Avoimet kysymykset voidaan käsitellä laadullisesti tai

määrällisesti luokittelemalla vastaukset jälkikäteen. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 44–45, 64–65)

Teemahaastattelulle on ominaista, että haastateltavat ovat kokeneet tietynlaisen tilanteen. Haastattelu suunnataan siis tutkittavien henkilöiden subjektiivisiin kokemuksiin. Tässä tapauksessa oletin, että osalla haastateltavista on kokemusta opiskelunvalmiuksien vajeesta. Teemahaastattelun avulla saadaan selville yksilön ajatuksia, tuntemuksia, kokemuksia ja myös sanatonta kokemustietoa ja haastateltavien oma kokemuspohja korostuu. Teemahaastattelu voi olla joko kvalitatiivinen tai kvantitatiivinen. Halusin tuoda esille myös haastateltavien kehittämisehdotuksia omaan kokemukseensa perustuen. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 47–48, Routio 2007.)

Menetelmänä teemahaastattelua voidaan käyttää tarkasteltaessa tunteellisesti herkkiä asioita tai kysymyksiä, joista haastateltavat eivät ole niin tietoisia. Samoin teemahaastattelulla voidaan tuottaa arvokasta tietoa asioista, joista tutkittava ei ole tottunut puhumaan päivittäin, kuten aatteet, aiomukset ja arvot. (Åstedt-Kurki & Heikkinen 1994, 420.)

Maahanmuuttajakysymys itsessään on monille tunteita herättävä asia. Maahanmuuttajat saattavat joutua ympäröivän yhteiskunnan jäsenten erilaisten asenteiden ja suhtautumisen kohteeksi. Tämä saattaa heijastua maahanmuuttajien kokemuksiin opinnoissa selviytymisessä. (Lassila 2016.)

Laadullisessa haastattelussa korostuu kokemukset tutkittavasta tilanteesta sekä kyky ja halukkuus keskustella aiheesta. Avoimien kysymysten avulla sain selville monia merkityksellisiä näkökulmia ja kokemuksia myös haastattelun kysymysten ulkopuolelta. Käsittelen opiskelijoiden avoimia vastauksia luvussa 6.1. (Kylmä & Juvakka 2007, 79–80.)

4.3 Kyselytutkimus

Kyselytutkimus on yksi tapa kerätä aineistoa tutkimusta varten. Kyselytutkimuksella saadaan tutkittavat henkilöt vastaamaan samoihin asioihin. Kysymykset ovat standardoitu, eli ne ovat kaikille vastaajille samat, samalla tavalla esitetyt ja myös kysymysten järjestys on vastaajille sama. (Vilkkä 2007, 28.)

Kyselylomakkeen suunnittelu on keskeinen asia kyselytutkimuksen onnistumisen kannalta. Tutkijan on perehdyttävä kirjallisuuteen, pohdittava tutkimusongelmaa, määriteltävä käsitteitä ja valittava tutkimusnäkökulma. Kyselylomakkeen laatijan on pohdittava kuinka tarkkoja vastauksia on mahdollista saada ja miten tarkkoja vastauksia ylipäättäen halutaan. Myös taustatekijöitä on syytä pohtia ja miettiä mitkä taustatekijät ovat sellaisia joilla on vaikutusta tutkittavaan ilmiöön. (Heikkilä 2008, 49–50.)

Kyselytutkimuksen kulku alkaa aineiston keruusuunnitelmasta, perusjoukon ja otoksen valinnasta jatkuen taulukointiin ja vastausten saattamiseen tilastollisesti käsiteltävään muotoon ja lopuksi tehdään päätelmät tilastollisella analyysillä (Hirsjärvi ym. 2001, 129.)

4.4 Aineiston keruu ja analysointi

Työssäni käytin kahta primaarisen tiedon hankintamenetelmää rinnakkain. Maa-hanmuuttajaopiskelijoiden näkemysten selvittämiseksi omien opiskeluvalmiuksiensa tilasta haastattelin heitä yksilöinä tai pienissä ryhmissä. Haastattelussa käytin apuvälineenä kyselylomaketta (Liite 2).

Haastattelussani oli piirteitä myös puolistrukturoidusta teemahaastattelusta. Avoimiin kysymyksiin haastateltavilla oli mahdollisuus vastata vapaamuotoisesti ja kertoa omia näkemyksiään ja kokemuksiaan, jolloin lomakehaastatteluun tulee teemahaastattelun piirteitä. Puolistrukturoidulle teemahaastattelulle on ominaista, että jokin haastattelu kohdennetaan tiettyihin aihepiireihin. (Ojasalo, Moilanen

& Ritalahti 2009,106.) Tässä tutkimuksessa halusin selvittää maahanmuuttaja-opiskelijoiden näkemyksiä omista opiskeluvalmiuksistaan ja niiden mahdollisesta puuttumisesta.

Haastattelin maahanmuuttajataustaisia opiskelijoita pääsääntöisesti yksitellen. Kaksi haastattelua tein haastatteleamalla opiskelijoita samalta alalta kootuissa pienissä ryhmissä. Haastateltavia oli kerrallaan 1–3 henkilöä. Haastattelun muotona on näin ollen yksilö- ja ryhmähaastattelu. Haastattelut voidaan luokitella eri haastattelun muotoihin osallistujamäärän mukaan. (Kananen 2014, 70.)

Päätin toteuttaa haastattelut edellä kuvatulla tavalla, jotta saisin mahdollisimman hyvin jokaisen haastateltavan osallistumaan keskusteluun. Ryhmähaastatteluisissa haastateltavat olivat ennestään tuttuja toisilleen. Ryhmämenetelmien haasteena saattaa olla se, että joku tai jotkut haastateltavat dominoivat tilannetta. (Ojasalo ym. 2014, 113.)

Lomakkeen alussa oli taustakysymyksiä, joiden jälkeen oli avoimia kysymyksiä ja lopuksi lomakkeessa oli Likertinasteikkoa hyödyntäen laadittu strukturoitu osio. Taustakysymyksissä kysyttiin vastaajan ikää, sukupuolta, koulutusalaan, kuinka kauan vastaaja on oleskellut Suomessa ja onko hän opiskellut kotimaassaan. Avoimilla kysymyksillä oli tarkoitus saada haastateltavat kertomaan vapaamuotoisesti ja laajasti omista kokemuksistaan ja toiveistaan. Haastattelulomakkeen lopussa olleessa strukturoidussa kysymyspatteristossa kysyttiin yksilöidymmin haastateltavan näkemyksiä omista opiskeluvalmiuksistaan. Päätin käyttää haastattelua menetelmänä siitä syystä, että henkilökohtaisessa tapaamisessa voin varmistua kysymysten ymmärtämisen ja tulkitsemisen oikein.

Strukturoitua kyselylomakeosiota käytin osana haastattelua siitä syystä, että saisin täsmällistä ja vertailukelpoista tietoa miten opiskelijat itse näkivät opiskeluvalmiutensa. Kielitaidon puutteellisuuden vuoksi pelkän haastattelun riskinä olisivat eri opiskeluvalmiuksiin liittyvien kysymysten väärinymmärrykset ja liian ympäröivät vastaukset.

Käytin kirjallista kyselytutkimusta tiedonhankintamenetelmänä selvittäessäni opettajien näkemyksiä maahanmuuttajien opiskeluvalmiuksista. Päädyin kyselytutkimuksen tekemiseen opettajille, sillä tällä menetelmällä oletin saavani heidät parhaiten vastaamaan ja kvantitatiivinen menetelmä tuo hyvin vertailtavuutta vastauksiin. Opiskelijoille ja opettajille esitettiin sama strukturoitu kysymyspatteristo, jotta vastausten vertailu olisi mahdollista.

Tässä työssä opettajille suunnatussa kyselylomakkeessa (Liite 1) oli sekä avoimia että strukturoituja kysymyksiä. Strukturoiduilla kysymyksillä tarkoitetaan sitä, että kyselyssä on valmiit vastausvaihtoehdot. Avoimiin kysymyksiin vastatessaan vastaaja päättää mitä kysymykseen liittyviä asioita hän nostaa esille. (Heikkilä 2008, 49–50.)

Opettajien lomakkeen alussa taustakysymyksillä kysyttiin sukupuolta, koulutusalaa ja kuinka kauan on toiminut opettajana. Seuraavana opettajien lomakkeessa oli sama strukturoitu kysymyspatteristo maahanmuuttajien opiskeluvalmiuksista kuin opiskelijoiden lomakkeessa. Lopuksi lomakkeessa oli kaksi avointa kysymystä. Ensin kysyttiin, miten Ylä-Savon ammattiopisto voisi mielestäsi tukea paremmin maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden selviytymistä opinnoissaan, ja toisessa kysymyksessä tiedusteltiin, millaisia opiskeluvalmiuksia parantavia opintoja vastaajan koulutusosalalla on jo käytössä.

Sekä opiskelijoiden että opettajien kysymyslomakkeessa oli sama taulukkomuotoinen kysymyspatteri, jossa oli Likertin mielipideasteikolla määriteltäviä vastausvaihtoehtoja. Likertin asteikko on yleensä 5- tai 7-portainen asteikko ja mielipidekysymyksiin vastataan joko nousevalla tai laskevalla asteikolla. Asteikon toisessa päässä numeroa 1 vastaava mielipide on yleensä ”täysin samaa mieltä” ja esim. numeroa 5 vastaava mielipide on ”täysin eri mieltä”. (Hirsjärvi ym. 2006, 189.) Tämän työn kysymyslomakkeissa vastausvaihtoehdot määriteltiin seuraavasti:

1= heikot valmiudet

2= melko heikot valmiudet

3= en osaa sanoa

4= melko hyvät valmiudet

5= hyvät valmiudet

Lomakkeessa numero 3 mielipide oli ”en osaa sanoa”. Tämä vastausvaihtoehto oli siltä varalta, että joku opettaja ei ollut opettanut kyseistä oppiainetta tai opiskelijalla ei ollut käsitystä omista opiskelunvalmiuksistaan ko. asiassa.

Annoin opettajien kyselylomakkeen omaan tiimiini kuuluvalle neljälle opettajalle esitettäväksi ja pyysin heiltä palautetta. Opiskelijoiden haastattelua kävin läpi yhden aiemmin Ysaolla opiskelleen maahanmuuttajataustaisen henkilön kanssa. Sekä haastattelulomaketta että opettajien kyselylomaketta on muokattu muutamia kertoja ohjaajalta saadun palautteen ja esitetauksen perusteella.

Kohderyhmäksi valitsin kaikki Ylä-Savon ammattiopistossa parhaillaan näyttötutkintoon valmistavassa koulutuksessa opiskelevat maahanmuuttajataustaiset henkilöt. Heitä oli 29 henkilöä kymmenellä eri koulutusalailla. Päätin pyytää haastatteluun kaikki kohderyhmään kuuluvat opiskelijat, jotta tutkimus olisi mahdollisimman luotettava. Lähetin opiskelijoille tiedon tulevasta haastattelupyynnöstä vastuuopettajan välityksellä sekä varsinaisen haastattelupyynnön lähetin henkilökohtaisella tekstiviestillä. Tavoitteena oli saada haastatteluun opiskelijoita mahdollisimman monelta koulutusosalta. Kokonaisuudessaan toivoin voivani haastatella noin kahtakymmentä henkilöä. Lopulta 18 opiskelijan haastattelut toteutuivat. Kolme henkilöä vastasi, että eivät halua osallistua haastatteluun, kaksi ilmoitti opintojensa jo päättyneen eivätkä sen vuoksi halunneet olla mukana. Kuutta opiskelijaa joko en tavoittanut tai he olivat työssäoppimassa kaukana liisalmesta. Puutteellisen kielitaidon vuoksi päätin että en haastattele heitä puhelimitse. Tiedonkeruumenetelmänä tapaamisissa oli lomakehaastattelu.

Toteutin haastattelut joulukuussa 2016 yksilöllisesti tai koulutusalaakohtaisesti. Suurimman osan haastatteluista tein Ysaon neuvotteluhuoneessa, luokassa tai kahvilassa. Yhden opiskelijan haastattelin käymällä hänen kotonaan. Haastattelut kestivät 20 minuutista kahteen tuntiin. Jotkut haastateltavat halusivat vastata

pelkästään esittämiini kysymyksiin ja jotkut innostuivat kertomaan perusteellisesti taustoistaan, Suomeen tulostaan, opiskelustaan ja elämästään Ylä-Savossa. Yksilö- tai pienryhmähaastattelutilanteessa mahdollinen kielitaidon taso tai ennestään tuntemattomat haastateltavat eivät vaikuta vastauksiin yhtä paljon kuin suuren ryhmän ryhmähaastattelussa.

Haastattelun aluksi kerroin opinnäytetyöstäni ja miksi Ysaolla tehdään kyseistä tutkimusta. Kerroin myös, että haastateltavan henkilöllisyys ei tule missään vaiheessa esille ja haastattelun aineisto on vain tutkijan käytössä ja hävitetään analysoinnin jälkeen.

Kirjoitin haastateltavien vastauksen haastattelulomakkeeseen ja tarvittaessa tein haastattelun yhteydessä myös muita muistiinpanoja keskustelun sisällöstä. Opiskeluvalmiuksia parantavien opintojen kehittämissuunnitelmaan nostin haastatteluissa ja kyselyssä esille tulleita puutteita maahanmuuttajien opiskeluvalmiuksissa.

Maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden opettajille toteutin tiedonkeruun kyselylomakkeella sähköpostitse. Kyselytutkimuksen ydinkohderyhmään kuului 18 opettajaa. He toimivat vastuuopettajina niissä ryhmissä, joissa opiskelijoiden joukossa on yksi tai useampi maahanmuuttajataustainen opiskelija. Lähetin kyselylomakkeen kuitenkin kaikille Ysaon n.150:lle opettajille, sillä osa esim. yhteisten aineiden ja opetussuunnitelmaperusteisen koulutuksen opettajista opettaa myös näyttöperusteisesti opiskelevia opiskelijoita. Tällä toimintatavalla tavoitteenani oli saada vastauksia myös muilta kuin ammattiaineiden opettajilta.

Lähetin lomakkeen sähköpostin liitteenä 19.12.2016 ja saatteessa (LIITE3) kerroin lyhyesti opinnäytetyöstä sekä Ysaon tarpeesta maahanmuuttajien opiskeluvalmiuksien selvittämiseen ja tavoitteesta tarjota jatkossa suunnitelmallisemmin opiskeluvalmiuksia parantavia opintoja. Saatteen tavoitteena oli motivoida opettajia vastaamaan ja samalla selvittämään heille kyselyyn osallistumisen merkityksellisyttä. Pyysin vastaajia vastaamaan taustakysymyksiin, merkitsemään eniten mielipidettään kuvaavan numeron Likertin asteikosta, vastaamaan avoimiin

kysymyksiin ja palauttamaan täytetyn lomakkeen joko sisäisessä postissa nimettömänä tai sähköpostilla ennen 23.12. alkavaa joululomaa. Saatteessa kerroin myös, että vastauslomakkeet hävitetään kun vastaukset on käsitelty. Määräaikaan mennessä sain yhdeksän vastausta. Muutamia vastauksia saattoi olla vielä sisäisen postin kuljetettavana joulunajan aikataulumuutosten vuoksi. Lähetin muistutusviestin 27.12. ja ilmoitin jatkaneeni vastausaikaa 5.1. saakka. Jatketun palautusajan jälkeen sain vastauksia yhteensä 19 kpl, eli vastaajien määrä oli riittävä.

Tein yhteenvedon vastauksista taulukkoon käsin Exel-ohjelmaa hyödyntäen. Väähäisen vastaajamäärän vuoksi en käyttänyt aineiston analysointiin esim. SPSS-menetelmää.

Taustakysymysten ja avointen kysymysten vastaukset olen avannut erikseen opiskelijoiden haastattelun ja opettajien kyselylomakkeen vastausten perusteella. Opettajien avoimet vastaukset olen ensin kerännyt luettelomaisesti yhteen, ryhmitellyt teemoittain ja lopuksi olen koostanut niistä yhteenvedon.

Yksittäiset vastaajat eivät erotu vastauksissa, joten vastaajien henkilöllisyys pysyy tunnistamattomana. Molemmissa lomakkeissa olleen saman strukturoidun kysymyspatteriston vastaukset olen yhdistänyt samoihin kuviin (KUVAT 5–21). Näin opettajien ja opiskelijoiden vastauksia on helppo verrata toisiinsa. Pohdin vastauksia myös ristiintaulukoiden. Esim. miten Suomessa oleskelun aika vaikuttaa opiskeluvalmiuksiin.

Käytin kyselyn ja haastattelun tuloksista nousevia kehittämiskohteita ja muita näkemyksiä kehittämissosion tukena. Tutkimustuloksiin pohjautuen kehitin opiskeluvalmiuksia parantavien opintojen valikoimaa opiskelijoille tarjottavista opintokonaisuuksista ja muista opintoja tukevista toimista. Kehittämistyön tueksi olen lukenut kirjallisuudesta sekundääristä tietoa mm. maahanmuuttajuudesta, kotoutumisesta ja opintojen tukitoimista. Olen keskustellut tutkimuksen tuloksista ja kehittämis ehdotuksistani Ysaolla eri yhteyksissä.

5 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Tässä luvussa on kuvattu aluksi opiskelijoiden haastattelun ja seuraavaksi opettajien kyselytutkimuksen tuloksia. Luvussa 6.3 olevissa kuvissa on tehty yhteenveto opiskelijoiden ja opettajien vastauksista. Luvussa 6.4 on yhteenveto tutkimuksen tuloksista. Seuraavaksi on pohdittu tutkimuksen luotettavuutta. Viimeisessä luvussa on suunnitelma opiskeluvälmiuksia parantavien opintojen toteuttamiseksi Ysaolla.

5.1 Opiskelijoille tehdyn haastattelun tulokset

Maahanmuuttajaopiskelijoiden taustatiedot

Haastattelin 18 maahanmuuttajataustaista Ysaolla näyttötutkintoon valmistavassa koulutuksessa tällä hetkellä olevaa opiskelijaa. Haastateltavista 12 oli naisia ja 6 oli miehiä.

Alla olevassa taulukossa (TAULUKKO 3) on kuvattu haastateltujen opiskelijoiden ikäjakauma. Yksi haastateltava ei ole ilmoittanut ikäänsä.

TAULUKKO 3. Haastateltujen opiskelijoiden ikäjakauma

Ikä	Vastaajien lukumäärä
alle 25 vuotta	1
25 – 44 vuotta	8
45 – 54 vuotta	7
yli 55 vuotta	1
Yhteensä	17

Haastateltujen ikäjakauman perusteella voidaan todeta, että ammatillisessa koulutuksessa olevat maahanmuuttajataustaiset opiskelijat ovat suunnilleen samanikäisiä kuin vastaavassa koulutusmuodossa Ysaolla olevat syntyperältään suomalaiset opiskelijat, joiden keski-ikä on 34,7 vuotta. Opiskelijahallintojärjestelmästä saatavan tiedon perusteella maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden keski-ikä on 35,7 vuotta. Haastattelussa oli opiskelijoilta seitsemältä eri koulutusosalta.

Seuraavaksi kysyttiin kuinka kauan haastateltava on asunut Suomessa. Vastaukset kuvataan seuraavassa taulukossa (TAULUKKO 4). Kotoutumistoimenpiteiden alkaminen ja koutumiskoulutus kestävät yleensä muutamia vuosia, joten tästä syystä valtaosa ammatillisista opiskelijoista on asunut Suomessa yli kolme vuotta.

TAULUKKO 4. Haastateltujen Suomessa asumisen aika

Suomessa asumisen aika vuosina	Vastaajien lukumäärä
alle 3 vuotta	3
3 - 6 vuotta	10
yli 6 vuotta	5
Yhteensä	18

Seuraavaksi kysyttiin opiskelusta kotimaassa ennen Suomeen muuttamista. Kaikki haastatellut olivat saaneet peruskoulutuksen kotimaassaan. Peruskoulutus oli kestoaltaan 3–8 vuotta. Noin puolet haastatelluista oli suorittanut lukio-opintoja, joihin osalla oli liittynyt ammatillisia opintoja. Peruskoulutuksen lisäksi kahdeksan haastateltavaa oli suorittanut ammatilliset opinnot kotimaassaan. Yksi haastateltu oli suorittanut yliopisto-opinnot.

Haastatelluista kaksi oli aloittanut ammatilliset opinnot Suomessa alle puoli vuotta sitten. Loput 16 haastateltavaa olivat jo suorittaneet hyväksytysti näyttöjä tai olivat jo opintojensa päättövaiheessa.

Maahanmuuttajaopiskelijoiden ammatillinen koulutuspolku

Seuraavassa haastatteluosiossa tarkasteltiin maahanmuuttajan ammatillista koulutuspolkua Suomessa. Ensimmäisenä kysymyksenä tiedusteltiin opintomenestystä ammatillisissa opinnoissa. Vastaajista 16 kertoi opintojen sujuneen hyvin ja suunnitellun aikataulun mukaan. Kahden haastatellun mielestä opintojen eteneminen oli kohtalaista. Tosiasia on, että noin puolella maahanmuuttajataustaisista opiskelijoista tutkinnon suorittamiseen tarvitaan lisäaikaa. Kysymys oli ehkä turha ja huonosti aseteltu, sillä vastauksen pystyi antamaan ”tunnepohjalta” ilman että näkemys opintojen etenemisestä perustui mihinkään tosiasiaan. Myös haastateltavien kulttuurista johtuva hienotunteisuus tms. on voinut hiukan vääristää vastauksia.

Seuraavaksi kysyttiin, onko opiskelija saanut riittävästi apua opintojen tueksi oppilaitoksessa ja työssäoppimispaikassa. Kaikki vastasivat saaneensa riittävästi apua ja tukea oppilaitoksessa toteutetun opetuksen aikana. Apua oli saatu opettajilta, toimistohenkilöstöltä ja muilta opiskelijoilta. Avun ja ohjauksen merkitystä korostettiin voimakkaasti opintojen etenemisen turvaamiseksi. Erityisesti ryhmän vastuuopettajan rooli korostui. Haastateltavat kokivat erittäin tärkeänä sen, että oma tuttu opettaja on hyvin tavoitettavissa ja hänellä on aikaa tarvittaessa selvittää opiskeluun liittyviä asioita. Monesti kielitaitoon liittyviä epäselvyyksiä ilmaantuu opiskeluun tai myös muuhun elämään liittyen. Ysaon aikuisopiskelijoilla ei ole tällä hetkellä käytettävissä opinto-ohjaajan palveluita, joten ryhmän vastuuopettaja auttaa ja tukee opiskelijoita monenlaisissa pulmatilanteissa. Oppilaitoksen opintojen etenemisen edellytyksenä henkilökunnan lisäksi muiden opiskelijoiden vertaistuki koettiin tärkeänä.

Työssäoppimisen haasteena koettiin kiire työpaikoilla. Työssäoppimisesta pidettiin yleensä paljon, ja suurin osa vastaajista oli sitä mieltä, että työpaikalla amma-

tin oppii parhaiten. Suurin osa vastaajista kertoi päässeensä hyvin osaksi työyhteisöä, mutta osa oli kohdannut ennakkoluuloja työyhteisön tai jopa ohjaajan taholta. Ennakkoluulot näkyivät esim. niin, että kaikki eivät tervehtineet aamuisin työssäoppijaa. Ohjaaja saattoi vedota kiireeseen ja jättää vastaamatta, jos työssäoppija pyysi kertaamaan epäselväksi jääneitä asioita. Eräs vastaaja kertoi, että on vaikea olla pitkiä aikoja työssäoppimassa yksinäisyyden vuoksi.

Seuraavassa kysymyksessä kysyttiin, mikä on tehnyt opinnoista helppoa ja mukavaa. Vastaajista lähes kaikilla oli samat vastaukset: tärkeimmäksi nousi oma opettaja. Hänet koettiin hyvin läheiseksi, muutama vastaaja jopa kertoi mieltävänsä opettajan enemmän ystävänä ja ohjaajana kuin opettajana. Suomalaista koulutusjärjestelmää kiitettiin kovasti siitä, että opettaja ei ole ”jalustalla” opiskelijoiden yläpuolella vaan toiminnassa näkyy aito opiskelijoiden arvostaminen ja tasa-arvoinen kohtelu sekä inhimillinen kohtaaminen ihmisenä. Opiskelu mainittiin myös omana aikana poissa perheen piiristä ja tutuista rutiineista. Ammattitutkinnon ja erikoisammattitutkinnon suorittajat nostivat tässä kysymyksessä esille opiskeltavan alan ja tulevan ammatin kiinnostavuuden. Ala saattoi olla joko ennestään tuttu tai aivan uusi. Opiskelun mainittiin integroivan maahanmuuttajaa paremmin suomalaiseen yhteiskuntaan ja samalla opiskelu sai opiskelijan tuntemaan olemassaolonsa merkitykselliseksi. Myös itsensä kehittämisen tarpeet nousivat keskusteluissa esille. Vastauksissa nousi voimakkaasti esille opiskelun sosiaalinen merkitys. Noin puolet haastatelluista mainitsi, että on saanut uusia ystäviä opintojen ansiosta. Sama asia näyttäytyi myös seuraavassa kysymyksessä päinvastaisena kun kysyttiin mitkä asiat vaikeuttavat opintoja.

Neljä haastateltavaa koki hyvin merkittävänä ja ikävänä asiana ettei ole saanut ystäviä opiskelijaryhmästä eikä työssäoppimispaikan työyhteisöstä. Tämä tuli esille erityisesti uskonnon vuoksi huivia käyttävien naisten puheissa. He sanoivat syrjinnän vaikeuttavan myös ryhmätöiden tekemistä luokassa ja pelkäsivät sen myös vaikeuttavan työllistymistä. Haastatelluista 16 kertoi tärkeimmäksi opintoja vaikeuttavaksi asiaksi puutteellisen kielitaidon. Se vaikeuttaa opintoja kokonaisuudessaan. Mitä puutteellisempi suomen kielen taito oli, sen huonommiksi opiskelijat arvioivat opiskeluvälmiutensa kokonaisuutena. Kun tarkastelen haas-

tattelua kokonaisuutena, voin todeta että kaikista tärkein avain opintojen onnistumisen kannalta on riittävä suomen kielen taito sekä mahdollisuus ja halu kehittää sitä opintojen aikana. Muita opintoja vaikeuttavina asioina mainittiin velvoitteet kotona ja matkojen kulkemisen vaikeudet.

Kehittämisehdotukset opiskeluvalmiuksien parantamisessa

Viimeisenä avoimena kysymyksenä pyydettiin kehittämisehdotuksia ennen ammatillisten opintojen aloittamista ja niiden aikana. Kaikki opiskelijat sanoivat, että ennen ammatillisia opintoja pitäisi opiskella riittävästi suomen kieltä. Ammatin opiskelussa kielitaito koettiin olevan avainasemassa.

Ammatillisten opintojen aikana ilmaistiin tarvetta ja halua opiskella monenlaisia opiskeluvalmiuksia parantavia opintoja mm. Suomen työlainsäädäntöä ja työelämän pelisääntöjä. Tähän kysymykseen sain merkityksellisiä kehittämisehdotuksia. Kahdeksan eli lähes puolet vastaajista nimesi tärkeimmäksi kehittämisen kohteeksi lähiopetuksen määrän lisäämisen. Tällä hetkellä eri aloilla on erilaisia käytäntöjä miten lähiopetus ja työssäoppiminen on jaksotettu. Esimerkiksi ravitsemis- ja puhdistuspalvelualoilla koulutusten alussa on viisi viikkoa lähiopetusta oppilaitoksessa jonka jälkeen alkaa työssäoppiminen ja tutkintotilaisuuksien toteuttaminen työpaikoilla. Jatkossa lähiopetuspäiviä on 1–2 kpl kuukaudessa. Haastattelussa ilmeni, että lähiopetus koettiin liian vähäiseksi ja toivottiin myös jaksottamista muutettavan niin, että joka viikko olisi 1–2 lähiopetuspäivää ja 3–4 päivää työssäoppimista.

Vastauksissa nousi esille, että työssäoppimisen ohjaajat ovat monesti kiireisiä eikä heillä ole aikaa kerrata työssäopittavia asioita eikä selostaa niihin liittyvää taustatietoa. Työssäoppimisen reflektointia ja muiden opiskelijoiden kanssa käyviä viikoittaisia keskusteluja kaivattiin. Teoriapäivän aikana voisi nostaa keskusteluun käytännön työskentelyssä esille tulleita haasteita ja askarruttavia asioita, ja opettaja voisi näiden pohjalta koostaa seuraavan lähiopetuspäivän. Olen suunnitellut kehittämisosioon työpajapäiviä vastaamaan tähän toiveeseen.

5.2 Opettajille tehdyn kyselyn tulokset

Opettajien taustatiedot

Taustakysymyksinä opettajilta kysyttiin koulutusala, jolla vastaaja pääsääntöisesti opettaa, sukupuolta ja opettajakokemuksen pituutta. Sain vastauksia kymmenen eri koulutusalan sekä yhteisten aineiden opettajilta. Tutkimuksen kannalta oli erittäin ilahduttavaa, että sain vastauksia kaikilta koulutusaloilta, joissa on opiskelijoita maahanmuuttajia. Kaksi vastaajaa oli jättänyt koulutusalaansa ilmoittamatta.

Vastaajista 12 oli naisia ja seitsemän oli miehiä. Vastaajista 15 oli työskennellyt opettajan työssä yli kymmenen vuotta ja neljä vastaajaa oli työskennellyt opettajana 6–10 vuotta. Kukaan vastaajista ei ollut työskennellyt opettajana kuutta vuotta lyhyempää aikaa. Vastausten tarkemman tarkastelun perusteella vastaajien opettajakokemuksella tai koulutusallalla ei ollut merkitystä näkemykseen maahanmuuttajien opiskeluvalmiuksista. Ysaolla on toimintaa kuudessa eri toimipaikassa. Vastaajat sijoituivat koulutusalojen perusteella viiteen toimipaikkaan.

Kehittämisehdotukset maahanmuuttajien tukemiseen

Kysyttäessä miten Ylä-Savon ammattiopisto voisi mielestäsi tukea paremmin maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden selviytymistä opinnoissaan, sain 36 kehittämisehdotusta. Teemoitin ja pelkistin kehittämisehdotukset ja koostin niistä yhteenvedon.

”Itse lähtisin siitä, että opettajille tulee järjestää koulutuksia eri kulttuurista tulevien opiskelijoiden kohtaamisessa.”

”Ei auta mitkään temput ym. jos opettaja ei tunne opiskelijan taustaa, jossa voi olla täysin erilaiset moraaliset ja eettiset käsitykset. Ne kun sakkaa, niin ei auta mikään.”

Useissa vastauksissa oli toivottu maahanmuuttajan kohtaamiseen lisäkoulutusta opettajille ja työssäoppimispaikkojen henkilöstölle. Myös opiskelijoiden haastattelujen perusteella alueellamme on kehittämistä monikulttuurisuusosaamisessa. Kehittämisen tarvetta on sekä oppilaitoksessa että työpaikoilla. Opiskelijoiden näkemysten mukaan kohtaamisen haasteet näkyvät vetoamisena kiireeseen ja äärimmäisissä tapauksissa myös sivuun jättämisenä.

”Mentor-järjestelmä , eli maahanmuuttajataustaisille opiskelijoille tarvittaisiin työelämä mentoreita, jotka olisivat valmiita auttamaan ja neuvomaan työelämän kysymyksissä.”

”Tutor toiminta, eli vapaaehtoisia ohjauksesta kiinnostuneita opiskelijoita rekrytoitaisiin tutoreiksi ja kannustettaisiin suorittamaan ohjaukseen liittyvä valinnainen tutkinnon osa.”

Monen opettajan kehittämis ehdotuksissa oli ideoita edellä mainitusta mentor- tai tutortoiminnasta. Henkilökohtaista ohjaajaa toivottiin sekä työssäoppimisen että teoriaopintojen tueksi. Tutor voisi olla maahanmuuttajan kotoutumisen tukena myös vapaa-ajalla keskinäisen sopimuksen mukaan.

”Ehkä joku ”paja” tyyppinen 1xvk. Jossa eri opetusaiheita käsiteltäisiin esim. tuo työnhaku ja lainsäädäntö tai matematiikka.”

Tällä hetkellä Ysaolla toimii S2-paja. (S2=Suomi toisena kielenä) Se on kaikille maahanmuuttajataustaisille opiskelijoille tarkoitettu suomen kielen kerho, jossa jokainen voi tehdä ohjatusti omia oppimistehtäviään, harjoitella ammattisanastoa tai tehdä opettajan valmiiksi laatimia S2-tehtäviä. Opettajien kehittämis ehdotuksissa toivottiin pajatoiminnan laajentamista myös ammatillisiin- ja yleisopintoihin.

Koulutusaloilla käytössä olevat opiskeluvalmiuksia parantavat opinnot

Viimeisenä avoimena kysymyksenä opettajilta kysyttiin, mitä opiskeluvalmiuksia parantavia opintoja alallasi on käytössä. Vastauksissa näkyi selvästi eri koulu-

tusalojen väliset eroavaisuudet. Ysaolla on käytössä seuraavia opiskeluvalmiuksia parantavia opintoja:

- Kielten opettajien palvelut (suomen, ruotsin ja englannin kieli)
- S2-kerho
- Erityisopettajan palvelut, jos on tarve muihin kuin kielitaidosta johtuviin tukitoimiin
- ATK-opetus
- Työnhakuvalmennus
- Selkokielineen materiaali
- ”Työkaluviuhka”, alan työvälineitä ja raaka-aineita kuvina ja kuudella kielellä muoviseksi ”viuhkaksi” rakennettuna
- Henkilökohtainen opiskeluohjelma, tarvittaessa jatkoaikaa opintoihin
- Tukiopetus.

Eri koulutusaloilta koottuna käytössä oleva tukitoimien valikoima on melko kattava. Suurimpana haasteena lienee se, että Ysaon hyviä käytänteitä olisi mahdollista hyödyntää useammilla koulutusaloilla ja valikoima olisi kaikkien tarvitsijoiden käytettävissä.

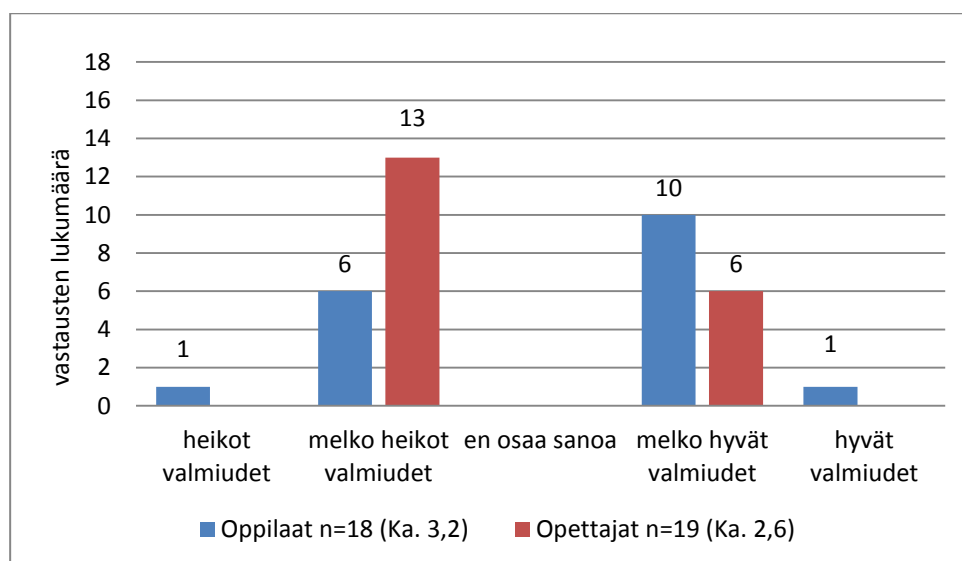
5.3 Opiskelijoille ja opettajille tehdyn kyselyn tulokset

Olen laatinut kuvat opettajien ja opiskelijoiden vastauksista yhteisiin strukturoituihin kysymyksiin opiskeluvalmiuksista (LIITE 1 ja LIITE 2). Kuviin on merkitty opettajien ja opiskelijoiden vastaukset frekvenssiarvoina ja vastausten keskiarvona. Punaiset pylväät kuvaavat opettajien vastauksia ja siniset opiskelijoiden

vastauksia. Kuviin on merkitty myös vastaajien lukumäärä (n). Vastaajat arvioivat taitoja ja valmiuksia kaikissa kysymyksissä Likertin asteikolla seuraavasti:

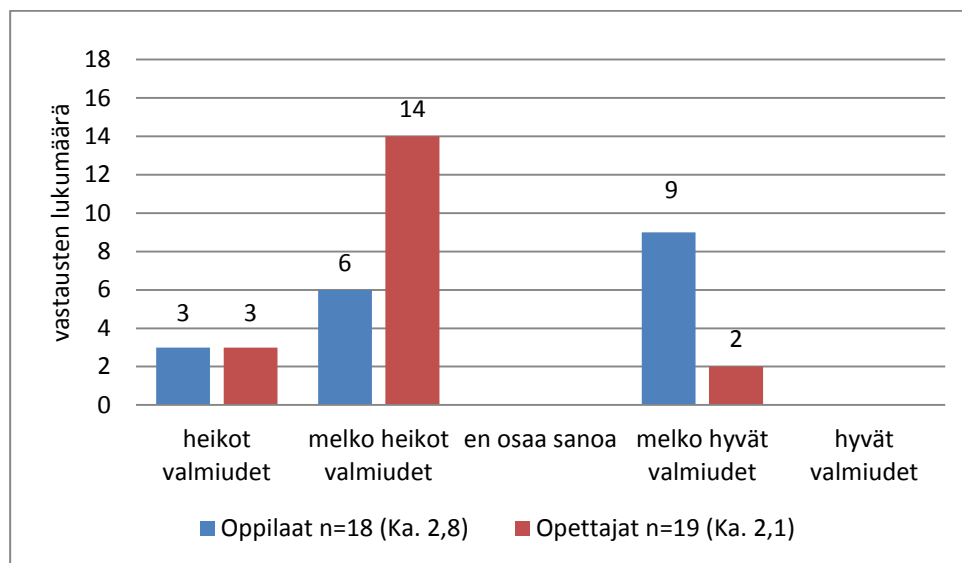
- 1= heikot valmiudet
- 2= melko heikot valmiudet
- 3= en osaa sanoa
- 4= melko hyvät valmiudet
- 5= hyvät valmiudet

Aluksi kysyttiin arviota suullisesta suomen kielen taidosta. Alla olevassa kuvassa (KUVA 5) on esitetty, miten opiskelijoiden ja opettajien vastaukset jakaantuivat. Opiskelijat arvioivat suomen kielen taitonsa paremmaksi kuin opettajat. Toisaalta opiskelijoiden vastauksissa hajonta oli suurempaa kuin opettajilla. Opettajien vastauksissa saattaa näkyä kielitaidon vertaaminen suomenkielisten opiskelijoiden kielitaitoon. Opiskelijoilla itsellään tätä vertailukohtaa ei ole. Vastauksista nähdään selvästi tarve parantaa kielitaitoa. Avointen kysymysten tulokset tukevat myös tätä näkemystä. Haastattelussa kävi selväksi, että suurin osa opiskeluun liittyvistä vaikeuksista liittyy tavalla tai toisella kielitaitoon. Kielitaidon parantaminen helpottaisi myös työssäoppimista ja myöhemmin työelämään siirtymistä.

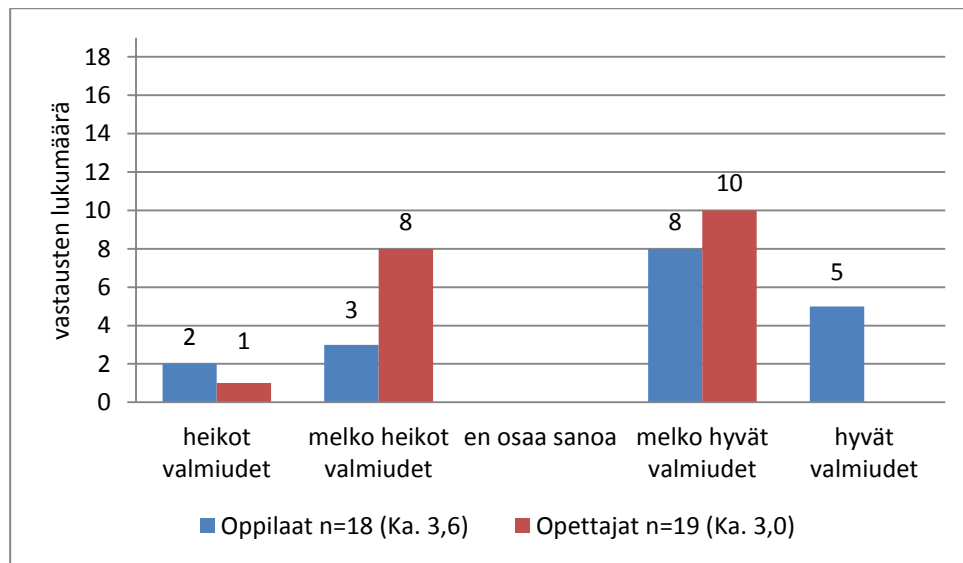
KUVA 5. Suullinen suomen kielen taito

Suraavassa kuvassa (KUVA 6) kirjallisen suomen kielen taidon arvioinnissa näkyy samansuuntainen jakauma kuin suullisen kielitaidon arvioinnissa. Näyttötutkintojärjestelmän idea on osoittaa osaamista käytännön työtehtävissä aidoissa työelämän tilanteissa. Vastausten pohjalta voidaan todeta, että juuri näyttötutkintona suoritettava kouluttautuminen sopii hyvin maahanmuuttajille työpainotteisuutensa vuoksi.

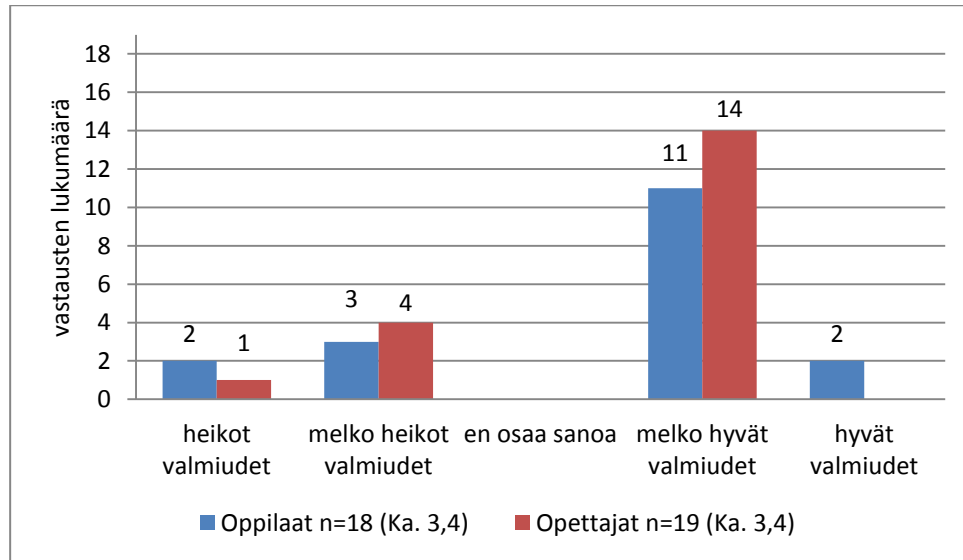
KUVA 6. Kirjallinen suomen kielen taito

Matematiikan opiskelutaitoja kysyttäessä opiskelijat arvioivat taitonsa paremmiksi kuin opettajat, kuten alla olevasta kuvasta (KUVA 7) nähdään. Kuten kielitaidon arvioinnissakin, myös tässä kysymyksessä opiskelijoiden vastauksissa oli suuri hajonta. Ammatillisessa koulutuksessa matematiikkaa tarvitaan lähinnä käytännön työtehtävien hoitamisessa, jolloin myös kielitaito vaikuttaa asiaa. Kysymyksessä kysyttiin matematiikan opiskelutaitoja, ei matematiikan taitoja. Voi myös olla, että jotkut vastaajat ovat arvioineet tässä opiskelijoiden matematiikan taitoja.

KUVA 7. Matematiikan opiskelutaidot

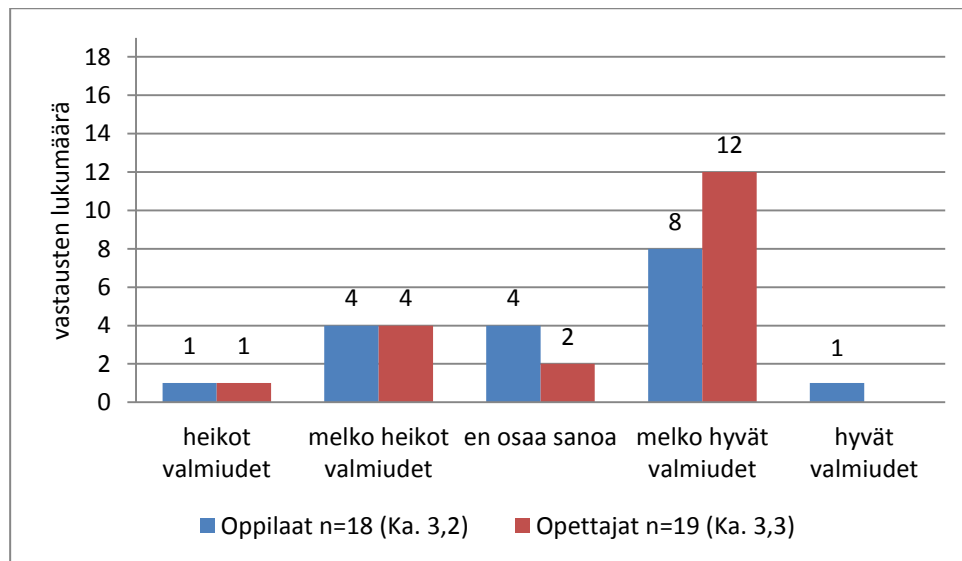
Seuraavaksi kysyttiin ATK-taitojen osaamista. Seuraavasta kuvasta (KUVA 8) nähdään, että vastausten mukaan maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden yleiset ATK-taidot ovat erittäin hyvät sekä opiskelijoiden että opettajien mielestä. Opiskelijan kannalta on erittäin hyvä, että Atk-taitojen osaamisen on hyvää, sillä nykyään tietotekniikkaa tarvitaan alasta riippumatta. Joissain haastatteluissa opiskelija mainitsi, ettei ole ennen Suomeen tuloa käyttänyt koskaan tietokonetta. Näille opiskelijoille Ysaon pitäisi pystyä tarjoamaan tietotekniikan alkeiskursseja.

KUVA 8. Yleiset ATK-aidot

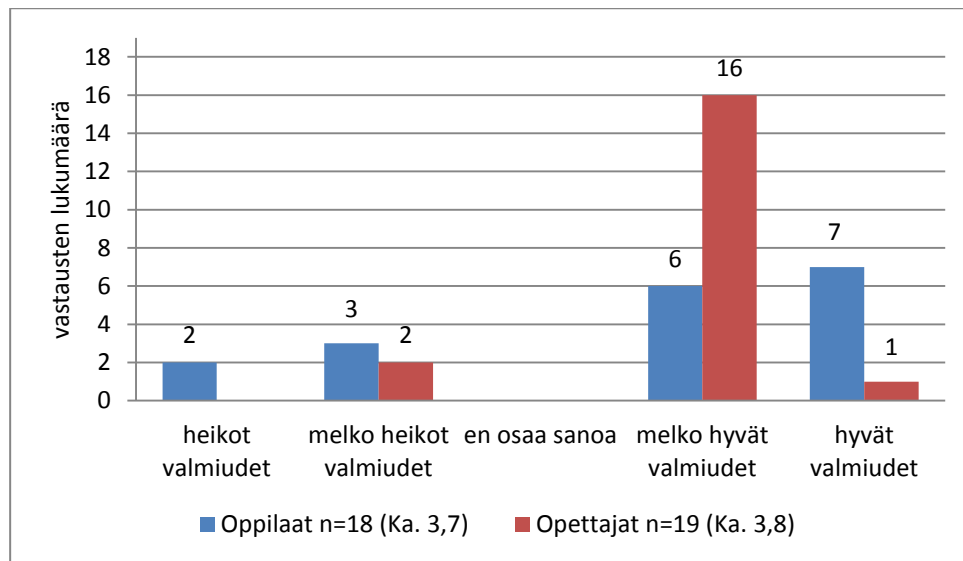
Seuraavaksi selvitettiin digitaalisten tai verkko-opiskelumenetelmien hallintaa. Seuraavasta kuvasta (KUVA 9) opiskelijoiden ja opettajien vastaukset olivat hyvin samankaltaiset. Nämä taidot maahanmuuttajataustaisilla opiskelijoilla ovat erittäin hyvällä tasolla. Verkossa tapahtuva opiskelu on usein itsenäisesti tehtävää ja tehtävät ovat ammatin opiskelua tukevia. Ysaon strategisiin tavoitteisiin on kirjattu, että kaikilla opiskelijoilla tulisi olla verkko-oppimista osana opintoja (Ylä-Savon ammattiopisto 2016). On hyvä, että maahanmuuttajille menetelmät eivät tuota ylimääräistä haastetta, vaan he voivat keskittyä hyvin tehtävien sisältöön. Ysaolla ollaan vahvistamassa myös pelillisten opiskelumenetelmien käyttöä, mm. Seppo-peli ja ThingLink. Pelillisissä menetelmissä ei ole paljon tekstiä, joten tästäkin syystä digitaaliset opiskelumenetelmät onnistuvat hyvin vaikka suomen kielen taito olisikin puutteellinen.

Omien havaintojeni mukaan maahanmuuttajataustaiset opiskelijat käyttävät hyvin sujuvasti ja omatoimisesti omia mobiililaitteitaan ja erilaisia sovelluksia niissä. Viestinnässä he käyttävät erilaisia kielenkäännössovelluksia, videointia ja kuva-palveluita. Nykypäivän työelämässä digitalisaatio menee eteenpäin koko ajan, joten on vahvuus, että opiskelijalla on valmiudet tähän.

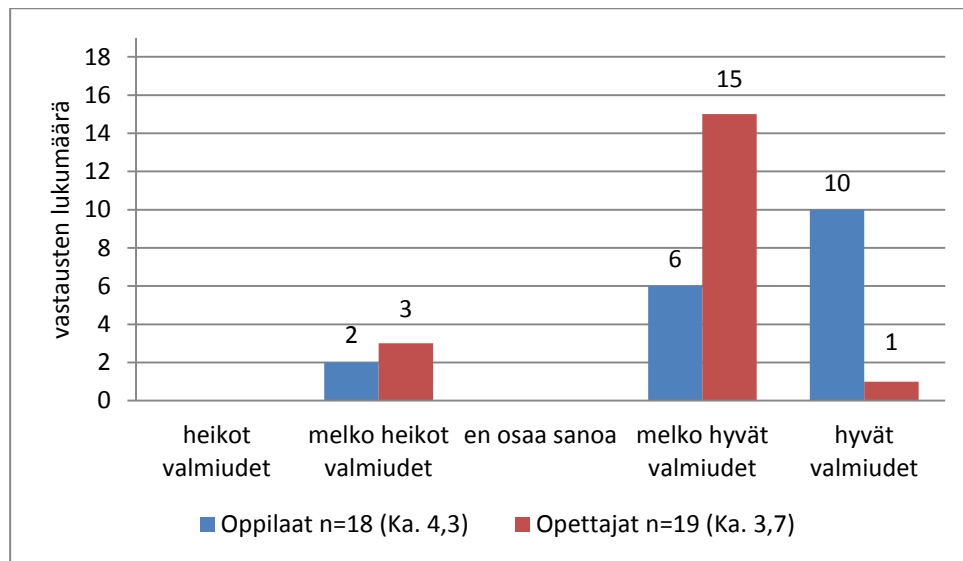
KUVA 9. Digitaalisten tai verkko-opiskelumenetelmien hallinta

Seuraavasta kuvasta (KUVA 10) nähdään, että sekä opiskelijat että opettajat tunnistivat tiedonhakutaitojen olevan erittäin hyvällä tasolla. Haastatteluissa tuli ilmi, että opiskelijat hakevat tietoa monenlaisiin tarpeisiin, kuten opintoihin, asiointiin tai yleensä elämään liittyviä tietoja Internetistä. Kysyin haastatteluissa myös tiedon hakemisesta kirjastosta, kirjoista ja ammattilehdistä. Vain muutama vastaaja kertoi käyttäneensä kirjastoa. On erittäin ilahduttavaa, että myös opettajien mielestä tiedonhakutaidot ovat hyvällä tasolla. Nykyaikaisen konstruktivisen oppimiskäsityksen mukaan oppiminen perustuu juuri uuden tiedon etsimiseen ja tiedon rakentamiseen. Oppija etsii itse aktiivisesti uutta tietoa entisen osaamisensa lisäksi. Opettaja ei juuri tarjoa valmista tietoa opiskelijalle, vaan toimii enemmän oppimisen ohjaajana. Käytännön tekeminen liittyy olennaisesti tähän oppimisprosessiin.

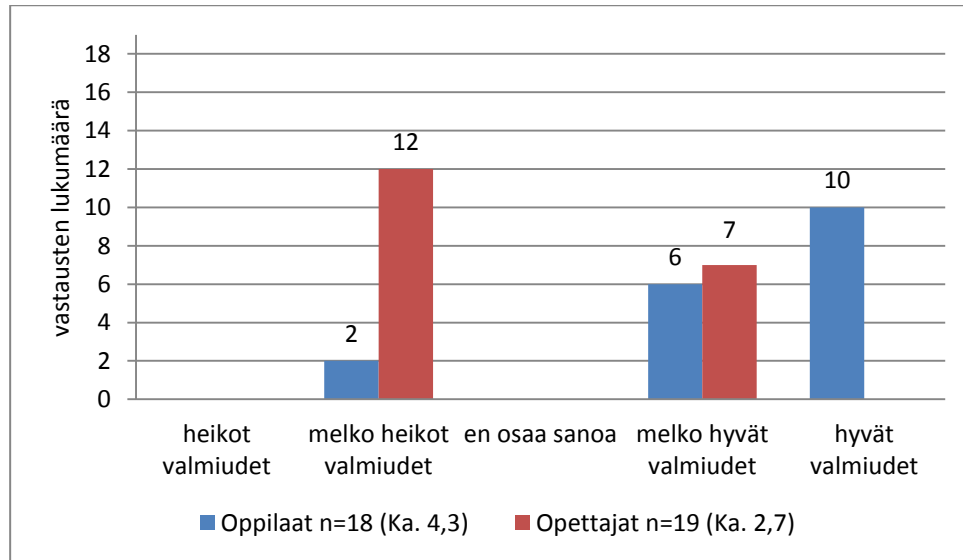
KUVA 10. Tiedonhakutaidot

Seuraavaksi kysyttiin osaamista vuorovaikutus- ja sosiaalisissa taidoissa. Alla olevasta kuvasta (KUVA 11) näkyy, että suurin osa haastatelluista opiskelijoista ja opettajista oli sitä mieltä, että maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden vuorovaikutus- ja sosiaaliset taidot ovat hyvät tai erittäin hyvät. Työelämässä edellytetään hyvää vuorovaikutusosaamista alasta riippumatta. Haastattelutilanteista jäi myös itselleni sellainen käsitys, että opiskelijat olivat hyvin positiivisia ja sosiaalisesti taitavia haastattelutilanteessa, joskin pieniä kulttuurista johtuvia eroja oli havaittavissa. Esim. joissain kulttuureissa miehen voi olla vaikea kohdata naista tasavertaisena keskustelukumppanina.

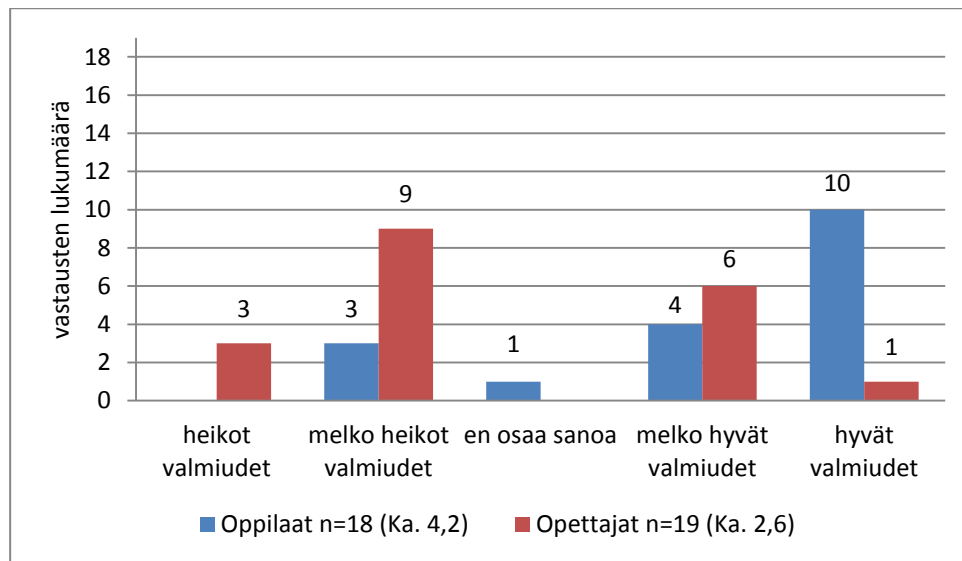
KUVA 11. Vuorovaikutus- ja sosiaaliset taidot

Kysyttäessä ryhmässä työskentelyn taitoja vastauksissa on suuri hajonta opettajien ja opiskelijoiden vastausten kesken kuten seuraavasta kuvasta (KUVA 12) on nähtävissä. Opiskelijat kokevat osaavansa työskennellä ryhmässä erittäin hyvin ja vastaukset ovat juuri yhteneviä kun kysyttiin vuorovaikutus- ja sosiaalisia taitoja kun taas opettajat näkevät ryhmässä työskentelyn taidot melko heikkoina. Mahdollisesti opettajien vastauksissa heijastuu kielitaidon puutteellisuus. Ainakin luokassa ryhmätyötilanteissa maahanmuuttajat jäävät helposti sivuun heikon kielitaidon vuoksi. Toisaalta näyttöperusteinen ammatillinen koulutus on hyvin työpainotteista, niinpä opettajien vastauksissa näkyy ehkä myös ryhmätyöskentelyn haasteet käytännön tekemisessä. Opiskelijoiden ja opettajien näkemysten eroavaisuutta olisi mielenkiintoista selvittää tarkemmin.

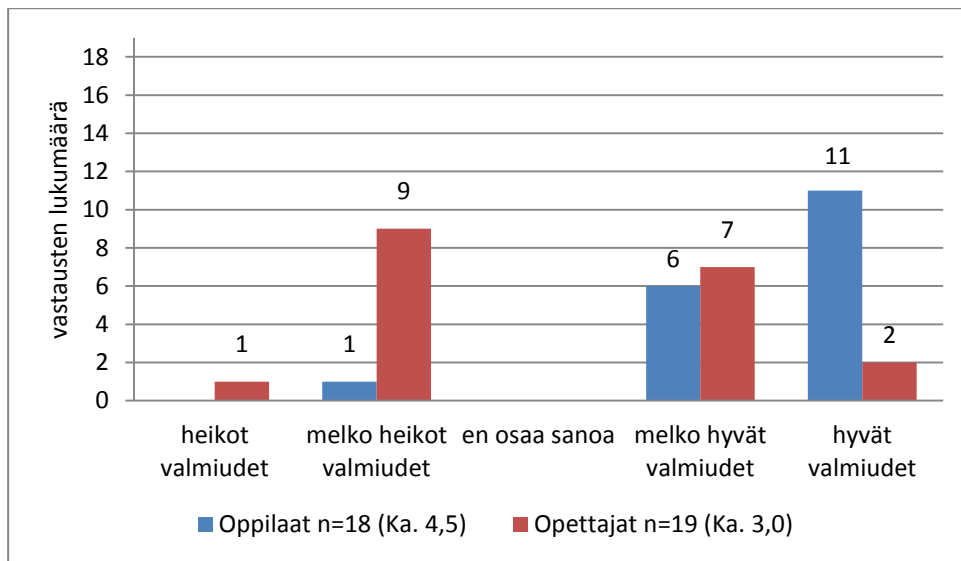
KUVA 12. Ryhmässä työskentelyn taidot

Seuraavaksi pyydettiin arvioimaan itsenäisen opiskelun taitoja. Alla olevassa kuvassa (KUVA 13) on opiskelijoiden ja opettajien vastauksissa nähtävissä suuri ero. Opiskelijat arvioivat itsenäisen opiskelun taitojensa olevan hyvällä tasolla, mutta yli puolet opettajista on arvioinut niiden olevan heikot tai melko heikot. Opettajille käsite ”itsenäiset opinnot” tarkoittavat etätehtävinä tehtäviä oppimistehtäviä kotona. Osa opinnoista on suunniteltu toteutettavaksi ohjattuna itseopiskeluna esim. Moodle verkko-oppimisympäristössä. Vastauksista voidaan päätellä, että kielitaito vaikuttaa itsenäisistä tehtävistä suoriutumiseen, sillä maahanmuuttajien verkko-opiskelun taidoissa ei opettajienkaan vastausten perusteella ole merkittäviä hankaluuksia. On mahdollista, että opiskelijoille käsite ”itsenäiset opinnot” ei ole aivan selvä ja vastauksena ”en osaa sanoa” – perusteella osa ei ehkä ole tehnytään itsenäisiä opintoja.

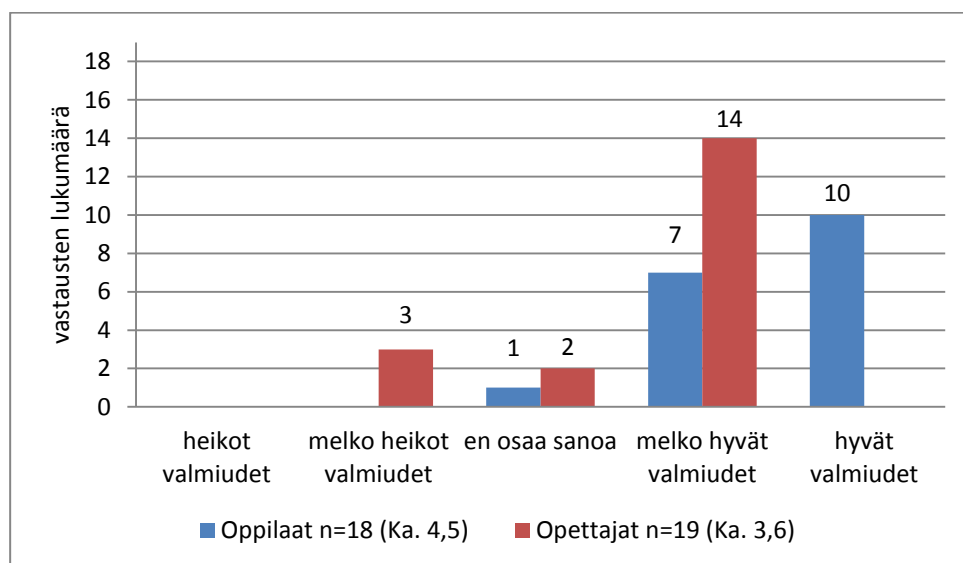
KUVA 13. Itsenäisen opiskelun taidot

Seuraavalla kysymyksellä selvitettiin mielipidettä sopeutumisesta suomalaiseen opiskelukulttuuriin. Seuraavasta kuvasta (KUVA 14) näkyy, että opiskelijoista suurin osa ilmoitti omaavansa erittäin hyvät valmiudet opiskella Suomessa ja sitoutua suomalaiseen opiskelukulttuuriin. Opettajien vastauksissa mielipiteet ovat jakautuneet enemmän. Haastatteluissa lähes kaikki opiskelijat kertoivat pitävänsä suomalaista koulutusjärjestelmää ja oppilaitoksen toimintatapaa hyvänä. Myös opiskelun suunnitelmallisuudesta ja tarkasta aikataulutuksesta pidettiin. Erityisen merkitykselliseksi nousi opettajan suhtautuminen opiskelijoihin tasavertaisena ihmisenä. Opettajien vastauksista voidaan päätellä että vaikka suomalaista opiskelukulttuuria pidetään opiskelijoiden keskuudessa erittäin hyvänä, niin todellisuudessa sitoutuminen toimimaan Ysaon toimintatapojen mukaan ei ehkä ole aina toteutunut. Tässä kysymyksessä kysymyksen asettelu oli epäselvä. Oli tarkoituksena selvittää maahanmuuttajan sopeutumista suomalaiseen opiskelukulttuuriin eikä arvioida suomalaista opiskelukulttuuria yleisellä tasolla. Voi olla, että kysymyksen tulkinta aiheuttaa vääristymää tuloksissa.

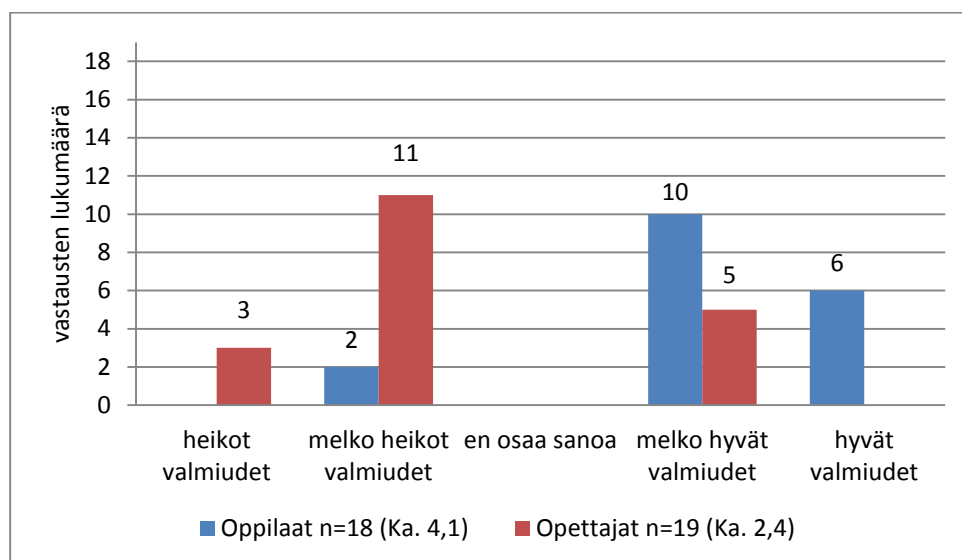
KUVA 14. Suomalainen opiskelukulttuuri

Seuraavaksi kysyttiin taloudellisiin tukiin liittyvää osaamista. Seuraavassa kuvassa (KUVA 15) näkyy, että molempien vastaajaryhmien mielestä opiskelun taloudellisiin tukiin liittyvät asiat ovat hyvin tiedossa. Haastatteluissa opiskelijat kertoivat, että ennen koulutuksen aloittamista TE-toimistossa on neuvottu ja ohjattu tukien hakemisessa perusteellisesti. Suurin osa näyttötutkinnon suorittajista opiskelee TE-toimiston työttömyysetuudella.

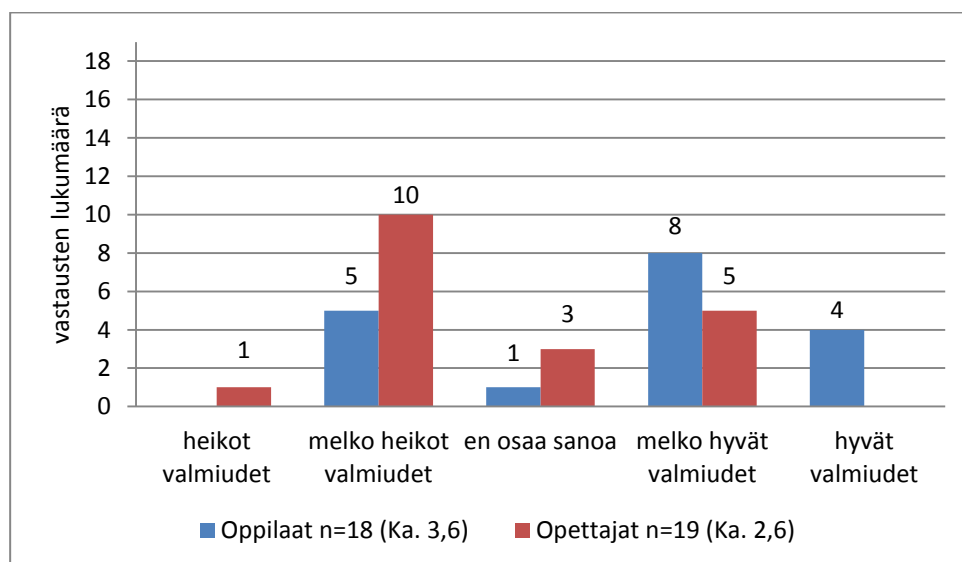
KUVA 15. Opiskeluun liittyvät taloudelliset tuet

Seuraavaksi selvitettiin kohderyhmän opiskeluun keskeisesti liittyvän näyttötutkintojärjestelmän ymmärtämistä. Käsitteenä näyttötutkintojärjestelmä saattoi olla vaikea ymmärtää, vaikka yritin selvittää opiskelijoiden haastatteluissa, mitä tällä kysymyksellä tarkoitetaan. Alla olevassa kuvassa (KUVA 16) näkyy, että suurin osa opettajista on ollut sitä mieltä, että maahanmuuttajat eivät ole selvästi näyttötutkintojärjestelmästä. Joskus näyttötutkintojärjestelmä sisäistäminen on haasteellista myös suomalaisille opiskelijoille, jos heillä on aiempaa kokemusta vain perinteisellä oppilaitosmuotoisella suoritustavalla toteutetuista opinnoista. Opiskelijoiden vastauksista saattaa heijastua into ja ilo siitä, että opiskelu ja tutkinnon suorittaminen on heille mahdollista ja he ovat valmiit osallistumaan tutkintotilaisuuksiin ja tekemään mitä opettaja kehottaa. Jokaista opiskelijaa ohjataan valmistautumaan tutkintotilaisuuteen ja voi olla, että opettajat kokevat maahanmuuttajien ohjaamisen tutkintotilaisuuden suorittamiseen haasteellisena verrattuna suomenkielisiin opiskelijoihin.

KUVA 16. Näyttötutkintojärjestelmä

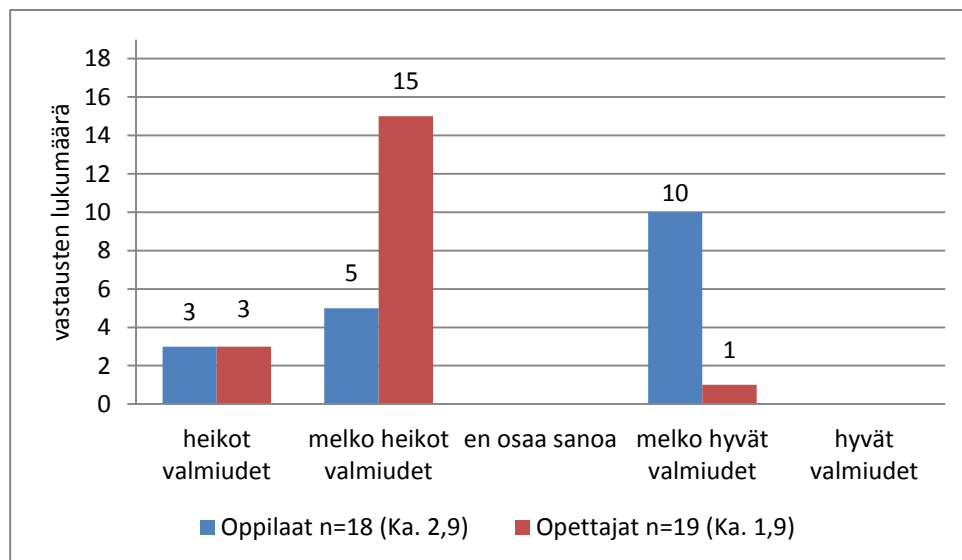
Seuraavalla kysymyksellä selvitettiin maahanmuuttajien ymmärrystä suomalaisista ammateista ja niiden vaatimuksista. Alla olevassa kuvassa (KUVA 17) näkyy, että opettajien mielestä maahanmuuttajat eivät tunne kovin hyvin suomalaisia ammatteja ja ammattien vaatimuksia. Opiskelijoiden mielestä valmiudet ammatinvalintaan ovat melko hyvät. Kotoutumiskoulutukseen kuuluu työelämään tutustuminen, ja tavoitteena on sitä kautta hahmottaa omaa reittiä työelämään Suomessa. Voi olla, että vastauksia vääristää tässä vastaajien eri näkökulma. Opiskelijat ovat ehkä peilanneet oman koulutusalan ammattien tuntemista, ja opettajat ovat saattaneet ajatella työelämän vaatimuksia laajemminkin.

KUVA 17. Suomalaiset ammatit ja niiden vaatimukset

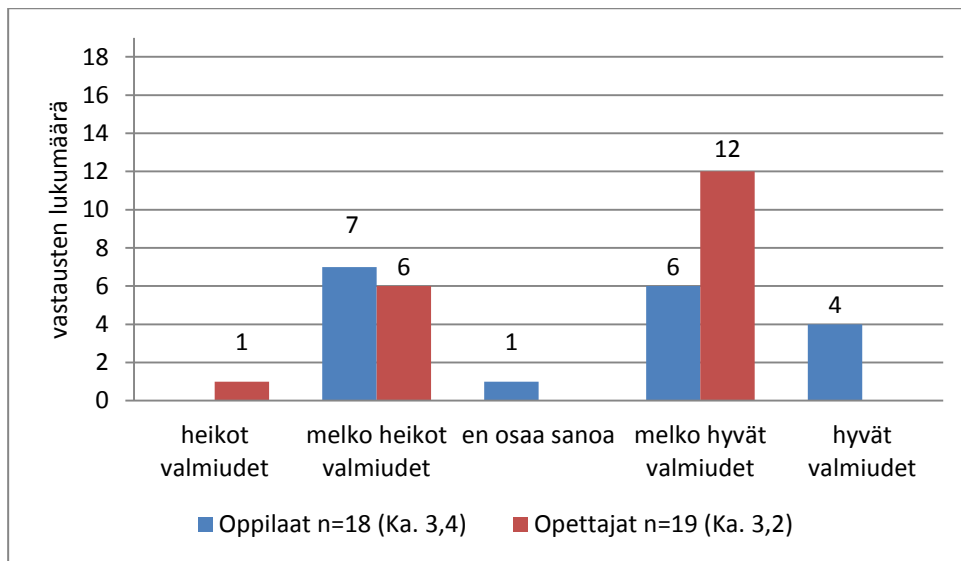
Seuraavaksi kysyttiin suomalaisen työlainsäädännön ja työelämätaitojen osuudesta. Seuraavan kuvan (KUVA 18) mukaan vastauksissa näkyy hieman ristiriitaisesti haastatteluun nähden, sillä opiskelijoiden vastausten keskiarvona alla olevassa kuvassa on 2,9, mutta haastattellessani opiskelijoita moni otti esille puutteensa suomalaisen lainsäädännön tuntemuksessa. Keskustelimme siitä, että tunsivatko opiskelijat tarvetta opiskella työlainsäädäntöä vai pitäisikö heidän mielestään tuntea paremmin yleisestikin Suomen lakia. Molempiin ilmaistiin tar-

vetta, mutta ehkä yleinen lainsäädännön tuntemus voisi olla kotoutuskoulutuksen aihe ja työlainsäädäntö alan erityispiirteinen kuuluisi ammatillisen koulutuksen sisältöihin. Voi olla, että vastauksissa ovat painottuneet muut työelämätaidot. Maahanmuuttajista työssäoppijoina työpaikat antavat lähes poikkeuksetta hyvää palautetta, joten työelämätaidot ovat yleensä otaksuttavasti hyvällä tasolla. Opettajien mielestä työlainsäädännön ja työelämätaitojen osaaminen ovat melko heikot.

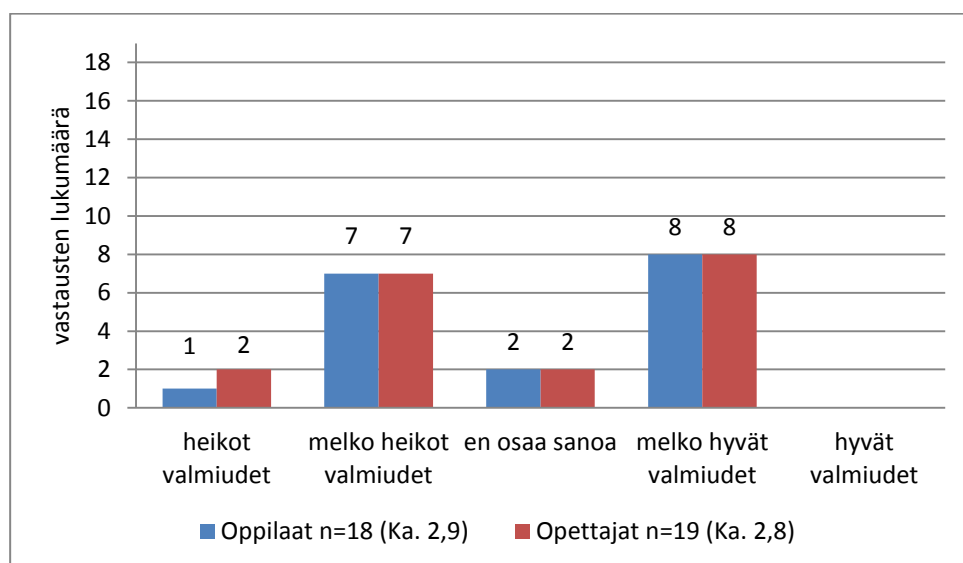
KUVA 18. Suomalainen työlainsäädäntö ja työelämätaidot

Seuraavana selvitettiin itsearviointitaitoja. Suurin osa opettajista on vastannut maahanmuuttajien itsearviointitaitojen olevan melko hyvällä tasolla. Kuten alla olevasta kuvasta (KUVA 19) on nähtävissä, opiskelijoiden vastauksissa tässä kysymyksessä oli melko paljon hajontaa, mutta kun verrataan toisiinsa opiskelijoiden ja opettajien vastausten keskiarvoja, ovat ne lähes yhteneväiset.

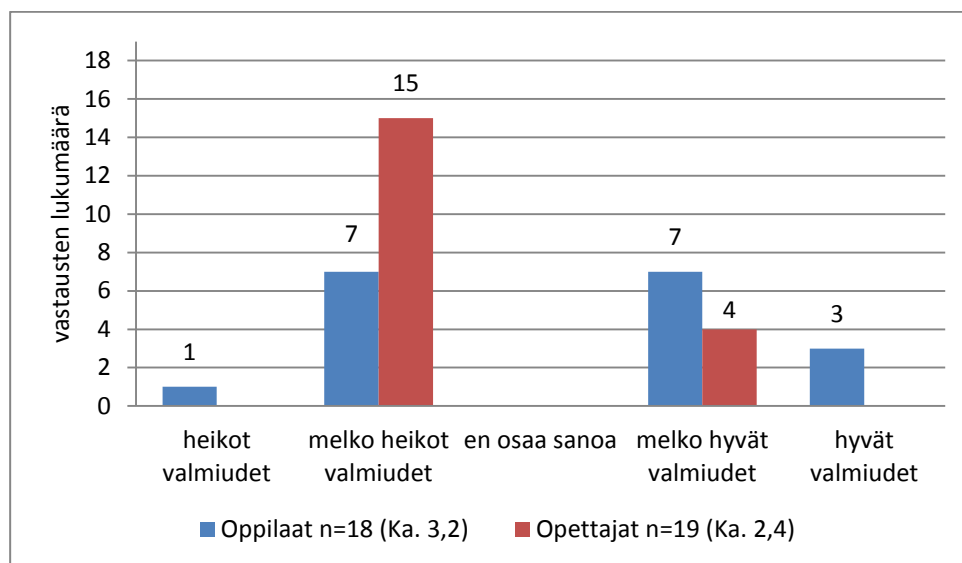
KUVA 19. Itsearviointitaidot

Yrittäjävalmiuksia arvioidessa opiskelijoiden ja opettajien vastaukset ja vastausten hajonta ovat lähes samanlaiset, kuten alla oleva kuva (KUVA 20) osoittaa. Keskiarvon perusteella opiskelijat osaavat arvioida omia yrittäjävalmiuksiaan kohtalaisen hyvin. Varsinkin ravitsemisalalla on hyvin yleistä, että maahanmuuttaja työllistää itsensä Suomessa yrittäjänä. Opiskelijoista ja opettajista noin 10 % ei osannut vastata tähän kysymykseen.

KUVA 20. Omien yrittäjävalmiuksien arviointi

Viimeisenä selvitettiin työnhakutaitoja. Alla olevassa kuvassa (KUVA 21) on kuvattu vastaukset, joista nähdään että opiskelijoiden vastausten hajonta oli suuri. Haastatteluissa tuli esille, että osalla opiskelijoista työnhaku ei ole vielä ollut ajankohtaista ja sen takia oli ehkä vaikea muodostaa käsitystä omista työnhakutaidoista. Opettajien mielestä opiskelijoiden työnhakutaidot olivat kohtalaiset, 80 % oli arvioinut ne melko heikoiksi ja 20 % melko hyväiksi.

KUVA 21. Työnhakutaidot

5.4 Tulosten yhteenveto

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää maahanmuuttajien opiskeluvälmiuksia ja sitä, miten oppilaitos voisi tukea heitä paremmin opintojen aikana. Opiskeluvälmiuksien puutteet tulivat tutkimuksen myötä hyvin selville. Toiseen tutkimuskysymykseen ei voi kirjoittaa suoraa vastausta, mutta tulosten johtopäätöksenä olen laatinut erilaisia mahdollisuuksia tukitoimien toteuttamiseksi ja opiskeluvälmiuksien parantamiseksi. Voi todeta, että tutkimus antoi vastauksia tutkimusky-

symyksiin. Kohderyhmän pienen määrän vuoksi yleistyksiä ei kuitenkaan voi tehdä.

Tutkimuksen perusteella opiskelijan koulutusosalalla ei ole lainkaan merkitystä opiskeluvalmiuksien tasossa. Sama näkemys on tulkittavissa sekä opiskelijoiden että opettajien vastauksissa.

Kun verrataan ristiin opiskelijoiden kouluttautumista kotimaassaan ja matematiikan opiskelutaitoja, käy selville että enemmän kuin peruskoulun kotimaassaan käyneiden matematiikan opiskelutaidot ovat omasta mielestään paremmat kuin vähemmän koulutusta saaneilla.

Tulokset osoittavat selkeästi, että alle kolme vuotta Suomessa asuneet arvioivat opiskeluvalmiuksiensa olevan heikommat kuin yli kolme vuotta Suomessa asuneet. Erityisesti haasteet painottuvat yleiseen kielitaitoon ja omalla alalla tarvittavaan kielitaitoon. Yli kuusi vuotta Suomessa asuneet näyttävät kotoutuneen Suomeen hyvin. Haastattelussa he pystyivät esittämään muita enemmän kehittämissuhteita ammatillisen koulutuksen toteuttamiseen.

Opintojen etenemisvaiheella ei haastattelun perusteella ole merkitystä miten opiskelijat kokivat opiskeluvalmiutensa. Ainoa ero heidän mielestään on ammatinaston hallinnassa. Tämä näkyy avoimien kysymysten vastauksissa.

Haastateltavat olivat poikkeuksetta sitä mieltä, että ulkomainen todistus ei juuri auta työllistymiseen Suomessa. Yliopistotutkinnon suorittanut pohti oman tutkintonsa vertailtavuutta suomalaiseen yliopistotutkintoon ja omasta mielestään ammatillinen koulutus Suomessa lisäisi hänen mahdollisuuksiaan työllistyä asiantuntijatehtäviin omalla alallaan.

Strukturoidussa kysymyspatteristossa, jossa tiedusteltiin yksittäisten opiskeluvalmiuksien tasoa, opiskelijoiden vastausten keskiarvo oli 3,4 ja opettajien vastausten keskiarvo oli 2,8. Opiskelijat siis arvioivat opiskeluvalmiutensa aika paljon paremmiksi kuin opettajat. Tähän todennäköisesti vaikuttaa vastaajien erilainen näkökulma. Opettajat saattavat verrata maahanmuuttajien opiskeluvalmiuk-

sia ja erilaisia taitoja suomalaisten opiskelijoiden vastaaviin ominaisuuksiin eikä niinkään tutkinnon perusteiden ja opetussuunnitelman tavoitteisiin. Opiskelijoilla ei ole käytettävissä samanlaista vertailukohtaa, joten he ovat vastanneet kysymyksiin täysin omien kokemustensa mukaan. Vastauksissa oli mielenkiintoista, että joissain kysymyksissä opiskelijoiden ja opettajien vastaukset poikkesivat paljon toisistaan. Voi olla, että kielitaidolla on ollut merkitystä joidenkin opiskelijoiden vastauksissa. Toinen mahdollinen vääristymän aiheuttaja voi olla kulttuurista johdettu hienotunteisuus. On mahdollista, että opiskelijat eivät tohdi arvioida esim. suomalaista koulutusjärjestelmää. Kysymyksessä oli tarkoitus arvioida sitä, miten vastaaja tuntee suomalaista koulutusjärjestelmää, ei koulutusjärjestelmää itseään.

Kysymyksen numero kolme, joka koski alalla tarvittavaa muuta kielitaitoa, olen jättänyt taulukoimatta koska vain yhdellä alalla ilmaistiin tarvetta osata englantia. Muut merkitsivät vastaukseksi vaihtoehdon 3 (en osaa sanoa).

Kehittämiskohteet olen määrittänyt avoimien kysymysten perusteella ja strukturoidusta kysymyspatteristosta olen ottanut lisäksi mukaan kehitettäväksi ne opiskeluvalmiudet, joissa kaikkien opiskelijoiden ja opettajien vastausten keskiarvo oli 3,3 tai alle. Näitä olivat:

- suullinen suomen kielen taito
- kirjallinen suomen kielen taito
- matematiikan opiskelutaidot
- näyttötutkintojärjestelmä
- suomalaiset ammatit ja niiden vaatimukset
- suomalainen työlainsäädäntö ja työelämätaidot
- itsearviointitaidot
- omien yrittäjävalmiuksien arviointi
- työnhakutaidot

Suunnitelmassa opiskeluvalmiuksia parantaviksi opinnoiksi olen integroinut em. kehittämistarpeita toteutettavaksi työpaja -tyyppisesti. Opetus- ja kulttuuriministeriö on määritellyt työpajaa yhteisöksi, jossa osallistuja oppii arjenhallintataitoja ja saa kykyä ja valmiuksia hakeutua koulutukseen tai työhön. Työpajassa oppimi-

nen tapahtuu ohjatusti työtä tekemällä. Työpajoissa menetelminä käytetään työtai yksilövalmennusta (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2017.)

Työpaja –tyyppinen opintojen järjestäminen tukee myös henkilökohtaistamista ja antaa opiskelijalle valinnanmahdollisuuksia. Ylä-Savon ammattiopistossa jokaisen tutkinnon suorittajan opintopolku henkilökohtaistetaan eli suunnitellaan henkilökohtainen suunnitelma; mitä kukin opiskelee ja millä tavoin. Sama pätee myös maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden opintoihin.

5.5 Tutkimuksen luotettavuus

Kvalitatiivisen tutkimuksen luotettavuutta on vaikeampi arvioida kuin kvantitatiivisen tutkimuksen, jolle on kehitetty vakiintunut luotettavuuden arviointikriteeristö. Kvantitatiivisessä tutkimuksessa olosuhteet voidaan vakioida ja tarvittaessa tutkimus on uusittavissa. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa usein, kuten tässä opin- näytetyössäkin, tutkimuksen kohteena olivat ihmiset. Silloin kun kyseessä ovat ihmiset kokemuksineen, ajatuksineen ja muine yksilöllisine ominaisuuksineen, on tutkimustilanteiden vakioiminen mahdotonta. (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2009, 145.)

Opinnäytetyötä tehdessä on tarpeellista miettiä ja arvioida tutkimuksen luotettavuutta jo suunnitteluvaiheessa. Tutkimusmenetelmää, mittareita ja otosta kannattaa miettiä huomioiden validiteetti ja reliabiliteetti jo ennen tutkimuksen toteuttamista. Suunnitteluvaiheessa on otettava huomioon, että kvalitatiivisessa tutkimuksessa täydellistä luotettavuutta on lähes mahdotonta saavuttaa. Samoin reliabiliteetti eli tulosten pysyvyys ja tutkimuksen uusittavuus on helpommin saavutettavissa kvantitatiivisessa kuin kvalitatiivisessa tutkimuksessa. (Ojasalo ym. 2009, 146-147.)

Jos tämä tutkimus toteutettaisiin samanlaisena uudestaan, luultavasti tulokset olisivat erilaiset. Vastaajien lähtökohdat ja aikaisemmat kokemukset olisivat erilaiset kuin tämänkertaisilla vastaajilla, ja tämä luultavasti näkyisi vastauksissa.

Myös vastaajien kulttuuritaustalla voi olla merkitystä vastaamiseen. Esim. kiinalaisessa kulttuurissa on tyypillistä, että kysymyksiin vastataan lähes aina myönteisesti kasvojen menettämisen ja mahdollisen tietämättömyyden paljastumisen pelossa. (Inkinen & Lahtinen 1994, 5.)

Tässä opinnäytetyön liittyvässä tutkimuksessa pyrin saamaan haastateltavaksi kaikki Ylä-Savon ammattiopistolla näyttöperusteisessa ammatillisessa koulutuksessa olevat maahanmuuttajataustaiset opiskelijat, mutta en tavoittanut heitä kaikkia kuten odotettavissa olikin. Osallistumisprosentti oli 62, joten sitä voidaan pitää luotettavuuden kannalta kohtuullisen hyvänä. Ennakkoon ajattelin, että tulosten luotettavuus riippuu myös siitä, tuoko kielitaito ongelmia haastatteluun. Haastattelujen toteuttamisen jälkeen en usko kielitaidon puutteen vaikuttaneen merkittävästi tuloksiin. Osa haastateltavista käytti sanakirjaa tai puhelimen kääntäjää apunaan vaikeiden sanojen ymmärtämisessä, ja osalle selvitin kysymyksiä suullisesti käyttämällä synonyymejä ja pelkistyksiä.

Opettajien kyselylomakkeen palauttaneiden määrä oli varsinaisen kohderyhmän kokoon nähden runsas, mutta varsinaista tarkkaa osallistumisprosenttia on mahdotonta määritellä. Ydinkohderyhmänä pidin näyttöperusteisten ryhmien vastuupettajia, joista 95 % vastasi, ja lisäksi sain muutaman vastauksen yhteisten aineiden opettajilta.

Yliopettaja Hilikka Lassila totesi, että maahanmuuttajuuteen liittyy paljon asenteellisuutta ja ennakkoluuloja, jotka voivat tässä tutkimuksessa vaikuttaa kohderyhmän vastauksiin. Opiskeluun liittyviä ennakkoasenteita voi olla maahanmuuttajia opettavilla opettajilla ja myös maahanmuuttajilla itsellään. (Lassila 2016.)

Tutkimusta tehdessä tutkijan velvollisuus on noudattaa hyvää tieteellistä käytäntöä eli tutkimusetiikkaa. Hyvässä tutkimuksessa tutkimuksen tavoitteet, aineiston kerääminen, käsittely ja säilytys sekä tulosten esittäminen toteutetaan niin, että tutkimuksen kohderyhmää ei loukata missään vaiheessa. Tutkimukseen osallistuvilla on kerrottava tutkimuksen kulusta ja millainen tutkimus on kyseessä. Henkilötietolaki (1999/523) ja laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (1999/621)

määrittelevät, mikä on asianmukainen tapa kerätä, käyttää, säilyttää ja luovuttaa henkilötietoja. (Vilkkä 2007, 90, 364.)

Reliabiliteetilla laadullisessa tutkimuksessa tarkoitetaan tutkimustulosten luotettavuutta ja määrällisessä tutkimuksessa pysyvyyttä eli toistettaessa sama tutkimus tutkimustulokset olisivat samat. Tutkimuksen validiteetilla eli pätevyydellä tarkoitetaan sitä, että on tullut tutkittua oikeita asioita. Luotettavuus on verrannollinen käytettyjen mittareiden luotettavuuteen. (Kananen 2010, 128; Metsämuuronen 2009, 74.)

Laadullinen tutkimusmenetelmä sopi tämänkaltaiseen tutkimukseen hyvin, sillä vastaajien näkemykset tulivat yksityiskohtaisesti tutkijan tietoon ja näin oli mahdollista kartoittaa tutkittavaa ilmiötä kokonaisvaltaisesti. Tutkimusaineistoa tässä tutkimuksessa voidaan pitää luotettavana, koska kohderyhmä oli määritelty ja kohderyhmä tavoitettiin hyvin. Maahanmuuttajataustaiset opiskelijat ja heidän opettajansa ovat oikeat henkilöt määrittelemään maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden opiskeluvalmiuksien tasoa. Tutkimuksen pätevyyttä on saattanut hieman heikentää vastaajien puutteellinen suomen kielen taito. Merkittävää vaikutusta puutteellisella kielitaidolla en usko kuitenkaan olleen. Haastattelutilanteessa oli mahdollisuus selventää kysymyksiä ja palauttaa keskustelua aiheeseen. Voi olla että vastaaja mietti kysymystä eri näkökulmasta kuin tutkijana toivoin.

Eettiset periaatteet toteutuivat tutkimuksessa hyvin. Tutkimukseen osallistujille kerrottiin etukäteen tutkimuksesta, tavoitteista ja vastaukset käsittelystä. Aineisto kerättiin ja käsiteltiin nimettöminä. Yksittäisten vastaajien vastaukset eivät henkilöityneet, vaan vastauksia käsiteltiin isompina vastausjoukkoina. Kohderyhmälle kerrottiin etukäteen, että tutkimusaineisto on vain tutkijan käytössä ja se hävitetään opinnäytetyön valmistumisen jälkeen. Pidin haastattelu- ja vastauslomakkeiden hävittämistä perusteltuna kohderyhmän pienuuden vuoksi. Esim. vastaajia eri koulutusaloilta olisi voinut olla niin vähän, että henkilöllisyys olisi voinut olla pääteltävissä.

5.6 Suunnitelma opiskeluvalmiuksia parantavien opintojen sisällöiksi ja toteutustavoiksi Ysaolla

Tässä luvussa esitellään tutkimuksen tulosten perusteella Ysaolle laadittu suunnitelma miten oppilaitoksessa voitaisiin tukea paremmin maahanmuuttajien opiskelua ja työssäoppimista sekä tutkinnon suorittamista opiskeluvalmiuksia parantamalla. Lähtökohtana suunnitelmassa ovat maahanmuuttajataustaiset opiskelijat, mutta suunnitelma on hyödynnettävissä myös muiden opintojen tueksi.

Työpaja –tyyppinen lähiopetus

Ysaolla järjestettävä viikoittainen lähiopetuspäivä, jossa joka vuoroviikoin toteutuisi alasta riippumaton opiskelupaja, jossa sisältöinä olisi eri teemoja. Sisältöinä esim. työnhakuvalmennus, työlainsäädäntö, työelämätaidot, tietotekniikka, digitaaliset opiskelumenetelmät, yrittäjyys jne. Joka toisella viikolla voisi olla ns. Ammattipaja, joka toteutettaisiin eri ammattialoilla kunkin alan tarpeiden mukaisesti. Ammattipajassa olisi mahdollisuus opiskella ja kerrata oman alan ammatillisia aiheita ja oman alan matematiikkaa ja ammattisanastoa sekä näyttötutkinnon suorittamista.

Toive viikoittaisesta lähiopetuspäivästä tuli maahanmuuttajaopiskelijoiden haastattelujen johtopäätöksenä. Opiskelijoiden toiveena oli, että työssäoppimisen aikanaikin olisi viikoittainen kontakti oppilaitokseen ja opiskelutovereihin. Tämän tyyppinen opetusjärjestely on helposti mahdollista toteuttaa Ylä-Savon ammattiotopistolla. Olen keskustellut kehittämisideasta oman esimieheni ja ravitsemis- ja puhdistuspalvelualan tiimin kanssa viikolla 2/2017. Olemme suunnitelleet jo aiemmin ravitsemis- ja puhdistuspalvelualoilla valmistavan koulutuksen muuttamista toteutettavaksi moduulimuotoisena koulutuksena ja pajatyyppinen järjestämistapa vastaisi myös tähän tavoitteeseen. Tutkimus antaa lisäpontta modulointisuunnitelmille ja saimme esimieheltämme luvan aloittaa moduloinnin kehittämisen. Kilpailukykyopimuksen myötä opettajien työaika lisääntyy puoli tuntia viikossa helmikuun 2017 alusta alkaen. Työajan pidennys on Ysaolla sovittu käy-

tettäväksi oman työn kehittämiseen. Päätimme aloittaa moduloinnin ja viikkotyöpajan kehittämisen tällä aikaresurssilla. Olen itsekin mukana kehittämistyössä.

Nykyään oppilaitokseen voi ilmoittautua opiskelijaksi nonstop-periaatteella opiskelijan oman aikataulun mukaan. Tähän asti opiskelua on toteutettu pääasiassa ryhmämuotoisesti useiden viikkojen pituisen aloitusjakson ollessa kaksi kertaa vuodessa. Jos moduloisimme koulutukset, voisi lyhyitä aloitusmoduuleja olla esim. neljä kertaa vuodessa ja jatkossa opiskelija voisi opiskella joustavasti oman tavoitteidensa ja tarpeidensa mukaisesti työpajatyypistä. Osa opinnoista olisi alakohtaisia ja osa alasta riippumattomia.

Tällä hetkellä Ysaolla toteutetaan nuorten yhteisten aineiden opintoja YTO-pajoissa, (YTO: yhteiset tutkinnon osat). Nuorten YTO-pajoista tulemme saamaan kokemuksia ja kehittämisohjeita näyttötutkinto-opiskelijoiden työpajapäivien toteuttamiseen. Talven mittaan on ollut haastetta opiskelijoiden sitoutumisessa pajaopintoihin. Moni on ajatellut suorittavansa YTO-opintoja itsenäisesti kotona, vaikka työpajassa olisi saatavilla opettajan ohjaus ja tuki.

Moduulimallinen koulutus palvelisi tulevaisuudessa hyvin myös nuorten koulutusta. Myös nuorten opiskelu siirtyy yhä enemmän työpainotteiseksi teoriaopetuksen sijaan. Opintojen laajuutta määritellään osaamispisteillä eikä tuntimääräisellä läsnäolovelvoitteella. Pienellä paikkakunnalla opiskelijamäärä on sen verran pieni, että olisi taloudellisesti ja toiminnallisesti järkevää toteuttaa sekä nuorten että aikuisten koulutusta yhdessä. Olipa suoritettava tutkinto mikä tahansa, opiskeltavat asiat ovat kuitenkin samoja. Tutkinnosta riippuen syvyyttä ja laajuutta aiheeseen saadaan täydentämällä moduulia esim. itsenäisillä verkko-opinnoilla.

Tutor- ja mentortoiminta ja vertaisohjaus

Opetussuunnitelmaperusteisessa koulutuksessa Ysaolla on jo käytössä tutor-toiminta. Toiminta perustuu vapaaehtoisuuteen, ja tutorit auttavat varsinkin opintojen alussa olevia opiskelijoita ryhmäytymisessä ja monissa opiskelun aloittamiseen liittyvissä haasteissa. Suunnitelmani mukaan toimintaa voisi laajentaa myös aikuisopiskelijoiden keskuuteen. Varsinkin maahanmuuttajat, erityisen tuen tar-

peessa olevat ja kauan opiskelusta ja/tai työelämästä sivussa olleet aikuisopiskelijat varmasti hyötyisivät vanhemman opiskelijan tuesta. Tutor voisi olla ainakin työssäoppimisjakson alussa samassa työssäoppimispaikassa kuin maahanmuuttajataustainen opiskelija.

Samalla olisi mahdollista kehittää vertaisohjausta työssäoppimisessa. Monissa näyttötutkinnoissa on mahdollisuus suorittaa valinnaisena tutkinnon osana työpaikkaohjaukseen ja arviointiin liittyvä tutkinnon osa. Voisimme kannustaa opiskelijaa valitsemaan tämän tutkinnon osan ja ryhtymään tutoriksi maahanmuuttajataustaiselle tai erityistä tukea tarvitsevalle opiskelutoverille.

Työelämäyhteistyötä voisimme tehostaa mentor-toiminnalla. Mentor-toiminnalla tarkoitetaan yleensä ns. mestari-oppipoika mallia. Vanhempi työntekijä ottaa nuoremman työntekijän läheisesti ohjattavakseen ja opettaa hänelle ammatissa työskentelyn ammattimaisia tietoja ja taitoja. Malli on tavallaan käytössä oppisopimusopiskelijoiden opinnoissa, kun opiskelijalle on nimetty työpaikkakouluttaja ja työpaikalla on suuri ohjausvastuu.

Työtehtävien videointi työpaikoille, videot ohjauksen apuna

Lähiopetuksessa koulutusalat voisivat työstää pieniä kuvanauhoituksia eri työtehtävistä ja koneiden käytöstä. Esimerkkinä omalta alaltani voisi olla sipulin pilkkominen ammattimaisesti, astianpesukoneen toimintakuntoon valmistelu ja käyttäminen tai kassakoneen käyttäminen. Videoita työstäessä opiskelijoilla olisi mahdollisuus harjoitella ammattimaisia työskentelytapoja, ja tähän voisi liittää vertaisarviointia ja myös itsearviointia. Jos videoklipit jalostettaisiin QR-koodeiksi, tulisi samalla myös digi-oppimista. QR-koodit voisimme tulostaa paperille ja laminoida ja toimittaa työpaikoille kiinnitettäväksi aiheeseen liittyvän työpisteen läheisyyteen. Suurimmalla osalla opiskelijoista on käytössä älypuhelin, jota näin voisi hyödyntää opiskelussa myös työssäoppimispaikalla. QR-koodin avaaminen ja videoklipin katselu onnistuisi helposti työkohteessa. Hyöty työpaikoille olisi monipuolinen, koska työpaikat voisivat käyttää QR-koodeja myös uuden työntekijän tai sijaisen perehdyttämiseen. Tutkimuksen mukaan maahanmuuttajien tie-

donhakutaidot ovat hyvät ja he osaavat käyttää hyvin digitaalisia välineitä. Tätä vahvuutta kannattaa hyödyntää opinnoissa. Myös pelillisuus opetuksessa tukee maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden vahvuuksia. Ysaolla on mahdollisuus käyttää opetuksessa esim. Seppo ja Thinglink –pelejä. Opettaja voi itse luoda alalleen pelejä hyödyntäen valmiita digitaalisia applikaatioita. Opiskelijan olemassa olevien vahvuuksien hyödyntäminen ja vahvistaminen lisäävät opiskelumuotiota ja kohottavat itsetuntoa.

18.1.2017 osallistuin OPH:n ja OKM:n hankkeiden aloituskokoukseen Ysaolla. Minut on nimetty tekemään oman työn ohessa toisena hanketyöntekijänä kehittämistyötä Motto-hankkeessa. Motto-hankkeen tavoitteena on turvapaikansaa-neiden maahanmuuttajien oppisopimuskoulutuksen ja työssäoppimisen kehittäminen. Kerroin kokouksessa tutkimuksestani ja tästä kehittämisideasta. Ideaa pidettiin toteuttamiskelpoisena ja monille aloille sovellettavana. Idea kirjattiin muistiin ja päätämme myöhemmin, toteutuuko videoklippien tekeminen Motto-hankkeessa vai eräässä toisessa työelämäyhteistyötä kehittävässä hankkeessa. Molemmissa hankkeissa hankkeen tavoitteisiin on kirjattu työelämän ja työelämäyhteistyön kehittäminen.

”Harjoitusnäytöt”

Opettajien kyselyssä tuli esille, että jollain alalla on käytössä eräänlaiset työko-keen tyyppiset käytännön harjoituspäivät joko oppilaitoksen oppimisympäristöis-sä tai Ysaon ulkopuolisissa työkohteissa. Tämän kaltaista toimintaa voisi helposti toteuttaa Ysaolla eri koulutusaloille sopivalla tavalla. Tilanteissa opiskelijat saisi-vat tehdä ohjastusti samankaltaisia töitä, mitä tutkintotilaisuudessa tulee tehdä. Samalla tulisi harjoiteltua vertaisoppimista, vertaisarviointia ja itsearviointia. Tutkimuksen mukaan maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden itsearviointitaidot olivat melko hyvät. Tätä vahvuutta voisi hyödyntää ”harjoitusnäytöissä”.

Monikulttuurisuusosaamisen kehittäminen opettajille, työssäoppimispaikkojen henkilöstölle ja vertaisopiskelijoille

Opiskelijoille suunnattujen opiskeluvalmiuksia parantavien opintojen lisäksi tutkimuksessa ilmentyi tarve kehittää opettajien ja työpaikkojen monikulttuurisuusosaamista. Erityisesti opettajien ja työpaikkaohjaajien tulisi saada koulutusta maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden kohtaamiseen. Kulttuurien ymmärtäminen, Suomi toisena kielenä -koulutuksen kielitasoon ja selkokieleen perehtyminen tukisi ammatillisten opettajien työtä. Tätä koulutusta järjestettäessä tulisi miettiä, miten samaan koulutukseen voisi integroida myös paikallisia työelämän edustajia. Monikulttuurisuus on enenevässä määrin läsnä arjessa myös yläsavo-
laisilla työpaikoilla. Työyhteisöjen myönteinen asenne ja osaaminen kohdata maahanmuuttajia tukevat myös Ylä-Savon ammattiopiston toimintaa ja opiskelijoiden selviytymistä tutkinnon suorittamisesta sekä auttaa valmistuvia opiskelijoita työllistymään.

Oppilaitoksesta valmistuvien opiskelijoiden työllistyminen on tulevaisuudessa merkittävä peruste ammatillisten oppilaitosten rahoitukselle. Ammatilliset tutkinnot ovat hyvin työpainotteisia, ja tästä näkökulmasta katsottuna työelämän myönteinen suhtautuminen maahanmuuttajien ohjaukseen edistää tutkinnon suorittamista ja voi jopa lyhentää opiskeluaikojä. Haasteena tulee luultavasti olemaan työelämän edustajien saaminen koulutukseen. Olemme aikaisemmin tarjonneet työelämän edustajille työpaikkaohjaajakoulutusta, mutta emme saaneet tähän riittävästi osallistujia. Työpaikoilla työaika on tarkkaan mitoitettu perustyön tekemiseen ja näin ollen aikaa kouluttautumiseen saattaa olla vaikea järjestää.

Ysaolla esimiesopiskelijoiden valmistavan koulutuksen lähipäivät toteutetaan alasta riippumattomissa opiskelijaryhmissä. Olen itse Majoitus- ja ravitsemisalän esimiehen erikoisammattitutkinnon tutkintovastaava ja näin ollen olen mukana opintojen suunnitteluryhmässä. Vuoden 2017 alussa kokoontuessamme laati-
maan opetussuunnitelmaa ja lähiopetuspäivien sisältöä kerroin tutkimuksen tuloksista ja esille nousseista kehittämistarpeista ja –ideoista. Alustukseni jälkeen myös muut esimiestutkintojen tutkintovastaavat olivat sitä mieltä, että monikulttuurisuusosaaminen on nykyisessä maailmassa esimiehen tärkeä taito. Päätimme toteuttaa aiheesta yhden päivän mittaisen koulutuksen. Koulutuspäivä on suunniteltu toteutettavaksi 4.10.2017. Koulutuksen on lupautunut toteuttamaan

opinnäytetyöni toimeksiantajan edustaja Hannele Juntunen. Hänellä on vahva maahanmuuttajuuteen liittyvä asiantuntijuus.

Kehittämissuositusten toteuttamisella voisimme yhtenäistää toimintaa Ysaon eri koulutusaloilla ja saada näin myös taloudellista etua toimintojen yhdistämisellä. Tutkimuksessa kysyttiin nykyisin käytössä olevia opiskeluvalmiuksia parantavia opintoja ja eri koulutusaloilta vastauksina tuli hyvin erilaisia ja eri laajuisia menetelmiä. Toimintojen yhtenäistäminen asettaisi myös eri koulutusalojen opiskelijat tasa-arvoiseen asemaan.

Ehdottamani kehittämistoimet eivät vaadi oppilaitokselta merkittäviä taloudellisia investointeja, vaan kyse on pikemminkin toimintatapojen muutoksesta ja kehittämisestä. Aikaresurssia tulisi varata uusien toimintojen kehittämiseen, mutta se on mahdollista järjestää mm. työajan lisääntymisen myötä, mikäli toiminnan kehittäminen katsotaan tarpeelliseksi.

6 POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden opiskeluvalmiuksia ja opiskeluvalmiuksien kehittämistarpeita. Tutkimuksessa selvitettiin maahanmuuttajataustaisilta opiskelijoilta itseltään ja heidän opettajiltaan miten he kokevat maahanmuuttajien opiskeluvalmiudet ja mitä puutteita näyttötutkintoon valmistavassa koulutuksessa olevien maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden opiskeluvalmiuksissa on. Tavoitteena oli kehittää näyttötutkintoon valmistavaan koulutukseen toimintamalleja, joilla maahanmuuttajien opiskeluvalmiuksia parannetaan ja tutkinnon suorittamista tuetaan entistä paremmin. Opiskeluvalmiuksia parantavia opintoja voidaan järjestää joko ennen varsinaisia ammatillisia opintoja tai ammatillisten opintojen ohessa. Kehittämissuhteissa keskeisiksi kohteiksi muodostuivat kielitaidon ja ammatillisten taitojen kehittämisen lisäksi suomalaiseen yhteiskuntaan ja työelämään kotoutuminen.

Opiskelijoiden työllistyminen mahdollisimman nopeasti valmistumisen jälkeen omalle alalleen on niin yhteiskunnan, opiskelijoiden, opettajien kuin koulutuksen järjestäjän näkökulmasta keskeistä. Työllisten määrän vähentyessä Suomessa on tarpeen kouluttaa lisää ammattitaitoista työvoimaa maahanmuuttajista.

Opinnäytetyön tekeminen on ollut minulle monella tapaa opettavainen noin puolen vuoden mittainen prosessi. Olen saanut tutustua moneen uuteen ihmiseen, olen kuullut monta tarinaa opiskelijan vaiheista ennen Ysaon opiskelijaksi tuloa ja olen saanut hetken tutustua monenlaisiin kulttuureihin. Maahanmuuttajuudesta ilmiönä olen saanut paljon uutta tietoa ja olen havainnut, kuinka paljon erilaisia näkökulmia maahanmuuttajuuteen liittyy. Jotkut maahanmuuttajat ovat pohtineet kotimaassa Suomeen muuttoa kauan, ja toisilla lähteminen kotimaasta on tapahtunut hyvin pikaisesti olosuhteiden vuoksi. Osalla muuttaneista ei ole ollut mahdollisuutta tutustua suomalaiseen yhteiskuntaan ja kulttuuriin etukäteen. On vaikea edes kuvitella, kuinka haasteellista asettuminen uuteen maahan on ollut.

Johtopäätöksenä voin todeta, että tutkimuksen mukaan kehittämistarvetta maahanmuuttajien opiskeluvälisissä on. Suunnitelmassani hyödynsin Ysaon joillain aloilla käytössä olevia toimintamalleja ja osittain suunnittelin uusia yli alojen hyödynnettävissä olevia toimintatapoja. Mukana suunnitelmissa on myös Ysaon rooli työelämän kehittäjänä.

Tutkimustuloksia analysoidessani pohdin, onko näyttötutkintokoulutus maahanmuuttajille sopivin koulutusmuoto. Tutkimuksen mukaan maahanmuuttajat kaipasivat tiiviimpää kontaktia oppilaitokseen ja varsinkin omaan opettajaan. Opetussuunnitelmaperusteisessa koulutuksessa on enemmän lähiopetusta, joten jäin miettimään, olisiko heille tyydyttävämpää ja tuloksellisempaa opiskella ns. nuorten koulutuksessa. Tällä hetkellä maahanmuuttajat ovat hakeutuneet näyttötutkintona suoritettavaan koulutukseen sen työpainotteisuuden vuoksi. Voidaan myös pohtia tapahtuisiko tiiviimmässä ryhmämuotoisessa opiskelumuodossa paremmin integroitumista opiskelijaryhmään ja sitä kautta yhteiskuntaan. Kuten teoriaosassa kerroin, aikuisen oppimiseen tarvitaan monenlaisia vahvoja opiskeluvälisyyksiä opintojen itsenäisyyden ja itseohjautuvuuden vuoksi. Kehittämisuunnitelmani mukaisesti tiiviimpi kontakti oppilaitokseen ja omaan opettajaan olisi mahdollista saavuttaa viikoittain toteutettavalla lähiopetuspäivällä.

Opetussuunnitelmaperusteisiin ammatillisiin perustutkinto-opintoihin hakeudutaan yleensä Opintopolku-järjestelmän kautta peruskoulun jälkeen, mutta aikuisten maahanmuuttajien tulisi hakeutua erillishaun kautta. Opintopolun kautta tulevat hakijat ovat etusijalla saamaan opiskelupaikan, mutta jos alalla on vapaita opiskelupaikkoja, ne voidaan täyttää aikuisilla erillishaun kautta tulevilla hakijoilla. Tulevaisuudessa koulutusmuodot yhtenäistyvät, joten tämä kysymys ratkenee ammatillisen koulutuksen uudistuksen myötä luonnostaan.

Esiselvityksenä haastattelin Ysaon kotoutuskoulutuksen koordinaattori Hannele Juntusta. Hänen näkemyksensä mukaan opiskelussa esille tulevat haasteet liittyvät enimmäkseen kielitaitoon ja kulttuurikysymyksiin. Tutkimus vahvistaa Juntusen näkemystä maahanmuuttajien puutteellisen kielitaidon vaikutuksesta opiskeluun. Myös Juntusen havainnot vastaajien kulttuurien eroista verrattuna suo-

malaiseen työ- ja opiskelukulttuuriin saivat vahvistusta tutkimuksessani. Varsinkin opettajien vastauksista näkyi maahanmuuttajien sitoutumattomuus opintoihin ja oppilaitoksen sääntöihin. Mielestäni voi kertoa kulttuurieroista ja eri kulttuurien erilaisista arvoista.

Tutkimusta tehdessäni itselleni suurimpana yllätyksenä tuli huivin käytön vaikutus elämään Ylä-Savossa. Moni haastatteleman huivia käyttävä nainen koki juuri huivin vaikuttavan siihen, että hänen on vaikea saada ystäviä ja kohtelu oppilaitoksessa ja työpaikoilla ei ole tasavertaista. Esim. työ- tai työssäoppimispaikan saanti saattoi olla vaikeaa korkeasta koulutuksesta huolimatta. Haastattelussa tuli esille, että ulkomailla hankittu yliopistotasoinen koulutus ei auttanut omalle alalle työllistymistä Suomessa, vaan kouluttautuminen alkoi suomalaisen perustutkinnon suorittamisesta.

Professori Jaakko Hämeen-Anttila kertoo Yliopisto-lehdessä että yleisesti ajatellaan, että Islam uskontona ja koraanin opit ovat musliminaisten hunnuttamisen tai hiukset peittävän huivin käytön taustalla. Uskonto itsessään ei ole ainoa syy käyttää huivia, vaan taustalla on myös vanhat heimoihin liittyvät perinteet. Islam ei vaadi täyttä hunnuttamista, mutta hiukset peittävän huivin käyttöön perusteet löytyy islamin uskonnosta. Nykyisin monet musliminaiset käyttävät hijab-huivia, joka peittää hiukset ja kaulan, mutta jättää kasvot näkyviin. (Helsingin yliopisto 2011.)

Keskustelin asiasta opinnäytetyöni toimeksiantajan edustajan toimivan Hannele Juntusen kanssa. Hän kertoi, että huonojen kokemusten jälkeen osa musliminaisista on luopunut huivin käytöstä Ylä-Savossa. Huivista luopuminen saattaa aiheuttaa paheksuntaa muslimiyhteisössä tai suvussa, mutta siitä huolimatta osa naisista on päättänyt luopumaan huivista. Jäin miettimään onko huivista luopuminen osa kotoutumista vai onko päätös tehty kuitenkin vastoin omia arvoja pyrki- myksenä tulla paremmin hyväksytyksi Suomessa.

Sain aiheesta tietoa myös henkilöltä, joka on työskennellyt Suomen suurlähetys- töissä monissa muslimimaissa. Haastatteleman henkilö ei halunnut nimeään jul-

kaistavan. Hänen mukaansa huivien käyttö on eri maissa erilaista. Islamin uskonnossa on eri haaroja, jotka tulkitsevat koraania omilla tavoillaan. Jotkut maat ovat vapaamielisempiä ja jotkut vanhoillisempia. Esim. Syyriassa on paljon muslimeja, mutta huivien käyttö on melko vähäistä kun taas esim. Saudi-Arabiassa huiveja käytetään todella paljon. Tämän näkemyksen ja kokemuksen perusteella voisi tehdä johtopäätöksen, että eri maista tulleilla maahanmuuttajanaisilla on erilainen kynnys luopua huivin käytöstä tultuaan Suomeen. Olivatpa huivista luopumisen taustat mitkä tahansa, ovat musliminaiset yleensä kokeneet aseman suomalaisessa yhteisössä tältä osin helpottuneen.

Tieteellinen kirjoittaminen ja tutkimuksen teko ovat olleet haasteellisia, ja ohjajani ohjaus ja tuki ovat olleet edellytys sille, että olen saanut tehtyä opinnäytetyötä askel askeleelta eteenpäin. Itse tutkimuksen teosta olen oppinut paljon. On erittäin haasteellista ja tärkeää, että kysymyslomake tai haastattelun runko tulee laadittua huolella. Tutkijan on oltava hyvin perillä tutkittavasta aiheesta ja tutkimuksen tavoitteista, jotta osataan selvittää oikeita asioita ja saada vastauksia oikeisiin asioihin. Tutkimustulosten analysointivaiheessa huomasin, että kysymyslomaketta ja myös haastattelun runkoa olisi voinut testata ja hioa enemmän. Mielestäni sain vastaukset tutkimuskysymyksiin, mutta laajentamalla kysymyksiä olisin saanut vielä syvällisempää tutkimustietoa. Tutkimuksen teon tueksi on olemassa erittäin paljon laadukasta kirjallisuutta. Mielestäni aloittelevan tutkijan on hyvä valita aluksi muutama hyvä perusteos ja laajentaa lukemista tutkimuksen edetessä ja esim. tiedonkeruumenetelmien hahmottuessa.

Lähdekritiikkinä voin todeta, että suurin osa käyttämistäni lähteistä oli suomenkielisiä. Saatavilla olisi ollut myös eri kielillä kirjoitettua lähdemateriaalia, mutta oma heikko kielitaito rajoitti näiden käyttöä. Maahanmuuttajuuteen liittyvä tutkittu tieto on varsin uutta, joten varsinaisia aiheeseen liittyviä kirjoja on aika vähän saatavilla. Internetissä maahanmuuttajuudesta löytyy lukuisia selvityksiä ja ohjeistuksia. Tästä johtuen olen käyttänyt työssäni runsaasti verkkopohjaista lähteaineistoa.

Opinnäytetyötä tehdessäni olen lukenut paljon erilaisia opinnäytetöitä ja aiheeseen liittyvää kirjallisuutta. Maahanmuuttajuus ilmiönä on aika uusi Suomessa, joten aiheen parissa työskennellään tällä hetkellä tiiviisti. On todennäköistä, että maahanmuuttajan polku työelämään Suomessa tulee selkeytymään ja pyrkimyksenä on myös nopeuttaa sitä. Maahanmuuttajien työllistymisen tueksi on kehitetty monia erilaisia tukitoimia esim. lukuisien hankkeiden muodossa.

Toivon tämän opinnäytetyön antava Ysaolle ideoita miten voisimme toteuttaa opiskeluvalmiuksia parantavia opintoja tehokkaasti, tuloksellisesti ja yksilöllisesti. Ammatillisen koulutuksen reformin myötä opetussuunnitelmaperusteinen ja näyttöperusteinen koulutus lähentyvät toisiaan ja henkilökohtaistamista tehdään vielä nykyistäkin yksilöllisemmin. On oppilaitoksen etu, että kaikki opiskelijat pystytään huomioimaan tulevaisuuden haasteissa. Opiskeluvalmiuksia parantavien opintojen järjestäminen ja toimintamallin hakeminen on yksi tapa ennakoida tulevaa. Alueellamme on todennäköisesti jatkossakin paljon maahanmuuttajia ammatillisessa koulutuksessa ja on tärkeää pystyä tukemaan heidän opiskelua ja tutkinnon suorittamista.

Olen suunnitellut toimittavani opinnäytetyöni Ysaon esimiestiimille luettavaksi ja mielelläni olen mukana toteuttamassa ideoiden jatkokehittämistä. Ysao on prosessiorganisaatio, ja näin ollen kehitystyötä tehdään prosesseissa ja toisaalta myös hankkeiden puitteissa. Prosesseille on nimetty prosessiryhmät ja vastuuhenkilöt. Toivon, että kehittämissuunnitelmani etenevät esimiesten toimesta prosessiryhmien tietoisuuteen ja kehittämisen pohjaksi. Prosessiryhmien työstettävänä on paljon erilaisia toimintaohjeita, joita nykyiset ammatillisen koulutuksen muutokset tuovat mukanaan. On realistista ajatella, että kehittämissuunnitelmani mukaiset toimenpiteet voisivat tulla käyttöön vuonna 2018.

Eräs näyttötutkintomestarikoulutuksessa oleva opettajakollega on kiinnostunut jatkamaan maahanmuuttajien koulutuksen kehittämistä tämän opinnäytetyön pohjalta. Olen mielelläni tukena hänen kehittämistehtävässään.

Ammattikorkeakoulussa ylempiä restonomiopintoja suorittava iisalmelainen on aloittamassa omaa opinnäytetyötään maahanmuuttajien työllistämiseen liittyen. Hänen työssään päälinjana on työnantajan näkökulma. Toivon hänen saavan tästä opinnäytetyöstä ideoita omaan työhönsä.

LÄHTEET

Alitolppa-Niitamo, A. 1994. Kun kulttuurit kohtaavat. Keuruu, Kustannusosakeyhtiö Otavan painolaitokset.

Alitolppa-Niitamo, A. & Forsander, A. 2000. Maahanmuuttajien työllistyminen ja työhallinto – ketä, mitä ja minne. Työvoimahallinnon julkaisu 2000.

Avoin amk. Virtuaali AMK. Viitattu 6.9.2016. Saatavilla:
<http://www2.amk.fi/digma.fi/www.amk.fi/opintojaksot>

Elinkeinoelämän valtuuskunta EVA 2015. Viitattu 26.5.2016. Saatavilla:
<http://www.eva.fi/blog/2015/01/29/eva-analyysi-tulevaisuuden-tekijat-suomi-ei-parjaa-ilman-maahanmuuttoa/>

Eskola, J. & Suoranta, J. 2000. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 8.painos. Jyväskylä: Gummerus.

Finlex. Valtioneuvoston asetus kotoutumisen edistämiseen liittyvästä alkukartoituksesta 570/211. Viitattu 20.8.2016. Saatavilla: www.finlex.fi

Heikkilä, T. 2001. Heikkilä, T. 2001. 3. painos. Tilastollinen tutkimus. Helsinki: Oy Edita Ab.

Heikkilä, T. 2008. Tilastollinen tutkimus. Helsinki: Edita.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2000. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2001. Tutkimushaastattelu – Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki. Yliopistopaino

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2006. Tutki ja kirjoita. 12. painos. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. uudistettu painos. Hämeenlinna: Kariston Kirjapaino Oy.

Hämeen-Anttila, J. 2011. Helsingin yliopisto, Yliopisto-lehti. Viitattu 14.1.2017. Saatavilla: <http://yliopisto-lehti.helsinki.fi/?article=6429>

Iisalmen kaupunki 2016. Maahanmuuttoneuvonta. Viitattu 6.11.2016. Saatavilla: www.iisalmi.fi

Inkinen, S & Lahtinen, J. 1994. Aasian liiketoimintakulttuurit. Kokkola: KP Paino.

Juntunen, H. Ylä-Savon ammattiopisto. Haastattelut 9/2016 ja 1/2017.

Jyväskylän yliopisto. Kielikeskus. Viitattu 5.11.2016. Saatavilla: <https://kielikompassi.jyu.fi/opioppimaan/iops.htm>

Kananen, J. 2010. Kvantti. Opinnäytetyön kirjoittamisen käytännön opas. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Kananen, J. 2014. Kvantti. Kvantitatiivisen opinnäytetyön kirjoittamisen käytännön opas. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja.

Kylmä, J. & Juvakka, T. 2007: Laadullinen terveystutkimus. Helsinki: Edita Prima

Lassila, H. 2016. Monikulttuuristuva työympäristö. Kuopio: Savonia ammattikorkeakoulu.

Maahanmuuttoviraston Internet-sivusto 2016. Sanasto. Viitattu 5.11.2016. Saatavilla: <http://www.migri.fi/>

Metsämuuronen, J. 2009. Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä. 4.painos. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Ojasalo, K. & Moilanen, T. & Ritalahti, J. 2009. Kehittämistyön menetelmät. Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. Sanoma pro Oy.

Ojasalo, K., Moilanen, T. & Ritalahti, J. 2014. Kehittämistyön menetelmät, Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. Porvoo. WSOYpro.

Opetushallitus. Aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksen opetus-
suunnitelman perusteet 2012. Juvenes Print.

Opetushallitus. Arvioinnin opas 2016. Viitattu 1.9.2016. Saatavilla:
www.oph.fi/julkaisut

Opetushallitus. Hotelli- ravintola- ja cateringalan perustutkinto 2015. Juvenes
Print

Opetushallitus. Määräykset ja ohjeet 2012. Viitattu 2.9.2016. Saatavilla:
www.oph.fi/julkaisut

Opetushallitus. Näyttötutkinto-opas 2016 . Viitattu 4.9.2016. Saatavilla:
www.oph.fi/julkaisut

Opetus- ja kulttuuriministeriö. Koulutus- ja varhaiskasvatus. Viitattu 22.1.2017.
Saatavilla www.miniedu.fi

Opetus- ja kulttuuriministeriö. Tiedotteet. Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslakiin
muutoksia. Viitattu 6.11.2016. Saatavilla www.miniedu.fi

Oulun kaupunki. Kotini on täällä - kotouttamisohjelma 2013–2017. Viitattu
20.8.2016. Saatavilla:
http://www.ouka.fi/c/document_library/get_file?uuid=32f15a41-9446-4dd0-bcc9-6f9a428bd3e0&groupId=526368

Pakolaisneuvonta 2016. Turvapaikkamenettely Suomessa. Viitattu 6.11.2016.
Saatavilla: <http://www.pakolaisneuvonta.fi/>

Pointti –maahanmuuttajat työvoimaksi hanke 2014. Viitattu 16.1.2017. Saatavilla:
<http://pointti.eu/wp-content/uploads/2014/12/Kun-olisi-yksi-paikka.pdf>

Routio, P. 2007. Tuote ja tieto. Tuotteiden tutkimus ja kehittäminen. Viitattu 20.11.2016. Saatavilla: <http://www2.uiah.fi/projects/metodi>

Räikköläinen, M. 2011. Mitä näytöt näyttävät? Tampere: Tampereen Yliopisto

Räsänen, H. Kvalitatiiviset tutkimusmenetelmät. Viitattu 30.8.2016. Saatavilla: http://www.hamk.fi/verkostot/kudos/menetelmat/Documents/4_Kvalitatiiviset_tutkimusmenetelmaet.pdf

Sisäministeriö. Maahanmuutto. Viitattu 5.5.2016. Saatavilla: <https://www.intermin.fi/fi/maahanmuutto/turvapaikanhakijat>

Tampereen yliopisto 2016. Oppimisteorioita ja -näkömääksiä. Viitattu 20.11.2016. Saatavilla: <http://www15.uta.fi/arkisto/verkkotutor/oppteor.htm>

TenViesti oy. Internet -sivusto 2016. Oppimistyyliit. Viitattu 5.12.2016. Saatavilla: <http://www.tenviesti.fi/oppimistyyliit.htm>

Tilastokeskus/Pohjois-Savon Liitto. Väestömuutos ennakkotiedot tammikuu-joulukuu 2015. Viitattu 20.8.2016. Tilastokeskus/Pohjois-Savon Liitto. Väestömuutos ennakkotiedot tammikuu-joulukuu 2015. Saatavilla: www.pohjois-savo.fi/tietoa-pohjois-savosta/tilastot.html

Tilastokeskus. Suomi ilman maahanmuuttajia. Luettu 5.9.2016. Saatavilla: http://www.stat.fi/artikkelit/2012/art_2012-03-12_008.html?s=0

Työ- ja elinkeinoministeriö, 2013. TEM raportteja 38/2013

Työ- ja elinkeinoministeriö. Kotouttaminen. Viitattu 22.5.2016. Saatavilla: <http://www.kotouttaminen.fi/kotouttaminen>

Åstedt-Kurki, P. & Heikkinen, R-L. 1994: Two approaches to the study of experiences of health and old age: the thematic interview and the narrative method. Journal of Advanced Nursing 20.

Vartiainen-Ora, P. (käsikirjoitus ja toimitus). 2007. Erilaisuus sallittu – Perehdymme monimuotoisuuteen – käsikirja työhön perehdyttäjälle ja työyhteisöille. Tummavuoren kirjapaino.

Vilka, H. 2007. Tutki ja mittaa. Määrällisen tutkimuksen perusteet. Gummerus kirjapaino Oy. Jyväskylä.

Virtuaaliammattikorkeakoulu. Case-tutkimus. Viitattu 12.2.2017. Saatavilla: <http://www2.amk.fi/digma.fi/www.amk.fi/opintojaksot/0709019/1193463890749/1193464144782/1194348546586/1194356433452.html>

Ylä-Savon ammattiopisto. Internet-sivusto. Vuosikertomus 2015. Viitattu 8.11.2016. Saatavilla: <http://www.ysao.fi/Suomeksi/Nyt-ajankohtaista/Hakuoppaat,-asiakaslehti,-esitteet-ja-vuosikertomus>

LIITTEET

Kysely opettajille maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden opiskeluvalmiuksista (näyttöperusteinen koulutus)

Taustatiedot

1. Koulutusala, jolla pääsääntöisesti opetat:

2. Sukupuoli

Nainen

Mies

3. Kokemus opetustyöstä

alle 2

2 - 5 vuotta

6 - 10 vuotta

yli 10 vuotta

Opiskeluvalmiuksien arviointi:

4. Arvioi maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden opiskeluvalmiuksia alla olevan asteikon mukaan:

1= heikot valmiudet

2= melko heikot valmiudet

3= en osaa sanoa

4= melko hyvät valmiudet

5= hyvät valmiudet

	1	2	3	4	5
suullinen suomen kielen taito					
kirjallinen suomen kielen taito					
muu alalla tarvittava kielitaito, mikä?					
matematiikan opiskelutaidot					

yleiset ATK-taidot (Internet, sähköposti, tekstinkäsittely jne.)					
digitaalisten tai verkko-opiskelumenetelmien hallinta (Moodle tms.)					
tiedonhakutaidot					
vuorovaikutus- ja sosiaaliset taidot					
ryhmässä työskentelyn taidot					
itsenäisen opiskelun taidot					
suomalainen opiskelukulttuuri (esim. sitoutuminen aikatauluihin)					
opiskeluun liittyvät taloudelliset tuet					
näyttötutkintojärjestelmä					
suomalaiset ammatit ja niiden vaatimukset					
suomalainen työlainsäädäntö ja työelämätaidot					
itsearviointitaidot					
omien yrittäjävalmiuksien arviointi					
työnhakutaidot					

5. Miten Ylä-Savon ammattiopisto voisi mielestäsi tukea paremmin maahanmuuttaja taustaisten opiskelijoiden selviytymistä opinnoissaan?

6. Millaisia opiskeluvalmiuksia parantavia opintoja alallasi on tällä hetkellä käytössä?

Haastattelu Ysaon maahanmuuttajataustaisille näyttöperusteisessa ammatillisessa koulutuksessa oleville opiskelijoille

Ennen haastattelun aloittamista kerron haastattelun tavoitteista ja opinnäytetyöstä

Taustatiedot

1. Sukupuoli

- Nainen
- Mies

2. Ikä

- alle 25 vuotta
- 25–44 vuotta
- 45–54 vuotta
- yli 55 vuotta

3. Koulutusalasasi Ylä-Savon ammattiopistossa?

- kuinka kauan olet asunut Suomessa?
- oletko opiskellut kotimaassasi?
(peruskoulu, mahdolliset ammatilliset opinnot tai muut jatko-opinnot)
- missä vaiheessa opintosi ovat?

4. Oma ammatillinen polkusi Suomessa

- miten olet menestynyt ja ovatko ammatilliset opintosi edenneet hyvin?
- oletko saanut opiskeluun tarpeeksi apua oppilaitoksessa?
- oletko saanut työssäoppimiseen tarpeeksi apua työssäoppimispaikassa?
- mitkä asiat tekevät opiskelustasi helppoa/mukavaa?
- mitkä asiat vaikeuttavat opiskeluasi?

5. Mitä kehittämisehdotuksia sinulla on opiskeluvalmiuksien parantamiseen

- ennen ammatillisia opintoja
- ammatillisten opintojen aikana

6. Arvioi omia opiskeluvalmiuksiasi seuraavan asteikon mukaan:

1=heikot valmiudet

2= melko heikot valmiudet

3= en osaa sanoa

4= melko hyvät valmiudet

5=hyvät valmiudet

	1	2	3	4	5
suullinen suomen kielen taito					
kirjallinen suomen kielen taito					
muu alalla tarvittava kielitaito, mikä?					
matematiikan opiskelutaidot					
yleiset ATK-taidot (Internet, sähköposti, tekstinkäsittely jne.)					
digitaalisten tai verkko-opiskelumenetelmien hallinta (Moodle tms.)					
tiedonhakutaidot					
vuorovaikutus- ja sosiaaliset taidot					
ryhmässä työskentelyn taidot					
itsenäisen opiskelun taidot					
suomalainen opiskelukulttuuri (esim. sitoutuminen aikatauluihin)					
opiskeluun liittyvät taloudelliset tuet					
näyttötutkintojärjestelmä					
suomalaiset ammatit ja niiden vaatimukset					
suomalainen työlainsäädäntö ja työelämätaidot					
itsearviointitaidot					
omien yrittäjävalmiuksien arviointi					
työnhakutaidot					
Muu, mikä					

Opettajien kyselyn mukana lähetetty saatekirje LIITE 3

Hei!

Kohtaatko työssäsi maahanmuuttajataustaisia näyttötutkintoa suorittavia opiskelijoita? Asian parissa työskentelevät opettajat ovat parhaita asiantuntijoita arvioimaan opiskelijoiden opiskelutaitoja ja –valmiuksia.

Pyydän vastaamaan liitteenä olevaan pieneen kyselyyn ennen joululomalle lähtöä!

Voit palauttaa täytetyn kyselyn sähköpostilla tai sisäisessä postissa. Käsittelen vastaukset nimettöminä ja hävitän vastauslomakkeet analysoinnin jälkeen.

Tutkimuksen ja samalla opinnäytetyön aiheena on maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden opiskeluvälineiden kehittäminen Ysaolla. Opinnäytetyöni liittyy ylempään amk –tutkinnon suorittamiseen.

Lämmin kiitos avusta ja oikein hyvää ja rauhallista Joulua sekä onnea Uudelle vuodelle!

T. Päivi

Päivi Honkanen

Aikuisopettaja
Ylä-Savon ammattiopisto
Ahertajankaarto 23
74130 Iisalmi
p. 0400 792 836
paivi.honkanen@ysao.fi